

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลาย
ทางชีวภาพหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม
กุมภาพันธ์ 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลาย
ทางชีวภาพหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม
กุมภาพันธ์ 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

GUIDELINES FOR DEVELOPING ECOTOURISM BASED ON BIODIVERSITY IN NONG LENG
SAI AREA, PHAYAO PROVINCE.

A Thesis Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Arts Degree in Tourism and Hotel Management
February 2022
Copyright 2022 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลาย
ทางชีวภาพหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

ของ วิสสุตา หมั่นดี

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร. ฤทัยภัทร พิมลศรี)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรียา สัมจันทร์)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร. วาริชต์ มัชฌมบุรุษ)

..... คณบดีคณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ)

เรื่อง:	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
ผู้วิจัย:	วิสสุตา หมั่นดี้อ, วิทยานิพนธ์: ศศ.ม. (การจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2564
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ดร. ฤทัยภัทร พิมลศรี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา สัมจันทร์
คำสำคัญ:	ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ความหลากหลายทางชีวภาพ, การมีส่วนร่วม, หนองเล็งทราย, ผู้มาเยือน, การพัฒนา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา การศึกษาครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว ตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ การสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย 2) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ล่องเรือในป่าอเมซอน 3) การเข้าถึง ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย 4) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน 5) ด้านที่พัก ได้แก่ การพัฒนาการจัดการที่พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย และ 6) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ในด้านของแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนในพื้นที่หนองเล็งทราย พบว่า ในการเดินทางท่องเที่ยวผู้มาเยือนให้เหตุผลที่ผู้มาเยือนเดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยหลัก) ระดับมากที่สุด ได้แก่ มาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และสิ่งที่ดึงดูดให้เดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยดึง) ได้แก่ การมารับประทานอาหารริมหนองเล็งทราย เช่น ปลาเผา กุ้งเผา ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เตาวางไข่ 2) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาการจัดการสถานที่ถ้ำรูป 3) การเข้าถึง ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ใกล้เคียง 4) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย และ 5) ด้านที่พัก ได้แก่ การพัฒนาการจัดการที่พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย และในส่วนแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหนองเล็งทราย ในด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่าควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่า ควรมีกิจกรรมการเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชนมากที่สุด ด้านการเข้าถึง พบว่า ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ควรมีการจัดการสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน ในด้านที่พัก พบว่า ควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย และในด้านการบริหารจัดการ พบว่าควรมีการพัฒนานโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย

Title: GUIDELINES FOR DEVELOPING ECOTOURISM BASED ON BIODIVERSITY IN NONG LENG SAI AREA, PHAYAO PROVINCE.

Author: Vissuta Muentue, Thesis: M.A. (Tourism and Hotel Management), University of Phayao, 2021

Advisor: Dr. Luethaipat Primonsree Co–advisor Assistant Professor Dr.Suriya Somchan

Keywords: ecotourism potential, biodiversity, participate, Nong Leng Sai, visitor, development

ABSTRACT

Guidelines for developing ecotourism based on biodiversity in Nong Leng Sai area, Phayao province. The aims of this study were to evaluate the context of the area, motives and opinions of community and visitors for proposing the guidelines for developing ecotourism based on biodiversity. Based on six elements of guidelines, the results showed that the most informative opinions of community were following; 1)attraction as the creation of interesting features (landmarks), 2)tourism activities, 3)accessibility as development of the trail, 4)facilities as public relation 5)accommodation, and 6)management and administration have to provide knowledge about tourist attractions in the conservation of tourism resources. In terms of motivation and opinions of visitors in Nong Leng Sai area, the reason for visiting (the push factor) was a recreation, and the attracts tourists (pull factors) to visit the area was the food such as grilled fish and shrimp. Based on five elements as following; 1)Attraction, natural resources should be developed as a learning center, such as lotus field, thousand–year–old of ancient trees, bird watching, and turtle. 2)Activity, zoning should be represented for the activities. 3)Accessibility: the route should be considered for tourist attractions. 4)Facilities, safety and security of tourists are vital to providing quality in tourism, as well as 5)Accommodation, accommodation managements such as camping services are necessary. Consequently, the development of ecotourism is needed concerned and developed to promote efficient tourism.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่าย อันดับแรกผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่มอบทุนการศึกษา ระดับมหาบัณฑิตศึกษา ลำดับต่อมาขอขอบพระคุณ ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา สัมจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้คำปรึกษาตลอดการทำวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ และดร.วรัชต์ มัชฌิมบุรุษ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร.ชฎาพัศฐ์ สุขกาย อาจารย์ประจำวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ให้ความอนุเคราะห์การเข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย ดร.สมยศ โองเคลือบ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.นุชนาฏ หมิ่นจันทร์ และ ดร.ปิยะพงษ์ สุปัญญา คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้ให้เกียรติตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอขอบพระคุณ ดร.วารินทร์ บุญเยี่ยม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านชีววิทยา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่คอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณนายวราฤทธิ์ ไชยสาร หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย คุณวิชา นรงค์ศรี ประธานมูลนิธิพื้นที่ชุ่มน้ำไทย คุณสวิง ปัญสุวรรณ ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ควายไทยสันสลี คุณสุรชิต ดวงจันทร์ ประธานวิสาหกิจชุมชน “ฮักหนองเล็งทราย” คุณคมเพชร เดชมนต์ คุณวุฒิชัย ใจเพย คุณสงกรานต์ ชัยญา คุณอินสม แสงสร้อย คุณวิชชุด บันสุวรรณ คุณรุ่ง ใจคำ คณะผู้นำชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฮักหนองเล็งทราย ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานวิจัยนี้พื้นที่หนองเล็งทราย ให้บรรลุดัตถประสงค์ และสุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเสาร์ หมิ่นดี๋อ คุณแม่ทอง หมิ่นดี๋อ นายศัสตรา หมิ่นดี๋อ และบุคคลในครอบครัวอันเป็นที่รักและเคารพอย่างยิ่งทุกคนที่ให้การส่งเสริม สนับสนุน และเป็นกำลังใจที่สำคัญ ที่ทำให้ข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท

วิสสุตา หมิ่นดี๋อ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความหลากหลายทางชีวภาพ.....	12
กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่.....	31
แนวทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยว	36
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ พฤติกรรมทางการท่องเที่ยว และความคิดเห็น	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ	69
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการท่องเที่ยว เชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ...	69

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัด พะเยา	74
วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลาย ทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา	78
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	81
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคทางการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัด พะเยา	81
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา .	120
วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนความ หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา	142
บทที่ 5 บทสรุป.....	167
บริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความ หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา	167
แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความ หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา	168
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนอง เล็งทราย จังหวัดพะเยา	169
อภิปรายผลการศึกษา	169
ข้อเสนอแนะ.....	174
บรรณานุกรม	175
ภาคผนวก	184
ภาคผนวก ก แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความ หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา	185

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง.....	192
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง.....	193
ภาคผนวก ง แบบสอบถามความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่.....	194
ภาคผนวก จ แบบสอบถามความคิดเห็นผู้มาเยือนในการพัฒนาการท่องเที่ยว	200
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความ หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา	207
ภาคผนวก ช รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย.....	214
ภาคผนวก ซ ภาพการจัดประชุมแบบกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลการวิจัย..	216
ประวัติผู้วิจัย	218

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 รายละเอียดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล	71
ตาราง 2 ตัวอย่างแบบสอบถาม.....	72
ตาราง 3 ข้อมูลประจำเดือนปี พ.ศ.2562.....	75
ตาราง 4 มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติ	87
ตาราง 5 วิถีชีวิตของชุมชนบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ.....	90
ตาราง 6 ความหลากหลายทางชีวภาพชนิดพันธุ์พืช	91
ตาราง 7 ความหลากหลายทางชีวภาพชนิดพันธุ์สัตว์น้ำและสัตว์เลื้อยคลาน.....	95
ตาราง 8 ความหลากหลายทางชีวภาพชนิดพันธุ์สัตว์	98
ตาราง 9 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในพื้นที่	105
ตาราง 10 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนา ทั้ง 6 ด้าน	108
ตาราง 11 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน.....	120
ตาราง 12 ข้อมูลการเดินทางและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน.....	123
ตาราง 13 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเยือน	126
ตาราง 14 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน	132
ตาราง 15 ประเด็นการวางแผนทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย.....	143
ตาราง 16 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการพัฒนา	151
ตาราง 17 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน ในร่างแนวทางการพัฒนา	154

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงพื้นที่หนองเล็งทราย.....	6
ภาพ 2 แสดงพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา.....	9
ภาพ 3 เขตตำบลพื้นที่หนองเล็งทราย.....	10
ภาพ 4 การใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านเทคโนโลยี.....	33
ภาพ 5 ลำดับชั้นความต้องการของ Maslow.....	51
ภาพ 6 แสดงพื้นที่หนองเล็งทราย.....	83
ภาพ 7 การจัดประชุมแบบกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลการวิจัย.....	216
ภาพ 8 แบบกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลการวิจัย สำหรับเป็นแนวทางการ.....	217

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวคือการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเคร่งเครียดพร้อม ๆ กับการได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและได้สร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่น ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีพัฒนาการมายาวนานจนกลายเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดในโลก องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ เปิดเผยว่า จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลก ณ ปี 2016 อยู่ที่ 1,235 ล้านคน เพิ่มขึ้น 4% จากปีก่อนหน้า ซึ่งอยู่ที่ 1,189 ล้านคน โดยประเทศไทยถือเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคอาเซียน เป็นแหล่งสร้างและกระจายรายได้ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศที่มีมูลค่ามหาศาล ซึ่งในอนาคตจะเป็นปีแห่งการท่องเที่ยวของกลุ่ม Millennial หรือกลุ่มคนที่มีอายุตั้งแต่ 18-34 ปี ทั้งยังนิยมการท่องเที่ยวแบบ “การเดินทางท่องเที่ยว ระยะสั้น” 3-5 วัน และโฟกัสการท่องเที่ยวแบบหลายประเทศใน 1 ทริป และยังชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความแปลกใหม่ ทั้งนี้พบว่าประเทศไทย คือ เป้าหมายหนึ่งของนักท่องเที่ยวในการที่จะมาเยือน เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในแต่ละภูมิภาคทั้ง ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ผู้จัดการออนไลน์, 2564)

สำหรับภาคเหนือนี้ถือเป็นภูมิภาคที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งภูเขา ถ้ำ ป่า หุบเขาทั้งเล็กและใหญ่ น้ำตก และทะเลสาบ ภาคเหนือมีอาณาเขตประมาณ 170,000 ตารางกิโลเมตร อุดมภูมิบริเวณภูเขานั้นค่อนข้างเย็น นอกจากนั้นยังเป็นจุดหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการหลบร้อนจากเมืองใหญ่ และจุดดึงดูด นักท่องเที่ยวหลักของภูมิภาคนี้ คือ ธรรมชาติที่มาพร้อมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิเช่น การท่องเที่ยวแบบผจญภัย ไม่ว่าจะเป็น การล่องแพ การเดินป่า การท่องเที่ยว บนหลังช้าง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สงบและผ่อนคลายพร้อมได้สัมผัสกับธรรมชาติ นอกจากนั้นภาคเหนือของประเทศหลายที่หลายแห่งกำลังเข้าขั้นสูงสุด จะด้วยเหตุจูงใจที่มาจากหลากหลายปัจจัย ทั้งในเรื่องของความสวยงามตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มีมนุษย์ปั้นแต่งขึ้นมา อาทิ บนดอยขุนช่างเคี่ยน ในช่วงฤดูหนาวจะมีดอกพญาเสือโคร่ง หรือซากุระเมืองไทย เบ่งบานสะพรั่งเต็มยอดดอยหรือทะเลหมอกที่เป็นจุดดึงดูดใจในหลายพื้นที่ รวมไปถึงแหล่งน้ำธรรมชาติที่สวยงาม ในหลายแห่งที่ทำให้ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเยือน เพื่อสัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิต

จังหวัดพะเยา เป็นหนึ่งในจังหวัดสำคัญของภาคเหนือตอนบน ซึ่งถือเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งแห่งล้านนาไทย เดิมมีชื่อว่าภูกามยาว หรือพยาว ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 1638 จนถึงปีพ.ศ.1883 มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจ เมืองพะเยาจึงถูกผนวกเข้าไว้ในอาณาจักรล้านนาไทยของราชวงศ์เม็งราย จนกระทั่งได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดพะเยา พ.ศ. 2520 ทำให้อำเภอพะเยามีฐานะเป็นจังหวัด เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2520 ซึ่งเป็นจังหวัดที่ 72 ของประเทศไทย ปัจจุบันจังหวัดพะเยาอยู่ติดกับกว๊านพะเยา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 2 กิ่ง 68 ตำบล 779 หมู่บ้าน มีประชากรรวม 482,657 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมงและเกษตรกรรม อีกทั้งยังมีแหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ กว๊านพะเยา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด กว๊านพะเยามีแหล่งกำเนิดจากลำน้ำจากเทือกเขาด้านทิศตะวันตก และมีลำน้ำหนองเล็งทรายที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติในเขตอำเภอแม่ใจ บริเวณตอนใต้ของหนองเล็งทรายมีฝายน้ำล้นโดยน้ำที่ล้นจะไหลลงสู่แม่น้ำอิงและไหลลงสู่กว๊านพะเยา

หนองเล็งทรายตั้งอยู่ที่ตำบลป่าแฝก ตำบลบ้านเหล่า ตำบลเจริญราษฎร์ ตำบลศรีถ้อย ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ทั้งหมดมีเนื้อที่ 9.6 ตารางกิโลเมตร มีส่วนที่เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ โดยหนองแห่งนี้เนื้อที่ประมาณ 5,500 ไร่ ครอบคลุมหลายตำบล ได้แก่ ตำบลป่าแฝก ตำบลบ้านเหล่า ตำบลเจริญราษฎร์ ตำบลแม่ใจ อีกทั้งหนองเล็งทรายยังเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสภาพดีมีน้ำมีน้ำขังลึกประมาณ 30 เซนติเมตรในฤดูฝน และแห้งขอดในฤดูแล้ง มีลำห้วยเล็ก ๆ หลายสายไหลเข้าสู่หนอง เช่น ห้วยหลวงโน ห้วยแม่กระโทบ ห้วยเกี้ยว ห้วยสะแล่ง เป็นต้น ในอดีตหนองเล็งทรายเคยมีน้ำเชื่อมต่อกับหนองฮ้างซึ่งอยู่ในอำเภอพวน ปัจจุบันทางน้ำดีขึ้นเป็นส่วนใหญ่ บริเวณตอนใต้ของหนองฝายน้ำล้น น้ำที่ล้นไหลลงแม่น้ำอิงสู่กว๊านพะเยา พื้นที่อยู่ในบริเวณที่เป็นตะพักลุ่มน้ำ ที่เกิดจากตะกอนค่อนข้างใหม่บริเวณโดยรอบเป็นนาข้าว ปัจจุบันหนองเล็งทรายมีคูขุดน้ำลึก 3.5 เมตร กว้าง 5-6 เมตร ดินที่ขุดลอกนำไปสร้างคันดิน ถมหนองน้ำบางส่วน และใช้พัฒนาเป็นสวนป่า รอบหนองมีการวางท่อคอนกรีต เพื่อเป็นทางน้ำผ่าน นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ด้านใต้ตำบลแม่ใจ ถูกขุดเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับผลิตน้ำประปาให้แก่ชุมชน ขุดลอกสร้างสระ และขุดลอกเพื่อแก้ไขปัญหาตื้นเขินตามส่วนต่าง ๆ ของบึง

สภาพทางชีวภาพเป็นระบบนิเวศน้ำจืดที่เป็นน้ำนิ่ง มีสภาพตื้นเขินเป็นส่วนมากในพื้นที่ส่วนใหญ่มีน้ำท่วมในฤดูฝน และบางส่วนน้ำท่วมตลอดปี ถือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยว เช่น พบนกอย่างน้อย 56 ชนิด เป็นนกน้ำ 26 ชนิด เป็นต้น นอกจากนี้หนองเล็งทรายยังมีประโยชน์แก่ชาวบ้านให้ได้ใช้น้ำในการเพาะปลูกทำประมงและเลี้ยงสัตว์ และใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ บริเวณหนองเล็งทรายยังมีร้านขาย

อาหารขึ้นชื่อ และมีเมนูปลา กุ้งเต๋า ที่เป็นผลผลิตของหนองเล็งทรายที่น่าลิ้มรสให้กับผู้ที่มา
แวะมาชมความงามของหนองเล็งทราย

“หนองเล็งทราย” เป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและภาครัฐ ภาคเอกชน
ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ดังจะเห็นว่า นายกรัฐมนตรี ประยุทธ์ จันทร์โอชา และ
คณะรัฐมนตรี ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญกับการพัฒนาสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวโดยใน
วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563 โดยได้เดินทางมาเพื่อติดตามการบริหารจัดการน้ำ โดยมีข้อสั่งการ
ให้พัฒนาหนองเล็งทราย เพื่อให้มีจุดดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวมาชมมากยิ่งขึ้น จะต้อง
จัดทำเรื่องอธิบายเชื่อมโยงตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทำ
ให้เกิดรูปแบบการสื่อสารที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย จึงอยากให้ชาวพะเยาช่วยกันรักษาแหล่งน้ำ
ทั้งหนองเล็งทราย กว๊านพะเยาให้มีความสะอาด อนุรักษ์พันธุ์ปลาท้องถิ่น การรักษาระบบ
นิเวศให้คงความสมบูรณ์รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศให้
มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ การศึกษาโครงสร้างพื้นฐาน รายได้ และการ
ประกอบอาชีพว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตที่ดีได้ เพื่อลดความ
เหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ในเรื่องระบบดูแลสุขภาพ รัฐบาลให้
ความสำคัญกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์
ทางเลือกอื่น ๆ ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชุมชน วัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อ
นำไปสู่การพึ่งตนเองด้านสุขภาพ ให้การส่งเสริมการแพทย์ทุกระบบอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบสุขภาพ เกิดการรวมกลุ่มของหมอพื้นบ้าน เกิดการจัดทำ
องค์ความรู้ของหมอเมืองล้านนา ทั้งการรักษาข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรต่าง ๆ ตลอดจนการ
ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรแก่เกษตรกร เพื่อสามารถนำไปต่อยอดการแปรรูปและสร้าง
รายได้ให้กับเกษตรกรและประชาชน (กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักโฆษก, 2563)

อย่างไรก็ตาม พบว่า การท่องเที่ยว ณ หนองเล็งทรายปัจจุบันยังมิได้พัฒนาศักยภาพ
ดึงดูดใจในสถานที่ การเดินทางเข้าไปยังแหล่ง การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก และ
กิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่ดึงดูดใจมากเท่าที่ควร ที่จะสามารถดึงดูดใจ ทำใ้
นักท่องเที่ยวนั้นเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว เพื่อให้ได้สัมผัสกับความหลากหลายทางชีวภาพที่
น่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวหนองเล็งทราย โดยผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ นาวาอากาศเอกสุรชิต
ดวงจันทร์ ประธานวิสาหกิจชุมชนหนองเล็งทราย เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563 ซึ่งระบุว่า
ชุมชนมีความผูกพันและรักหนองเล็งทราย โดยอยากให้มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
ที่สร้างรายได้เสริม ซึ่งได้มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนา แต่ปัจจุบันประสบปัญหา ด้านสถานที่แหล่งหรือ
พื้นที่ ส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่ดึงดูดให้ผู้เยี่ยมชม กิจกรรมรองรับเมื่อมีผู้มาเยือน ด้าน

โครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า โดยเฉพาะเรื่องของแหล่งน้ำหนองเล็งทราย ที่ไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ ที่สำคัญที่สุด พบว่าการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ยังไม่มีทิศทางและไม่บูรณาการการทำงานร่วมกัน เช่น สำนักชลประทานที่ 2 ระบุว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีแผนการพัฒนาหนองเล็งทราย ที่มีการขุดลอก และการทำคันดินรอบ ๆ เพื่อสร้างสถานที่ท่องเที่ยว การวางท่อคอนกรีตเพื่อเป็นทางน้ำ ส่งผลให้ระบบนิเวศตามธรรมชาติถูกทำลาย และการกั้นเส้นทางการไหลของน้ำตามธรรมชาติ นอกจากนี้ การที่ชุมชนรวมกลุ่มกัน เพื่อพัฒนาหนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็ยังมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ต่าง ๆ หน่วยงานด้านอนุรักษ์ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย ก็มีกฎระเบียบ นโยบายที่ต้องปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติในหนองเล็งทราย ชุมชนจึงควรมีแนวทางที่สอดคล้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาภาครัฐต่าง ๆ นั่นก็ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนา ไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา จึงมีความสำคัญยิ่ง เพื่อเพิ่มศักยภาพและเศรษฐกิจชุมชน ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560–2579 ในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยขยายการบริการให้มีความหลากหลาย มีความเป็นเลิศและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการทุกภาคส่วน นอกจากนั้นผลที่จะได้จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ธรรมชาติของบริเวณพื้นที่หนองเล็งทรายบนความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่อย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. บริบท สภาพพื้นที่ และศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หนองเล็งทรายเป็นอย่างไร
2. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หนองเล็งทรายของผู้นำภาครัฐ เอกชน และชุมชนในพื้นที่เป็นอย่างไร
3. แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทรายเป็นอย่างไร
4. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทรายเป็นอย่างไร

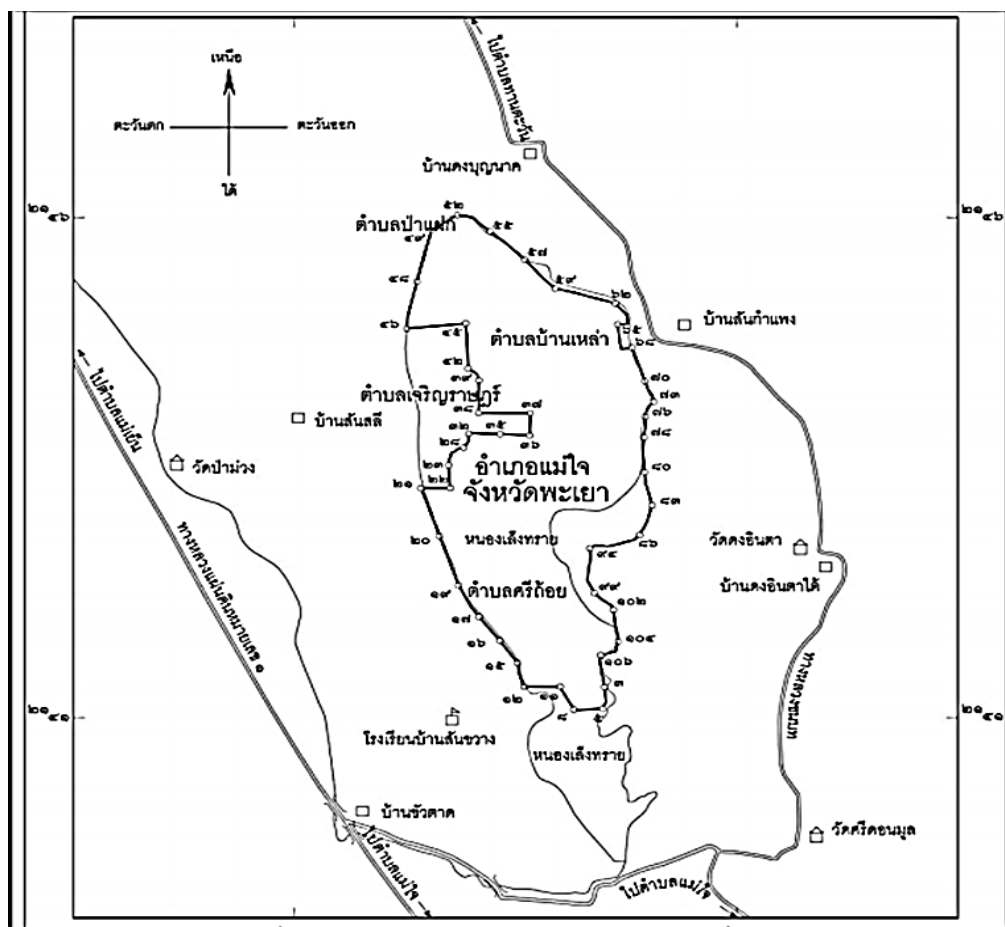
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 บริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
 - 1.2 แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
 - 1.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
2. ขอบเขตด้านประชากร
 - 2.1 ผู้นำชุมชนในพื้นที่พื้นที่หนองเล็งทราย
 - 2.2 ผู้มาเยือนที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย
 - 2.3 หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน
 - 2.4 ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว
3. ขอบเขตด้านพื้นที่

หนองเล็งทราย ตำบลป่าแฝก ตำบลบ้านเหล่า ตำบลเจริญราษฎร์ ตำบลศรีถ้อย ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ภาพ 1 แสดงพื้นที่หนองเล็งทราย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษา เดือน มีนาคม 2563 ถึง กันยายน 2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ในทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งและองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านการจัดการที่มีความรับผิดชอบ 3) ด้านกิจกรรม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม

ความหลากหลายทางชีวภาพ มาจากการแบ่งคำ ได้แก่ ความหลากหลาย หมายถึง มีมากมายแตกต่างกัน ชีวภาพ หมายถึง สิ่งมีชีวิต ซึ่งคำว่าความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง การมีชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดมาอยู่ร่วมกัน ณ สถานที่หนึ่งหรือระบบ

นิเวศใดระบบนิเวศหนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง สภาพธรรมชาติทางกายภาพและทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทรายตลอดจน

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่หนองเล็งทรายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน

หนองเล็งทราย หมายถึง แหล่งน้ำธรรมชาติ ที่ตั้งอยู่เขตตำบลป่าแฝก ตำบลบ้านเหล่า ตำบลเจริญราษฎร์ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ ของจังหวัดพะเยา

ผู้มาเยือน (visitor) หมายถึง บุคคลหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ณ หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา โดยจะจำแนกเป็นผู้ที่อยู่ในจังหวัดพะเยา และต่างจังหวัด

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผน กำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยได้ศึกษาในหัวข้อต่างดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความหลากหลายทางชีวภาพ
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความหลากหลายทางชีวภาพ
3. กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับเทคโนโลยีวัตกรรมการสมัยใหม่
4. แนวทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยว
 - 4.1 การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม
 - 4.2 แผนแม่บทและยุทธศาสตร์ชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
5. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ พฤติกรรมทางการท่องเที่ยว และความคิดเห็น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

หนองเล็งทราย ที่ตั้งอยู่ที่ตำบลป่าแฝก ตำบลเหล่า ตำบลเจริญราษฎร์ และตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ครอบคลุมเชื่อมโยงทั้ง 3 ตำบล มีเนื้อที่ 9.6 ตารางกิโลเมตร (6,000 ไร่) ซึ่งหนองเล็งทรายนั้นเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสภาพต้นเขิน มีน้ำขังลึกประมาณ 30 เซนติเมตรในฤดูฝน และแห้งขอดในฤดูแล้ง มีลำห้วยเล็ก ๆ หลายสายไหลเข้าสู่หนองน้ำ เช่น ห้วยหลวงใน ห้วยแม่กระโทบ ห้วยเกียง ห้วยสะแล้ง เป็นต้น ในอดีตหนองเล็งทรายเคยมีทางน้ำเชื่อมต่อกับหนองฮ่าง ซึ่งอยู่ในอำเภอพาน ปัจจุบันทางน้ำต้นเขินเป็นส่วนใหญ่ บริเวณตอนใต้ของหนองมีฝายน้ำล้น น้ำที่ล้นไหลลงแม่น้ำอิงสู่กว๊านพะเยา พื้นที่อยู่ในบริเวณที่เป็นตะพักลุ่มน้ำที่เกิดจากตะกอนค่อนข้างใหม่ บริเวณโดยรอบเป็นนาข้าว ปัจจุบันหนองเล็งทรายมีคูขุดน้ำลึก 3.5 เมตร กว้าง 5-6 เมตร ดินที่ขุดลอกนำไปสร้างคันดิน ถมหนองน้ำบางส่วน และ

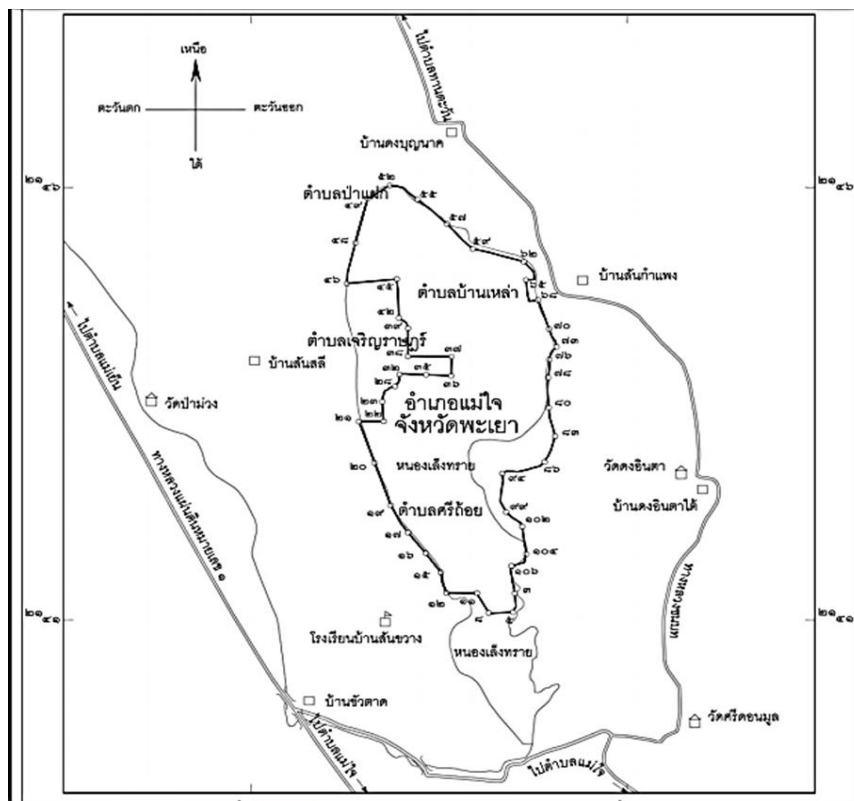
ใช้พัฒนาเป็นสวนป่า รอบหนองมีการวางท่อคอนกรีตเพื่อเป็นทางน้ำผ่านนอกจากนี้บริเวณพื้นที่ด้านทิศใต้ตำบลแม่ใจ ถูกขุดเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับผลิตน้ำประปาให้แก่ชุมชน ขุดลอกสร้างสระและขุดลอกเพื่อแก้ไขปัญหาตื้นเขินตามสวนต่างๆ ของบึง หนองเล็งทราย เป็นระบบนิเวศน้ำจืดที่เป็นน้ำนิ่ง มีสภาพตื้นเขินเป็นส่วนมาก พื้นที่ส่วนใหญ่มีน้ำท่วมในฤดูฝน และบางส่วนน้ำท่วม ตลอดปี

การเดินทางมาท่องเที่ยวหนองเล็งทรายนั้น ต้องใช้ถนนทางหลวงหมายเลข 1 มุ่งหน้าสู่ทิศเหนือพะเยา-เชียงราย มาจนถึงแยกศรีบุญเรือง เลี้ยวขวาเข้าถนนพหลโยธินสายในเดินทางประมาณ 1 กิโลเมตรถึงวัดโพธาราม ทางด้านซ้ายมือ แต่ให้เลี้ยวซ้ายเข้าถนนข้างวัดไปจนสุดทางถนนจะพบกับหนองน้ำแห่งอำเภอแม่ใจ เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่แห่งนี้ครอบคลุมหลายตำบล ได้แก่ ตำบลป่าแฝก ตำบลศรีถ้อย ตำบลแม่ใจและ ตำบลบ้านเหล่า อีกทั้งบริเวณหนองเล็งทราย ยังมีร้านอาหารและเป็นสถานที่พักผ่อนที่ทัศนียภาพสวยงามตลอดจนใช้ในการเพาะปลูก ประมงและเลี้ยงสัตว์

ภาพ 2 แสดงพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

ชุมชนท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

ภาพ 3 เขตตำบลพื้นที่หนองเล็งทราย

ชุมชนหนองเล็งทรายเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร ในเขต 5 ตำบล ดั้งที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบุรายละเอียดไว้ดังต่อไปนี้

1. ตำบลป่าแฝก มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอแม่ใจประมาณ 10 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศทิศตะวันออกติดภูเขา มีที่ราบลุ่มอยู่ตรงกลางใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตรกรรม มีทั้งหมดจำนวน 8 หมู่บ้าน และมีประชากรทั้งหมด 4,977 คน
2. ตำบลบ้านเหล่า มีระยะทางห่างจากจังหวัดประมาณ 22 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลเป็นที่ราบระหว่างภูเขา พื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก โดยมีเทือกเขาอยู่ทางทิศตะวันออก มีหนองเล็งทรายอยู่ทางทิศตะวันตก มีทั้งหมด 14 หมู่บ้านและมีประชากรทั้งหมด 7,811 คน

3. ตำบลเจริญราษฎร์ มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอแม่ใจไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นราบติดเชิงเขา มีเทือกเขาสูงมีทั้งหมดจำนวน 9 หมู่บ้าน และมีประชากรทั้งหมด 3,819 คน และ

4. ตำบลศรีถ้อย มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอแม่ใจประมาณ 1.6 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบติดเชิงเขา บางส่วนเป็นภูเขาสูง มีเทือกเขาฝิ่ปันน้ำอยู่ทางทิศตะวันตก มีทั้งหมดจำนวน 12 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมดประชากร 6,762 คน

5. ตำบลแม่ใจตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่ใจ โดยตัวอำเภอแม่ใจห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 22 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตร นอกจากนี้ยังมีพื้นที่บางส่วนเป็นภูเขาซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำธรรมชาติ 1 สายคือลำน้ำแม่ปืมจังหวัดพะเยา มีทั้งหมดจำนวน 10 หมู่บ้าน และมีประชากรทั้งหมด 4,580 คน

สำหรับการท่องเที่ยวหนองเล็งทรายก่อตั้งโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อักหนองเล็งทราย การท่องเที่ยวนี้ หรือเรียกอีกชื่อว่า การท่องเที่ยว “อะเมซอนหนองเล็งทราย” บ้านสันสลี ซึ่งมีสมาชิกในการก่อตั้งจำนวน 70 คน โดยชาวบ้านได้รวมตัวกันทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเกษตรเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมป่าไคร้ 1,000 ปี ซึ่งมีเนื้อที่กว่า 2,000 ไร่ ที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำหลากหลายชนิดรวมทั้งสัตว์ปีก ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาที่จะทำเส้นทาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาทางธรรมชาติ คู่งจรชีวิตของสัตว์น้ำรวมทั้งศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของบ้านปลา ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์และถือเป็นหนึ่งเดียวในพะเยา มีสถานที่ท่องเที่ยวบัวหลวง ชมลานไข่เต่า กิจกรรมดูนกพันธุ์หายาก ในพื้นที่หนองเล็งทราย อ.แม่ใจ ซึ่งถือว่าเป็นป่าอะเมซอนหนองเล็งทราย ที่มีความอุดมสมบูรณ์สวยงาม และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่สำคัญของหนองเล็งทราย ที่ทำให้ทรัพยากร ธรรมชาติทางน้ำเกิดความอุดมสมบูรณ์ โดยมีพื้นที่ป่าไคร้หรือป่าไคร้ ที่มีการอนุรักษ์ไว้ เพื่อเป็นแหล่งบ้านปลาหรือแหล่งที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของไคร้สามสายพันธุ์ไปด้วยต้นไคร้สามสายพันธุ์

โดยปัจจุบันประสบปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า โดยเฉพาะเรื่องของแหล่งน้ำหนองเล็งทราย ที่ไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ ซึ่งลำพังวิสาหกิจเองไม่สามารถทำได้ จึงอยากให้รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนงบประมาณดำเนินการส่วนการพัฒนาแหล่งน้ำนั้น อยากให้ทางการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านก่อนที่จะมีการพัฒนา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ดังนั้นการหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และผู้มาเยือนนั้น ทั้งในด้าน

ศักยภาพ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความหลากหลายทางชีวภาพ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการท่องเที่ยวเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมและก่อให้เกิดความสุขใจ และไม่ได้มีจุดประสงค์อื่น McIntosh & Goeldner (1995) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง หมายถึง ที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำนิยามหรือความหมายของการท่องเที่ยวที่แตกต่าง

ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวต่างให้ความหมายของการท่องเที่ยวไปตามทัศนคติที่หลากหลาย ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้ระบุว่าการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจการเล่นกีฬาการติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง

สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขตามหลักสากลดังต่อไปนี้ คือ (Goeldner and Ritchie, 2006)

1. ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. ต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพหรือ

หารายได้ในการเดินทางนั้น

สมชาติ อุ่อ้น (2552) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าการท่องเที่ยวหมายถึงการเคลื่อนย้ายของผู้คนจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งรวมไปถึงการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ นอกจากนี้การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนาเพื่อศึกษาหาความรู้เพื่อการกีฬาเพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้องก็นับเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้นโดยในหลักเกณฑ์ความหมายกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
 2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
 3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้
- องค์การท่องเที่ยวโลกได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวไว้ในปี พ.ศ. 2506

ว่าคือการเดินทางที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข คือ การเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ ด้วยความสมัครใจคือการเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ ด้วยความสมัครใจคือการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้การท่องเที่ยวมีลักษณะสำคัญ 4 ประการดังนี้

1. การเคลื่อนที่ที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของมนุษย์สู่ที่หมายต่าง ๆ รวมทั้งการหยุดพัก ณ ที่เหล่านั้น

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 2 ส่วนคือ การเดินทางสู่จุดหมาย และการหยุดพักประกอบกิจกรรม ณ จุดหมายนั้น

3. การเดินทางและการหยุดพักเกิดขึ้นนอกภูมิสำเนาและที่ทำงาน

4. การท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยให้เกิดกิจกรรมซึ่งแตกต่างจากกิจวัตรของถิ่นที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านและแวะพักการเดินทางสู่จุดหมายนั้นเป็นการเดินทางชั่วคราวซึ่งระยะสั้น ๆ โดยมีความตั้งใจว่าจะกลับภายใน 2-3 วัน 2-3 สัปดาห์ หรือ 2-3 เดือน ความตั้งใจในการเยือนจุดหมายปลายทางมิได้เป็นไปเพื่อหลักแหล่ง หรือประกอบอาชีพ การท่องเที่ยวจึงเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการคือ 1) เป็นการเดินทางชั่วคราว 2) เป็นการเดินทางโดยสมัครใจ 3) ไม่เป็นการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) อธิบายว่าการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทั้งเป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนประกอบกิจกรรมตามความสนใจหรือเพื่อประกอบธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานแต่ไม่ได้เป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานหรือประกอบอาชีพเป็นหลัก

นิศา ชัชกุล (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งซึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทางจะต้องประกอบด้วยปัจจัยสามประการ คือ การเดินทาง การค้างแรม และการกินอาหารนอกบ้าน

จากคำนิยามต่าง ๆ ดังที่ได้รวบรวมมาในข้างต้นนี้สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวคือการเดินทางออกจากสภาพแวดล้อมปกติ เช่น บ้าน ที่ทำงาน ไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวทั้งภายในและระหว่างประเทศด้วยความสมัครใจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน

หย่อนใจการศึกษาธุรกิจ ประชุมสัมมนาหรืออื่นใด แต่ต้องไม่เป็นการได้มาซึ่งรายได้จากสถานที่ที่ไปถึงนั้น ๆ

รูปแบบของการท่องเที่ยว UNWTO (1997) กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว ได้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว อย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลกศึกษาธรรมชาติ ของหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ได้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานการท่องเที่ยว อย่างรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึงการเดินทาง ท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาวตก จันทรุปราคา และการดูดาวจันทรคติที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยะจักรวาล มีความรู้ปะทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อชื่นชม และเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อการรักษา มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อม โดยที่ประชาคมในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือการเคารพ พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษา สภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงาน สร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ ศึกษางานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษา มรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชน ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยว ในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิถีการรักษาสุขภาพกายใจ ได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (Health, Beauty and Spa)

การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) หมายถึงการเดินทางเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้ สัจธรรมแห่งชีวิตมีการฝึกทำสมาธิเพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดี เพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทย การนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่าง และงานศิลปหัตถกรรมไทยรวมถึงการบังคับช้าง และเป็นความรู้อื่นๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของ ชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์กระดานโตคลื่น สกีนํ้า เป็นต้น ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนานตื่นเต้น ได้รับ ประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษา สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำความปลออดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และฟาร์มสเตย์ (Home Stay & Farm Stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือน เพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยว อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิต ในบั้นปลาย หลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัย ที่ห้าของชีวิตคือ การท่องเที่ยว โดย เดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย 3 ถึง 4 ครั้งต่อปี คราวละนาน ๆ อย่างน้อย 1 เดือน

การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) หมายถึง การจูงใจให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้านั้น ๆ ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอาง จากภูมิภาคหรือจังหวัดต่าง ๆ ที่สามารถขายสินค้าประเภทนั้นได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้เป็นการให้รางวัลและ

จัดนำเที่ยว โดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพักรวมและค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจัตรายการพักรวมตั้งแต่ 2 ถึง 7 วัน เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=Meeting/I= Incentive/C=Conference/E=Exhibition) เป็นการจัตรายการนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม มีรายการจัตรายการนำเที่ยวก่อนการประชุม (Pre-Tour) และการจัตรายการนำเที่ยวหลังการประชุม (Post-Tour) โดยการจัตรายการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ไปทั่วประเทศเพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง หรือสำหรับผู้ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันเดียว หรือรายการเที่ยวพักรวม 2 ถึง 4 วัน โดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหาร และบริการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจัตรายการนำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ 2 ถึง 7 วัน หรือมากกว่านั้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (Eco-Agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (Agro-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco-Adventure Travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (Geo-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (Agro-Cultural Tourism) เป็นต้น

สรุปได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทย มีหลากหลายประเภท เนื่องด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีจำนวนมาก เช่น 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และฟาร์มสเตย์ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว การท่องเที่ยวแบบให้การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน ซึ่งปัจจุบันพบว่า เป้าหมายการท่องเที่ยวในประเทศไทยหลัก คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในแต่ละภูมิภาคทั้ง ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

Dickman (1996) เสนอว่า สถานที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จำเป็นต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือ องค์ประกอบ 5A คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) ความสะดวกในการเดินทาง (Access) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 4) การบริการที่พัก (Accommodation) และ 5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) โดยสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ส่วนประกอบอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน อาทิ การคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายัง แหล่งท่องเที่ยว (Access) ถึงแม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวอาจมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แต่สิ่งเหล่านั้นอาจไร้ประโยชน์ หากนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางไปยังสถานที่นั้นได้ นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenities) ซึ่งหมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้นักท่องเที่ยว อาทิ สาธารณูปโภค น้ำ ไฟ โทรศัพท์ ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น ร้านอาหาร โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงานไปรษณีย์ การบริการในกรณีฉุกเฉิน ก็มีความสำคัญเช่นกัน และในส่วนของการบริการที่พัก (Accommodation) ควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้ง ความหลากหลายด้านราคาและบริการที่เหมาะสม นอกเหนือจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มี กิจกรรมต่าง ๆ (Activities) ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยว

Buhalis (2000) ได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้ องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 6 ประการหรือ 6A's ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ
2. การเข้าถึง (Accessibility) คือ ระบบการคมนาคม สถานีขนส่งผู้โดยสารและยานพาหนะ
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ที่พัก การจัดเลี้ยงและการบริการการท่องเที่ยว ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน
4. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)
5. กิจกรรม (Activities) คือกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่
6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์และโทรคมนาคม

Pelasol (2012) ได้กล่าววว่า การที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นนั้นต้องเข้าถึงพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งควรคำนึงถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 6 ประการ สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาสู่สถานที่แห่งนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยตรงแต่ก็มีอิทธิพลมากในการตัดสินใจเลือกเดินทางมายังสถานที่นั้น ดังนั้นการประเมินความพร้อมด้านการท่องเที่ยว (6As) ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)
2. เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
3. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)
4. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services)
5. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations)
6. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

องค์ประกอบทั้ง 6 จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ทราบได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษามีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาความพร้อมทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่อย่างต่อเนื่องได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญเฟื่องฟูก้าวหน้ามาตามลำดับเป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในด้านตรงกันข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวถดถอยลง การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักจะประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม และภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ
2. ด้านกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. ด้านกระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

จาก 3 กระแสนี้จึงทำให้เกิดแนวคิดของ Dowling (1995) นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ คือ Green Tourism หรือ Ecotourism อย่างยั่งยืนได้ (All tourism should be sustainable tourism) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรปสหรัฐอเมริกาต่างให้คำจำกัดความของ Ecotourism บนพื้นฐานของคำประกอบว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural-based tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental management) และการให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental education based tourism) โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (community based participation) ร่วมคิดดำเนินการได้รับผลประโยชน์และบำรุงรักษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ในปัจจุบันแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับความตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ระบุว่าได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือ Ecotourism คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติไทย (2542) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาประเทศ ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาก่อนหรือระหว่างการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาก่อนนักท่องเที่ยว

ราฟ บุคเลย์ Raff Buckley (1992) อ้างอิงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) นิยามว่า คือ การท่องเที่ยวที่ถูกจัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม และ/หรือ สิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

ศุภชัยย์ป่าไม้ (2538) ได้สรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเป็นหลัก และอาจรวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ด้วย

2. ควรเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ได้รับประสบการณ์ และการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยตรง อีกทั้งเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. มุ่งเน้นคุณค่าลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แต่ไม่เน้นที่การเสริมแต่ง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้น ให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศรีประภา ชัยวรวัฒน์ (2545) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยว ดังนี้

1. การเดินเส้นทางธรรมชาติเส้นทางธรรมชาติ (nature trail) หมายถึง เส้นทางที่กำหนดไว้หรือ แนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินชมสภาพธรรมชาติของพื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใด เช่น บริเวณป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติวนอุทยานสวนพฤกษศาสตร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าชายเลน ป่าพรุ ทั้งนี้เพื่อมิให้ นักท่องเที่ยวหลงทางหรือเดินสะเปะสะปะไปเหยียบย่ำทำลายพืชพรรณไม้ หรือได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุตามเส้นทางเดินจะมีเครื่องหมายบอกทางรวมทั้งมีป้ายแนะนำชื่อพรรณไม้ต่าง ๆ และสิ่งที่นักท่องเที่ยวควรทราบในสถานที่นั้น มีการทำเส้นทางให้เดินได้อย่างสะดวกสบายพอสมควร และไม่เกิดอันตราย

2. การส่องสัตว์ / ดูนก เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ป่าและนกชนิดต่าง ๆ ในแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของมันโดยการมองจากกล้องส่องทางไกลการส่องไฟฉายในช่วงเวลากลางคืนและการถ่ายภาพบริเวณพื้นที่ซึ่งเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิดและอุทยานนกน้ำรวมทั้งสถานที่บางแห่งซึ่งมีนกย้ายถิ่นตามฤดูกาลบินมาเกาะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

3. การสำรวจถ้ำ / น้ำตก เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมกันมาก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาให้เดินทางเข้าถึงได้ไม่ยากนักถ้ำเป็นลักษณะภูมิประเทศที่พบมากในบริเวณภูเขาหินปูน หากเกิดตามบริเวณชายฝั่งทะเลเรียกว่า ถ้ำทะเลภายในถ้ำมักมีหินงอกหินย้อยสวยงาม หากเป็นถ้ำขนาดใหญ่อาจมีความยาวหลายร้อยเมตรภายในถ้ำก็ได้และเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการการเข้าไปสำรวจหรือดูความงดงามของหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ

4. การปีนเขา / ไต่เขา เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยชินและเพิ่งจะเริ่มนำเข้ามาเผยแพร่โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเมื่อไม่นานมานี้ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้มีทำกันบ้างตามหน้าผาชั้นบริเวณชายฝั่งทะเลบางแห่งในภาคใต้ของประเทศ

5. การล่องแก่งลำน้ำบางสายที่มีแก่งหินพาดผ่านกลางลำน้ำทำให้น้ำไหลเชี่ยวมากเป็นพิเศษหรืออาจมีโขดหินโผล่พ้นพื้นน้ำกั้นขวางทางเป็นตอน ๆ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยที่เรียกว่า การล่องแก่ง (rapids shooting) โดยนักท่องเที่ยวนั่งในเรือยางขนาดเล็กหรือบนแพไม้ไผ่ล่องไปตามลำน้ำที่น้ำไหลเชี่ยวกรากและพยายามหลบหลีกโขดหินต่าง ๆ ที่กั้นขวางอยู่ในลำน้ำ

6. การนั่งเรือ เป็นการท่องเที่ยวแบบพักผ่อนสบาย ๆ ซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยที่มีแม่น้ำลำคลองเป็นจำนวนมากนักท่องเที่ยวได้ชมภูมิประเทศตามสองฝั่งลำน้ำและสังเกตดูชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ การนั่งเรือชมภูมิประเทศยังครอบคลุมไปถึงการท่องเที่ยวในบริเวณอ่างเก็บน้ำทะเลสาบ และในท้องทะเลด้วย

7. การพายเรือแคนู / เรือคะยัค เรือแคนู (canoe) และเรือคะยัค (kayak) เป็นรูปแบบของเรือพาย ที่นำมาจากต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการท่องเที่ยวตามลำน้ำเป็นเรือพายขนาดเล็กนั่งได้ 1 ถึง 3 คน ตัวเรือใช้วัสดุที่คงทนแต่น้ำหนักเบาไม่ลมนัดง่ายและพายได้คล่องตัวคำว่า แคนู เป็นชื่อเรือพาย ของชนพื้นเมืองแถบทะเลแคริบเบียนในอเมริกากรกลางส่วนคะยัคเป็นชื่อเรือพายของชาวเอสกีโมในทวีปอเมริกาเหนือการพายเรือแคนูและเรือคะยัคเป็น

กิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนี้มีทั้งการล่องและการพายเรือชมทัศนียภาพตามชายฝั่งทะเล

8. การขี่ม้า / นั่งช้าง การขี่ม้าหรือนั่งช้างเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สร้างความสนุกสนาน ตื่นเต้นให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติโดยเฉพาะการนั่งช้างซึ่งเหมาะสำหรับการเข้าไปในบริเวณอันเป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดนี้

9. การขี่รถจักรยานชมภูมิประเทศ การขี่จักรยานชมภูมิประเทศให้ทั้งความเพลิดเพลินในการชมภูมิประเทศสองข้างทางและการออกกำลังกายจึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมากโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในวัยหนุ่มสาวปัจจุบันมีจักรยานที่ออกแบบให้ขี่ได้คล่องแคล่วและเบาแรงเหมาะสำหรับเดินทางระยะไกลและการเดินทางขึ้นลงตามลาดเขาเรียกชื่อรถจักรยานดังกล่าวว่า รถจักรยานเสือภูเขา

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ขึ้นกับกับสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก สัตว์ส่วนของ กิจกรรมกรรมต่าง ๆ ตามแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ชายหาดที่สวยงาม ภูมิอากาศอุ่น อากาศบริสุทธิ์ และภูมิทัศน์ที่โดดเด่นกว่าชายหาดอื่น ๆ เป็นการดึงดูดและส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ถ้ามีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้มาตรฐานและขาดความเหมาะสม จะเป็นการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อต่าง ๆ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมความนิยมจากนักท่องเที่ยว ซึ่งบางปัญหาอาจแก้ไขได้ยาก นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมโลกส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น บริเวณชายฝั่ง ทะเลสาบ พื้นที่ภูเขา ชัดเจนและรุนแรงมากขึ้น

วิธีการหนึ่งของการบูรณาการความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในการวางแผนการท่องเที่ยวคือ การพยายามที่จะดึงดูดผู้บริโภคที่มีความสนใจในการปกป้องสิ่งแวดล้อมแล้วนำไปสู่พฤติกรรมที่ทำให้เกิด environmental footprint ที่มีขนาดเล็กที่สุด เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้คงสภาพสวยงามให้นานที่สุด

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน และกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนปฏิบัติตามได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้งกระจายรายได้การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นเริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น อาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

ผลกระทบของการท่องเที่ยวนิเวศ

การท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด แนวคิดนี้ได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ นับตั้งแต่พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา โดยได้รับความสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติและองค์การการท่องเที่ยวโลกประเทศไทยก็ได้รับเอาแนวคิดนี้มาศึกษาและดำเนินการจนปรากฏผลเป็นรูปธรรมมาพอสมควร จากการศึกษาถึงผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศไทยใน

ระยะเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ามีผลกระทบในทางบวกและผลกระทบในทางลบ ผลกระทบในทางบวก คือ ทำให้เกิดรายได้จากการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จะทำให้ประเทศไทยมีรายได้เป็นเงินจากต่างประเทศ

เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งนอกเหนือไปจากการส่งสินค้าออกนอกประเทศ นอกจากนี้เงินที่นักท่องเที่ยวนำไปจับจ่ายใช้สอย ย่อมกระจายไปสู่ท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นดีขึ้นนอกจากผลดีทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังก่อให้เกิดผลดีทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น ส่วนผลกระทบในทางลบ คือ อาจทำให้สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมจากการไม่ระมัดระวังของนักท่องเที่ยวหรือเกิดจากการขาดการวางแผนที่ดีของหน่วยงานในท้องถิ่นในด้านการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวทำให้มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสิ้นเปลืองในระยะเวลาสั้น ๆ นอกจากนี้ ชุมชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อาจไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับโอกาสเข้าร่วมในการจัดการและการให้บริการ ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไปตกอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจที่มีเงินทุนมากและอยู่นอกแหล่งชุมชนนั้น ๆ ส่วนชุมชนในท้องถิ่นกลับต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามา เช่น ปัญหาการส่งเสียงดังรบกวนของนักท่องเที่ยว ปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหาค่าครองชีพในท้องถิ่นสูงขึ้น

เพื่อลดผลกระทบในทางลบให้น้อยลง ได้เสนอให้มีทางเลือกใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากหลักการทั้ง 2 ประการนี้จึงเป็นที่มาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในสภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยวถึงการพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก รวมทั้งประเทศไทยด้วยและได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งวิธีการจัดการการท่องเที่ยวให้ขยายตัวมากขึ้นตามลำดับถึงแม้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะให้ผลดีทางด้านเศรษฐกิจแต่ก็ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบได้มากมี 2 ประการ คือ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชุมชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น นักท่องเที่ยวไม่ช่วยกันระมัดระวังรักษาสิ่งแวดล้อมมีการทิ้งขยะเกลื่อนกลาดไม่เป็นที่เป็นที่เก็บขยะหรือทำลายพืชพรรณ ไม่ขีดเขียนตามผนัง ถ้า หรือขีดหิน ให้เกิดความสกปรก ทำลายปะการังใต้น้ำ ที่พักผ่อนหย่อนน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ รวมทั้งมีการปลูกสร้างอาคารที่ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม สกปรก รก รุงรัง หรือรูกูล้ำ ที่สาธารณณะความเดือดร้อนที่ชุมชนในท้องถิ่นอาจได้รับจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ความไม่สะดวกต่าง ๆ อันเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก เช่น ปัญหาการจราจรติดขัดปัญหาเสียงรบกวนและปัญหาค่าครองชีพใน

ท้องถิ่นสูงขึ้น ได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด โดยให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และช่วยกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพที่ดีต่อไปนาน ๆ ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานทั้งของรัฐและของเอกชน เพื่อจะได้ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ด้วยแนวคิดนี้เป็นที่มาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งได้เริ่มแพร่หลายไปในประเทศต่าง ๆ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาและองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ ปี พ.ศ. 2545 (ค.ศ.2002) เป็นปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 2 ประการ คือ ประการแรกต้องเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและประการที่ 2 ต้องเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีผลต่อเนื่องไปในระยะเวลายาวนานมีจุดเน้นที่สำคัญคือจะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไปชั่วลูกชั่วหลานมิใช่เพียงเพื่อคนในรุ่นปัจจุบันเท่านั้น และต้องให้มีการร่วมมือกันทุกระดับ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับท้องถิ่น ในการวางแผนการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากรายการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนอย่างเป็นธรรมด้วยส่วนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปโดยการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม และตระหนักในคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นจากหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 ประการดังกล่าวเชื่อว่าเป็นแนวทางที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตต่อไปได้ในอนาคต โดยลดผลกระทบในทางลบให้เหลือน้อยลงปัจจุบันได้มีรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปรากฏให้เห็นแล้วในหลายพื้นที่ของประเทศไทยและคงจะขยายตัวมากยิ่งขึ้นในระยะเวลาต่อไป

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อพื้นที่ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมและคำนึงผลกระทบเป็นหลัก เพื่อให้เกิดจิตใต้สำนึกถึงการอนุรักษ์ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2562) ได้ให้ความหมาย คำว่า ความหลากหลายทางชีวภาพ “Biological diversity” ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดย Raymond F. Dasman นักวิทยาศาสตร์สัตว์ป่าและนักอนุรักษ์ และในปี ค.ศ. 1988 คำว่า Biodiversity ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดย Edward O. Wilson นักกีฏวิทยา จะเห็นได้ว่าความรู้และความสนใจต่อความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในกลุ่มนักวิทยาศาสตร์มาโดยตลอดซึ่งมีความหมายกว้างขวางและลึกซึ้งมากกว่าคำว่า สิ่งมีชีวิต (life) แต่พอสรุปได้ว่า หมายถึงคุณสมบัติของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายตั้งแต่ระดับพันธุกรรมหรือยีน (gene) ระดับชนิดหรือสปีชีส์ (species) จนถึงความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตเชิงนิเวศวิทยา (ecological community) ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นผลจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการ (evolutionary changes) ตามกาลเวลาและตามสถานะสมดุลธรรมชาติในถิ่นอาศัย (habitat) ที่หลากหลายรูปแบบความหลากหลายทางชีวภาพเป็นคำใหม่สำหรับผู้ไม่คุ้นเคยกับวิชาการด้านชีววิทยา

ประเภทของความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2562) กล่าวถึงประเทศไทยทางอุดมด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายชีวภาพได้มีส่วนสนับสนุน คำจูนวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีความหลากหลายทางด้านอาหาร ยารักษาโรคภัย ไข่เจ็บ หรือใช้บำรุงรักษาสุขภาพอนามัย เครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และการเป็นฐานพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้ ความหลากหลายทางชีวภาพยังเป็นที่ยืนยมนิยมในประเทศไทย ที่ยังคงสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนปัจจุบัน

การศึกษาจากของจิรากรณ์ คชเสนี, (2537); วิสุทธิ ไบไม้ (2538) กล่าวโดยสอดคล้องกันว่า ความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถแบ่งประเภทย่อยออกได้เป็น 3 ระดับ คือ 1) ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic diversity) หมายถึง ความหลากหลายทางพันธุกรรมที่สิ่งมีชีวิตแต่ละชีวิตได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และส่งต่อไปยังรุ่นต่อไป 2) ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ (Species diversity) หมายถึง จำนวนประเภทชนิด และจำนวนปริมาณหน่วยสิ่งมีชีวิตที่เป็นสมาชิก ของแต่ละชนิดที่มีอยู่ในพื้นที่ของประชากรนั้นๆ หรือหมายถึงความหลากหลายของชนิดสิ่งมีชีวิต (species) ที่มีอยู่ในพื้นที่หนึ่งนั่นเอง 3) ความหลากหลายทางระบบนิเวศ (Ecological diversity) หมายถึง ความซับซ้อนของลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคของโลก เมื่อประกอบกับสภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศทำให้เกิดระบบนิเวศ หรือถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกันไป การที่เราจะค้นพบสิ่งมีชีวิต

อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ได้โดยผ่านการคัดเลือกตามธรรมชาติตามกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด

อภิชาติ ชาวสะอาด, อัมมาร สยามวาลา และกอบกุล ราชะนาคร (2538) กล่าวถึง ความหลากหลายทางระบบนิเวศ คือ ความซับซ้อนของลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคของโลก เมื่อประกอบกับสภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศทำให้เกิดระบบนิเวศ หรือถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกันไป การที่เราจะค้นพบสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ได้โดยผ่านการคัดเลือกตามธรรมชาติตามกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต แต่ละชนิดจะประกอบไปด้วยความหลากหลาย 3 ประเด็น คือ

1. ความหลากหลายของถิ่นตามธรรมชาติ (habitat diversity) ในแต่ละบริเวณที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป บริเวณใดที่มีความหลากหลายของแหล่งที่อยู่อาศัย บริเวณนั้นจะมีชนิดของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายเช่นเดียวกัน โดยทั่วไปที่ได้มีถิ่นกำเนิดตามธรรมชาติหลากหลายจะมีสิ่งมีชีวิตหลากหลายตามไปด้วย เช่น ภาคใต้ ภาคอีสาน

2. ความหลากหลายของการทดแทน (Successional diversity) เมื่อสิ่งมีชีวิตเริ่มพัฒนาขึ้นในพื้นที่ที่ไม่เคยมีสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นมาก่อน และพัฒนาขึ้นเป็นชุมชนสิ่งมีชีวิตสมบูรณ์ (climax stage) เมื่อเกิดการบุกรุก หรือการทำลายระบบนิเวศลงไป เช่น พายุ ไฟป่า การตัดไม้ ทำลายป่า การล่าสัตว์การเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ ฯลฯ ก็จะทำให้ระบบนิเวศเกิดการเสียหาย หรือถูกทำลาย แต่ธรรมชาติก็สามารถจะมีการทดแทนทางนิเวศ (ecological succession) ของสิ่งมีชีวิตใหม่ขึ้นมาแทนที่ได้ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร น้ำ แสง ความชื้น อุณหภูมิ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ฯลฯ เปลี่ยนไป การทดแทนทางด้านสังคมที่เกิดขึ้นใหม่นี้เรียกว่าการทดแทนลำดับสอง (secondary succession) เช่น ในป่ามีการทดแทนของสังคมพืช ป่าถูกทำลายเป็นที่โล่ง ไม้พุ่ม ป่าสมบูรณ์ เรียกอีกอย่างว่า “การทดแทนทางนิเวศวิทยาซึ่งจะช่วยรักษาความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต

3. ความหลากหลายของภูมิประเทศ (Landscape Diversity) เช่น เขตร้อนชื้น ได้แก่ ประเทศไทยจะมีถิ่นกำเนิดตามธรรมชาติมากมาย มีสังคมพืชหลายยุคการทดแทน มีสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดกับเมืองหนาวมีต้นไม้ชนิดเดียวหลายร้อยไร่ คือ สน ฉะนั้นลักษณะภูมิประเทศแตกต่างกัน สิ่งมีชีวิตก็จะแตกต่างกัน

ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย

ศรีณัฐ ไทรชมภู และบุญเกียรติ ไทรชมภู (2559) กล่าวถึงทรัพยากรประเทศไทยว่า ประเทศไทยนั้นเป็นหนึ่งใน 20 ประเทศที่มีทรัพยากรชีวภาพหลากหลายมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) หรือ ทรัพยากร

ชีวภาพ (Bioresource) เป็นฐานสำคัญของการเกษตร ยารักษาโรค และต่อเศรษฐกิจทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ในพื้นที่ป่าตามธรรมชาติในประเทศไทยมีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเหตุผลหลายประการ อันได้แก่

1. ประเทศไทยตั้งอยู่ในโซนร้อนเหนือเส้นศูนย์สูตรเล็กน้อยและอยู่ติดทะเล จึงมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการอยู่รอด การเจริญเติบโตและการแพร่พันธุ์ของสิ่งมีชีวิตหลายชนิดตลอดปี อย่างไรก็ตามสภาพภูมิอากาศจะแตกต่างกันบ้างในภาคต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่ตั้งของภาคและระดับความสูงต่ำของพื้นที่ แต่โดยภาพรวมแล้วประเทศไทยจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วมากเหมือนในเขตอบอุ่นและเขตหนาว จึงไม่เป็นปัจจัยจำกัดในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต

2. มีความแตกต่างกันของสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เช่น ภาคเหนือเป็นภูเขาสูง อุณหภูมิต่ำในฤดูหนาว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบขนาดใหญ่มีสภาพภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ภาคใต้เป็นเขาสูง สลับพื้นที่ราบ บริเวณมีรสุมพัดผ่านตลอดทั้งปี บางพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ที่อยู่บริเวณปากแม่น้ำเป็นต้น จากสภาพที่มีความหลากหลายของภูมิประเทศและภูมิอากาศในพื้นที่ที่อยู่ในระดับความสูงจากระดับน้ำ ทะเลที่ต่างกัน มีปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และปัจจัยอื่น ๆ เช่นสภาพพื้นดินที่แตกต่างกัน ได้เอื้ออำนวยให้เกิดความหลากหลายของประเภทของป่าตามธรรมชาติ ได้แก่ 1) ป่าไม้ผลัดใบ เช่น ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าชายหาด 2) ป่าผลัดใบ เช่น ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และ 3) ป่าที่มีลักษณะพิเศษ เช่น ป่าชายหาด ป่าเขาหินปูน เป็นต้น ซึ่งป่าแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่เฉพาะตัวและมีสิ่งมีชีวิตที่ปรับตัวอาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน

3. ประเทศไทยอยู่ในบริเวณศูนย์กลางที่มีการกระจายพันธุ์ของพืชและสัตว์ กล่าวคือเป็นเขตซ้อนทับกันของกลุ่มพรรณพฤกษชาติ (Floristic Region) ถึง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอินโด-เบอร์มีส (Indo-Burmese elements) กลุ่มอินโด-จีนีส (Indo-Chinese elements) และกลุ่มมาเลเซีย (Malaysian elements) ในส่วนของสัตว์ป่า ประเทศไทยถือเป็นจุดซ้อนทับของเขตสัตว์ ภูมิภาคศาสตร์ (Zoological Region) 3 เขตเช่นกันคือ เขตชิโน-หิมาลัย (Shino-Himalayan) เขตอินโด-จีนีส (Indo-Chinese) และเขตซุนดา (Sundaic)

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2542) ให้ข้อมูลว่าประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยให้สิ่งมีชีวิตกำเนิด อยู่อาศัย และแพร่กระจายพันธุ์ คาดว่า ประเทศไทยมีความหลากหลายของชนิดสิ่งมีชีวิตราวร้อยละ 10 ของโลก ประกอบด้วยพันธุ์พืชประมาณ 10,000 ชนิด นก 980 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 300 ชนิด สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์

สะเทินน้ำสะเทินบก 490 ชนิด ปลา 2,800 ชนิด และจุลินทรีย์ 150,000 ชนิด การมีแหล่งทรัพยากรทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ เพิ่มโอกาสในการสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่ประชาชน ช่วยเพิ่มเศรษฐกิจให้กับประเทศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผสมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพมายาวนาน เช่น การใช้ประโยชน์จาก สมุนไพรในรูปอาหารและยารักษาโรค การใช้จุลินทรีย์ในอาหารหมักดอง เป็นต้น ทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับทรัพยากรชีวภาพ โดยเฉพาะด้านการเกษตร อาหาร และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่เป็นจุดแข็งของประเทศไทย รวมทั้งเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคตโดยเฉพาะตลาด ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (green and clean economy) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติทดแทนการใช้สารเคมี การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพจึงมีความจำเป็นเร่งด่วน การท่องเที่ยวบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะเป็น “ต้นทุนทางธรรม” ที่สำคัญในการพัฒนา ประเทศ สร้างผลกระทบทางการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ภัยคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทยถูกคุกคามต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนานจากการ ใช้ประโยชน์และพึ่งพาทรัพยากรและสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติโดยขาดการคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการ พนตัว การสูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติจากการขยายตัวของเมือง การพัฒนาสีบเนื่อง การลักลอบเก็บ หา พืชป่า และการล่าสัตว์ป่าเพื่อบริโภคและการค้า การถมพื้นที่ชุ่มน้ำ ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานและ แพร่กระจาย และภาวะมลพิษ ยังคงเป็นภัยคุกคามสำคัญที่ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย ลดน้อยลงต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชากรพืชและสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ ลดลงหรือสูญพันธุ์ไป สัตว์มีกระดูกสันหลัง ในประเทศไทย ร้อยละ 11.9 อยู่ในสถานภาพที่ถูกคุกคาม และร้อยละ 11.6 ของพืชที่ท่อลำเลียงในประเทศไทย หรือไม่น้อยกว่า 517 ชนิด อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามเช่นกัน โดยโสมกระยา (*Amherstia nobilis* Wall.) ได้สูญพันธุ์แล้วในสภาพธรรมชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548)

ประเทศไทยเป็นแหล่งพันธุกรรมที่สำคัญทั้งพืชและสัตว์ นอกจากนี้ ทั้งพืชและสัตว์ ได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากแหล่งเพาะปลูกถูกทำลายทั้งจาก ภัยธรรมชาติและการขยายตัวของชุมชนอุตสาหกรรมและการสร้างเขื่อนตลอดจนพันธุ์พืชป่าที่เกี่ยวข้องกับพันธุ์พืชปลูกมากมายขาดการดูแลเอาใจใส่ เนื่องจากไม่มีการใช้ประโยชน์เช่นเดียวกันกับการปลูกสัตว์แม้ว่ามีหลากหลายสายพันธุ์ที่นำเข้ามาเลี้ยงจากที่ให้ผลผลิตดีแต่ประเทศไทยมีสัตว์

พื้นที่ในเมืองที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีความเหมาะสมและผลต่อโรคระบาดต่าง ๆ มีศักยภาพสูงที่จะนำมาพัฒนาและปรับปรุงสายพันธุ์ในอนาคต นอกจากนี้ยังรวมไปถึงภัยคุกคามจากมนุษย์ อาจมาจากหลักหลายสาเหตุ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548)

การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในเมืองมีสาเหตุหลักจากหลายประการ เนื่องจากการพัฒนาของเมืองมีอิทธิพลหรือส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ ประเด็นการอภิปรายที่ได้มีการหารือร่วมกันในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ 9 ซึ่งให้ความสำคัญและตระหนักถึงบทบาทของชุมชนเมืองและองค์กรปกครองท้องถิ่น ตลอดจนการดำเนินกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (NBSAPs) ที่ต้องการความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น (sub national level of government) อย่างไรก็ตามประเด็นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายทางชีวภาพกับเมือง ยังไม่เป็นที่เข้าใจในวงกว้างเท่าที่ควรทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ จึงจำเป็นที่จะต้องผิช่องว่างเหล่านี้ "เมือง" ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางการบริโภครักษาของโลกและจำนวนประชากรในเขตเมืองมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต นอกจากนี้กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อพัฒนาหรือดำเนินกิจกรรมในเมือง เป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อ ความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นช่องว่างที่เกิดขึ้นนี้จึงต้องมีกลไกธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาต่อไป

การพิจารณาความสำคัญของบริการจากระบบนิเวศ (ecosystem services) ต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ในเมือง และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบริการจากระบบนิเวศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทราบว่ากิจกรรมต่างๆ ของเมืองส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพในระดับต่าง ๆ อย่างไร ในการประเมินแห่งสหประชาชาติว่า กิจกรรมของมนุษย์ที่เป็นกลไกหลักและนำไปสู่การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วย การทำลายแหล่งที่อยู่อาศัย มลภาวะ การนำเข้าชนิดพันธุ์ต่างถิ่น การบริโภคเกินขีดจำกัด และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงกับกิจกรรมของชุมชน

กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) แถลงผลงานด้านการท่องเที่ยวในปี 2561 ว่าเป็นปีที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 38.27 ล้านคน (เป็นชาวจีนมากที่สุด 10.5 ล้านคน) ก่อให้เกิดรายได้ 2

ล้านล้านบาท และจำนวนนักท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทย 164 ล้านคน/ครั้ง สร้างรายได้ประมาณ 1,068 ล้านบาทซึ่งเป็นผลมาจากการขับเคลื่อนตามนโยบายรัฐบาล เน้นสร้างตลาดคุณภาพ สร้างมาตรฐานท่องเที่ยว “สะดวก สะอาด ปลอดภัย ได้เอกลักษณ์ และยั่งยืน” พร้อม ๆ กับ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง และเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอนุรักษ์เจาะเฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง ซึ่งปัจจุบันไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 4 ของโลก

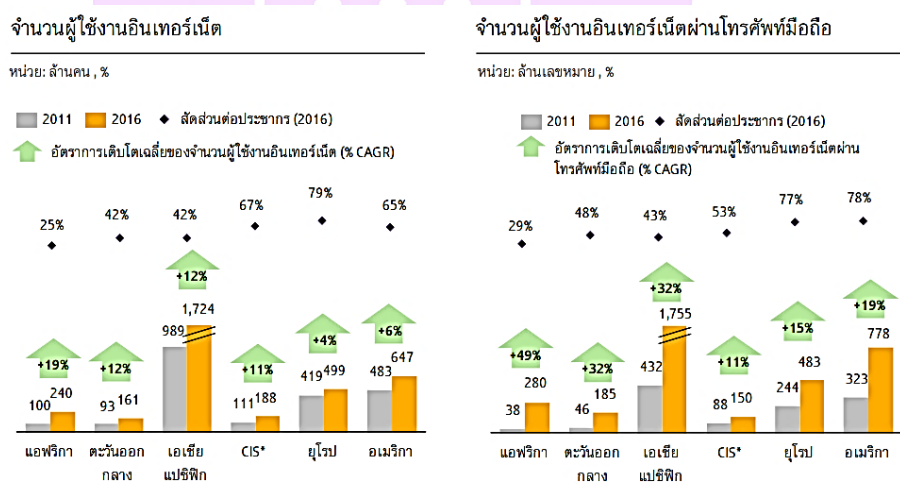
ส่วนแนวโน้มการท่องเที่ยวในปี 2562-2563 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 41.1 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.5 สร้างรายได้ 2.21 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 โดยเป็นนักท่องเที่ยวจีนประมาณ 11.69 ล้านคน อาเซียน 11.31 ล้านคน และยุโรป 6.9 ล้านคน ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อตัวเลขการท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างและปิดซ่อมรันเวย์สนามบินสุวรรณภูมิในเดือนมีนาคม และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอนุรักษ์จะเห็นภาพชัดมากขึ้น ตัวเลขรายได้จากการท่องเที่ยวจะทำสถิติใหม่ต่อเนื่อง และเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย

สุทธภา อมรวิวัฒน์ และคณะ (2560) ได้รายงาน กระแสการท่องเที่ยว 3 กระแส แรงแห่งยุค ปรับลู่ธุรกิจท่องเที่ยว ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลต่อธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรโลกเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่จะทำให้ นักท่องเที่ยววัยเกษียณมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ประเทศที่มีการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวต่างประเทศมากที่สุด 10 อันดับแรกส่วนใหญ่จะเป็นประเทศพัฒนาแล้วและมี สัดส่วนของประชากรสูงอายุจำนวนมาก อาทิ สหรัฐฯ เยอรมนี และสหราชอาณาจักร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศที่มีการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวต่างประเทศมากที่สุดกลายเป็นจีน ซึ่งถึงแม้จะยังเป็นประเทศที่ไม่เข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ แต่คาดว่าสัดส่วนประชากรสูงอายุอยู่ที่ 15% และจะเพิ่มขึ้นเป็น 25% ในปี 2030

2. การแข่งขันระหว่างประเทศโดยเฉพาะในเอเชียที่หันมาส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งการลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการผ่อนปรนกฎระเบียบต่างๆ เพื่อแย่งชิงตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมารายได้จากการท่องเที่ยวเติบโตเฉลี่ยถึง 7.2% ต่อปี ซึ่งเร่งตัวจากราว 5.6% ต่อปี ในช่วงปี 1995-2010 ทั้งนี้ประเทศในแถบเอเชีย เช่น มาเก๊า ฮองกง และไทย รวมถึงประเทศกำลังพัฒนาในตะวันออกกลาง เช่น สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และกาตาร์ล้วนแต่มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้นอย่างชัดเจน โดยสะท้อนจากมูลค่าการลงทุนด้านการเดินทางและท่องเที่ยวต่อ GDP ของประเทศที่สูงกว่าประเทศพัฒนาแล้วค่อนข้างมาก

3. พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลที่ทำให้พฤติกรรมท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจไม่สามารถดำเนินธุรกิจแบบเดิม ๆ ได้ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วส่งผลให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไป และทำให้การดำเนินธุรกิจแตกต่างกันไป จากเดิมเทคโนโลยีในปัจจุบันกำลังก้าวไปสู่ยุคของ automation ที่มากขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาไปสู่ internet of things (IoT) หรือ Artificial Intelligence (AI) เทคโนโลยีเหล่านี้จะทำให้การดำเนินงานของหลายธุรกิจทั้งภาคการผลิตและภาคบริการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะแนวโน้มที่จะใช้แรงงานคนลดลงเรื่อย ๆ ทั้งนี้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็มีการเปลี่ยนแปลงตามการเติบโตของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลเช่นกัน โดยเฉพาะจากการเติบโตของโซเชียลมีเดียและสมาร์ทโฟนที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้บริโภคมากขึ้น

ภาพ 4 การใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านเทคโนโลยี

ปัจจุบันความสะดวกรวดเร็วที่เพิ่มขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวกว่า 42% ใช้สมาร์ทโฟนในการวางแผนเดินทางท่องเที่ยว และมากกว่าครึ่งหนึ่งใช้สมาร์ทโฟนในการดูแผนที่เดินทาง ค้นหาร้านอาหารและหากิจกรรมระหว่างท่องเที่ยว จากการสำรวจของเว็บไซต์ TripAdvisor สมาร์ทโฟนได้กลายมาเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทาง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่ม Millennial ซึ่งมีสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่ใช้สมาร์ทโฟนระหว่างเดินทางอยู่ที่ราว 87% ในขณะที่สัดส่วนของนักท่องเที่ยวในกลุ่ม Gen X และ Baby Boomer ที่ใช้สมาร์ทโฟนระหว่างการเดินทางมีอยู่ที่ 73% และ 55% ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ (พงษ์ ชัยชนะวิจิตร, พรชนก วรศักดิ์โยธิน, สุพัตรา สมศักดิ์ และคณะ 2552; จิรพร สุเมธีประดิษฐ์, 2554) ว่าประชากรกลุ่ม Gen X และ Baby Boomer กล่าวคือ กลุ่มนี้ปัจจุบัน อายุ

55-62 ปี มีรูปแบบการใช้ชีวิตและทัศนคติในการดูแลสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยกิจกรรมยามว่าง คือ การดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ หรือพบปะกับกลุ่มเพื่อนสนิทเป็นกลุ่ม นิยมรับประทานอาหารสุขภาพ ทานวิตามินหรืออาหารเสริมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ ใช้บัตรเครดิตเพียงใบเดียว เลือกซื้อสินค้าและบริการพิจารณาจากความคุ้มค่า ชอบปฏิบัติธรรม ออกกำลังกายตามแหล่งธรรมชาติ และส่วนใหญ่มีความสนใจการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยสรุป การแสวงหาการท่องเที่ยวประเทศไทยในปัจจุบัน 3 กระแส ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร 2) การแข่งขันระหว่างประเทศ และ 3) พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยี แนวโน้มส่วนใหญ่ไปในทางกระแสที่ 3 ด้านเทคโนโลยี และสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่ใช้สมาร์ตโฟนระหว่างเดินทาง ซึ่งเกิดขึ้นกับ ประชากรกลุ่ม Gen X และ Baby Boomer ที่มี ประชากรกลุ่มเหล่านี้มีความสนใจในการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เทคโนโลยีสารสนเทศกับการท่องเที่ยว

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2561) กล่าวว่า ด้รายนงานว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีผสมกลมกลืนกับชีวิตประจำวันของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วยการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของ Smart Phone และ Tablet ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ เทคโนโลยีจึงมีบทบาทในขนาดต่ออย่างมากในการยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เนื่องด้วยบริการบอกตำแหน่งสถานที่ (Location-based services) เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยผู้จัดหาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวและจุดหมายปลายทางต่าง ๆ มีความสามารถในการติดตาม ได้ตอบกับนักท่องเที่ยวได้ดีกว่า ทำให้สามารถได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและแม่นยำกว่า ซึ่งเป็นการทำให้ความพอใจของลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ธุรกิจที่สนใจในเทคโนโลยีและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่จะมีข้อดีเหนือกว่าคู่แข่งด้วยการเข้าถึงและการขยายความสัมพันธ์ที่ดี และยั่งยืนกับลูกค้า แม้ว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีการใช้กันอย่างกว้างขวางในภาคการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่ครอบคลุมในทุกภาคส่วน ยกตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมการบินที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาตั้งแต่ต้นในการบริหารจัดการและทำให้การปฏิบัติการต่าง ๆ ง่ายขึ้น แต่ในอุตสาหกรรมโรงแรมที่พักต่าง ๆ รวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวขนาดเล็กกลับสนใจระบบนี้น้อยกว่าและเริ่มจะหันมาสนใจไม่นานนักแต่จะเห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะภาคการท่องเที่ยวเท่านั้น รวมทั้งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศยังคงเป็นกำลังขับเคลื่อนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย

Peter O'conner (2554ก) ให้รายงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศกับการดำเนินธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่านอกเหนือจากช่วยอำนวยความสะดวกในการขายสินค้าและบริการการท่องเที่ยวแล้ว เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ในการบริหารจัดการและการดำเนินงานในทุกภาคส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. รถโดยสารประจำทาง ผู้ประกอบการ ได้ทดลองใช้ระบบการให้บริการผ่านโทรศัพท์มือถือ “แอปพลิเคชัน” ทั้งการจองที่นั่งและการออกบัตรโดยสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการให้บริการและเพิ่มยอดขายได้อย่างมาก

2. ตัวแทนจำหน่ายสินค้าและบริการการท่องเที่ยว ในการค้นหาข้อมูลและการสำรองที่นั่งในระบบฐานเทคโนโลยี ทั้งข้อมูลตารางการบิน ราคา และการแสดงที่นั่งที่มีอยู่อย่างเป็นปัจจุบัน ซึ่งทำให้ตัวแทนต่าง ๆ สามารถกำหนดเส้นทางการเดินทางที่ซับซ้อนได้ภายในไม่กี่นาที นอกจากนี้ระบบฐานเทคโนโลยี ยังช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของ “แผนกสนับสนุน” เช่น งานด้านบัญชี การจัดการด้านบุคลากร ร่วมกับ “แผนกบริหารงานส่วนหน้า” เช่น การบันทึกข้อมูลลูกค้า การออกแบบเส้นทางการเดินทาง การออกตั๋วโดยสาร จึงทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยลดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย

3. ผู้ให้บริการรถเช่า การบริการรถเช่าเป็นสินค้าและบริการพื้นฐานโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ รถเช่าจึงเป็นหนึ่งในบริการเสริมอันดับแรกที่ถูกรวมเข้าไว้ในระบบ

4. โรงแรมและที่พัก ระบบการจัดจำหน่ายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงแรมยังคงค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับธุรกิจอื่นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในระยะแรก โรงแรมจะมีการเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับประเภทห้องพัก คำอธิบายและราคาโดยตรงบนฐานเทคโนโลยี จึงทำให้ข้อมูลห้องพักต่าง ๆ อยู่ในระบบพร้อมให้ตัวแทนท่องเที่ยวทั่วโลกใช้ข้อมูลได้

ผู้บริโภคในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีกันอย่างกว้างขวาง จึงทำให้ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องขยายการใช้อีกในประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนใหญ่การเข้าถึงเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก และโทรศัพท์มือถือใกล้ถึงจุดอิ่มตัวเช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนา นอกจากนี้เป็นที่ชัดเจนว่านักท่องเที่ยวกำลังใช้เทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาในทางที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยการค้นหาข้อมูลเพื่อทำให้การวางแผน และจองการเดินทางง่ายและเป็นเรื่องปกติยิ่งขึ้น ทางออกที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวติดต่อกับเพื่อนขณะเดินทางถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับยังเป็นที่ต้องการอย่างมาก

ความสำคัญทางเทคโนโลยีในการหาข้อมูลก่อนการเดินทาง

Peter O'conner (2554ข) อ้างใน การหาข้อมูลก่อนการเดินทางให้ความสำคัญต่างกันตามลักษณะของสินค้าและบริการการท่องเที่ยว อันดับแรก คือ การจับต้องไม่ได้ ซึ่งไม่เหมือนกับสินค้าทั่วไป การท่องเที่ยวไม่สามารถตรวจสอบได้ก่อนการซื้อ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับคำบรรยายต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเห็นความแตกต่างของสินค้าและบริการต่าง ๆ อันดับสองคือความซับซ้อนและการพึ่งพาอาศัยกัน บริการการท่องเที่ยวมีความหลากหลายและในความหลากหลายนี้เองที่ทำให้แต่ละบริการมีความน่าสนใจตั้งแต่แรก นอกจากนี้บริการการท่องเที่ยวไม่สามารถให้บริการโดยลำพังได้ การผสมผสานอย่างไม่รู้จบ และตัวเลือกเส้นทางท่องเที่ยว รูปแบบการเดินทางเวลาและที่พักทำให้การท่องเที่ยวยุ่งยากแม้แต่นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ก็ตาม ซึ่งในการจัดหาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวจัดหาข้อมูลดังกล่าวในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว หรือคู่มือท้องถิ่น เป็นต้น หากแต่การพัฒนาและแจกจ่ายสิ่งโฆษณาเหล่านี้มีค่าใช้จ่ายและใช้เวลาพอสมควร สิ่งตีพิมพ์แต่ละชิ้นต้องได้รับการออกแบบมาเพื่อดึงดูดผู้อ่านให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และข้อจำกัดของพื้นที่ที่หมายถึงความถึงการต้องเลือกรูปภาพใส่ลงไปนในสื่อเหล่านั้น และที่สำคัญกว่านั้นคือข้อมูลที่อยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จะไม่เปลี่ยนแปลงแต่ในขณะที่ข้อมูลจำนวนมากที่จำเป็นในการขายบริการท่องเที่ยวนั้นต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อตอบสนองอุปสงค์และอุปทาน ดังนั้น ก่อนที่จะทำการจองนักท่องเที่ยวจะติดต่อกับผู้จัดหาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเพื่อยืนยันว่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยวนั้นยังคงให้บริการอยู่ รวมทั้งเป็นการตรวจสอบราคาที่ขายจริง ด้วยกระบวนการเช่นนี้นักท่องเที่ยวต้องดำเนินขั้นตอนอย่างน้อย 3 ขั้นตอนในการซื้อสินค้าและบริการการท่องเที่ยว เริ่มจากการค้นหาข้อมูล การติดต่อกับผู้จัดหาสินค้าและบริการ และสุดท้ายการจอง ผู้จัดหาบริการการท่องเที่ยวต้องจัดเจ้าหน้าที่จำนวนมากไว้ตอบคำถามทางโทรศัพท์ โต้ตอบอีเมล รวมทั้งดูแลงานเอกสารต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดต้นทุนการบริหารจัดการที่สูง โดยลูกค้ามักจะพบกับความล่าช้าในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ จึงทำให้เป็นการจำกัดความสามารถในการจองบริการการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยว

1. การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้เข้ามาส่วนคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงานจึงก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ผูกมัดและตกลงใจร่วมกันใน การบริหารโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย การบริหารแบบมี

ส่วนร่วม ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งดีกว่าการคิด และตัดสินใจเพียงคนเดียว 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นการลดการต่อต้านและก่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้น 3) การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 4) การมีส่วนร่วมทำให้การตัดสินใจมีคุณภาพและทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นได้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตรัง, 2553)

รูปแบบการมีส่วนร่วม 1) รูปแบบคณะกรรมการเพื่อการปรึกษาหารือ (Consultive Management) ในการ ดำเนินงาน ปรึกษาหารือเพื่อช่วยตัดสินใจ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการที่ปรึกษา เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงานและร่วมภาคภูมิใจ ในความสำเร็จ 2) รูปแบบการรวมเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วม โดยวิธีการจัดประชุมรับฟังข้อเสนอนแนะ การเสนอนแนะในแบบฟอร์ม การเสนอนแนะผ่านเทคโนโลยี เป็นต้น 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม (Team Working) เป็นการเปิด โอกาสให้ทุกคนร่วมคิดร่วมทำโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นทีมหรือกลุ่มคุณภาพ 4) รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจหรือเป็นเจ้าของรับผิดชอบงานบริหาร เช่น การร่วมลงทุน การใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมอาจผสมผสานโดยใช้หลายวิธีการในการทำงานขึ้นอยู่กับ สภาพของงาน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตรัง, 2553)

แนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับพนักงาน ในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญ และควรค่าแก่การดูแลรักษาขององค์การเป็นอย่างยิ่ง และเปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และจัดการองค์การ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และสถานการณ์ปัจจุบัน และองค์การต่างให้การยอมรับ และนำมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ แนวคิดการจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ในองค์การ ได้แก่ เรื่อง การตัดสินใจ การสื่อสารข้อมูล การกำหนดระบบการให้รางวัลและการเสริมสร้างทักษะและพัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยให้สมาชิกทุกคนในองค์การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนในเรื่องต่าง ๆ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตรัง, 2553)

คาสเปอร์สัน และเบรทแบงค์ (Kasperson & Breitbank, 1974 อ้างอิงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์, 2546, หน้า 19) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนทำตนเป็นผู้สร้างสรรค์กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาซึ่งจะบังเกิดผล คือ สามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ได้และผลของกิจกรรมจะต้องย้อนกลับมาสู่พวกเขาเอง United Nations Research 8

Institute of Social Development (UNRISD) ระบุความหมายว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่อง 1. การตัดสินใจ 2. การเข้าร่วมกิจกรรม 3. การร่วมรับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมที่เกิดจากกิจกรรมนั้น ๆ

สหประชาชาติ (United Nations, 1981, p. 11) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่า

1. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา
2. การเข้ามีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา
3. การเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเองการที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตน เพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ลักษณะการมีส่วนร่วม

มณฑล จันท์แจมใส (2551) ได้กล่าวถึงถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละ กำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่

ประชุม สุวัตติ (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคล เกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์การตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมถึงเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วมจะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม

3. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้มีโอกาสที่จะเข้าร่วมซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษาสถานภาพทางสังคม อาชีพและรายได้ เป็นต้น

การพัฒนาการทองเที่ยวเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ได้เสนอแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง “กลไกขับเคลื่อน” การท่องเที่ยวยั่งยืน ไว้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กร ชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือ ช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย ในด้านการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดชุมชนเข้มแข็งมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะหาก “กลไก” การจัดการมีความเข้มแข็งก็จะสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องทางและก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุดขณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้

1. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ
2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก

3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกันและมีความรักท้องถิ่นรักชุมชน

4. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ

5. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

6. มีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ

7. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

8. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี

9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป อีกทั้งคณะอนุกรรมการฯ ได้กำหนดลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้

9.1 สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

9.2 สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชนมีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมไปรงใสและพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

9.3 สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน

9.4 สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชนมีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป

9.5 มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการองค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

ประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินงานการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมรวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

1. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิถีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจาก “ผู้สั่งการ” เป็น “ผู้สนับสนุน” ในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

2. การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมเรียนรู้” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนการค้นหาคำศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

2. แผนแม่บทและยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมาก ปี พ.ศ. 2559 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีมีผลกระทบทางตรงต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย คิดเป็นมูลค่า 1.29 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 9.20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อีกทั้งมีการเติบโตโดยเฉลี่ยร้อยละ 6.7 ต่อปี ต่อเนื่องไปถึงปี พ.ศ. 2570 ซึ่งคาดว่าในปี พ.ศ. 2570 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีมูลค่าประมาณ 2.71 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14.30 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย อาทิ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่โดยในปี พ.ศ. 2560 World Economic Forum:WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 32 จาก 137 ประเทศ สูงขึ้นจากอันดับของปีที่ผ่านมา โดยคำนึงถึงสถานการณ์ แนวโน้มของอุตสาหกรรม และยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ โดยประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลัก 6 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

โดยยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

แผนยุทธศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2561) แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ควบคุม การจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างคุณค่าที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยการเสริมสร้างระบบและกลไกการจัดการภายในให้สามารถดำเนินภารกิจประสานกับเครือข่ายภาคีและผู้มีส่วนได้เสียภายนอกอย่างมีพลัง และสอดคล้องกับกลไกอื่น โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “คงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ พัฒนาและสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี” ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 บริหารจัดการน้ำผิวดินและใต้ดินอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 อนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 อนุรักษ์ ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาองค์กร เครื่องมือ องค์ความรู้จิตสำนึก และการมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดการมลพิษ

ยุทธศาสตร์ที่ 7 เสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการภัยพิบัติและ
ระบบเตือนภัย

แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความ
สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการการ
ท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.
2560–2564) ในประเด็นของการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและ
ชายฝั่งอย่างยั่งยืน โดยแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มี
บริบทที่เกี่ยวข้องกับกรมการท่องเที่ยวในด้านของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งบน
บก และทรัพยากรชายฝั่งซึ่งเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
โดยต้องมีการจัดการอนุรักษ์ควบคุมมลพิษ และร่วมกันสร้าง เครื่องมือ กลไก รวมทั้งจิตสำนึก
และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ. 2561 – 2580)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) คือ เชิงขรรจรบุ
ว่า “เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบ
เศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม
สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผล
และสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะ
เศรษฐกิจแนวตั้งแบบปัจเจกแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่
ดีระหว่างเศรษฐกิจรวมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะ
ความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่น ๆ
และภายนอก

องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง

มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน ความสามารถที่จะเจรจาต่อรองและประสานงานทั้งภายในและกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน

มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ฟื้นฟูทรัพยากร วิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์

มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ข้อมูลความรู้ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องของภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ การติดตาม วัดผลและรายงานผล

มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้า ที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่ม และสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้

สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระดับกลุ่มต่อกกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค นิเวศน์ หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่าง ๆ ได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมินิเวศน์วิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์ และเกื้อกูล

มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต

มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการ ในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน

คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่ รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่น ๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ครอบคลุมมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เน้นตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน ผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาและประเด็นยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติด้านที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

1.1 ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน

1.2 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

1.3 สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

1.4 กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ

1.5 เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ

2. ประเด็นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

2.1 การเกษตรสร้างมูลค่า

2.1.1 เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น

2.1.2 เกษตรแปรรูป

2.2 พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่

2.2.1 สร้างโอกาสเข้าถึงตลาด

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

2.3 การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ

2.3.1 ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก

2.3.2 กระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร

2.4 การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

2.4.1 การพัฒนากำลังแรงงานในพื้นที่

เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากสามารถดำเนินการให้สามารถบรรลุ เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น เศรษฐกิจฐานราก จึงมีแผนย่อยทั้งหมด จำนวน 2 แผน ได้แก่ การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ และการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยมีรายละเอียดของแต่ละแผนย่อยดังนี้

1. แผนย่อยการยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ เน้นการเพิ่มพูนองค์ความรู้และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจของเกษตรกร แรงงานทั่วไป และกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคงให้เป็นผู้ประกอบการ ผ่านการสนับสนุนการช่วยเหลือทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมองค์ความรู้และทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เพื่อยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดการสร้างรายได้ได้ด้วยตนเอง รวมถึงการบริหารจัดการ หนี้สิน ครอบคลุมทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ เพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน และการใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มายกระดับห่วงโซ่อุปทานให้เป็นห่วงโซ่คุณค่าที่สามารถก่อให้เกิดการกระจายรายได้ สู่ชุมชนได้อย่างเป็นธรรม

1.1 แนวทางการพัฒนา

1.1.1 เสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เพื่อยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ โดยสร้างโอกาสและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี การจัดการ การบริหารจัดการความเสี่ยงและการตลาด มีทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องและจำเป็นต่อการยกระดับ เป็นผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจด้านบัญชีการผลิต การควบคุมต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จัดการคุณภาพและมาตรฐานผลผลิตของตนให้สามารถมีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ สามารถเชื่อมโยงและ ผสมผสานบูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่มาปรับใช้ให้เหมาะสม กับภูมิสังคมของชุมชน ที่ครบวงจร ครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยยึดแนวหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.2 บริหารจัดการหนี้สินอย่างยั่งยืน โดยการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้กับประชากร ที่มีรายได้น้อยผ่านการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมความรู้ และวินัยทางการเงิน การจัดทำบัญชีครัวเรือน นำไปสู่การออมเพื่อเป็นทุนและหลักประกันในการลงทุน พัฒนามาตรการแก้ปัญหานี้ออกแบบอย่างยั่งยืน

และปรับโครงสร้างหนี้ให้สอดคล้องกับศักยภาพในการชำระหนี้เพื่อป้องกันหนี้เสียที่อาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการขอสนับสนุนแหล่งทุน

2. แผนย่อยการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เน้นส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างกระจายรายได้ ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และ วิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาช่องทางการตลาดและเครือข่าย เพื่อให้เกิดการจัดการกลไกการตลาดครบวงจร ในรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม รวมถึงการสร้างกติกาให้เกิดโครงสร้างกระจายรายได้ให้กับเศรษฐกิจชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรม การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น และการบริหารจัดการ กลไกต่าง ๆ เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนมีทุนในการพัฒนาการค้าและยกระดับเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ รวมถึง การส่งเสริมสถาบันการเงินชุมชนให้มีบทบาทในการดูแล ให้คำแนะนำในการจัดการหนี้สิน

2.1 แนวทางการพัฒนา

2.1.1 ส่งเสริมและพัฒนากลไกและโครงสร้างชุดซัพพลายเชนทางเศรษฐกิจและการกระจาย รายได้กลับสู่ชุมชน เพื่อสร้างการเติบโตและการหมุนเวียนของเศรษฐกิจฐานราก ผ่านการรวมตัวของสมาชิก ในชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ สหกรณ์ร้านค้าชุมชน วิสาหกิจชุมชน และ วิสาหกิจหรือกิจการเพื่อสังคม ที่ส่งเสริมการถือหุ้นโดยสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตกกลับสู่ สมาชิก รวมทั้งการพัฒนาช่องทางและศูนย์กลางตลาดสินค้าชุมชน โดยครอบคลุมถึงช่องทางตลาดออนไลน์ และช่องทางตลาดอื่น ๆ

2.1.2 ส่งเสริมให้มีนวัตกรรมทางการเงินเพื่อสนับสนุนแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชน อาทิ ตลาดทุนในการทำหน้าที่เป็นกลไกในการจัดสรรทรัพยากรด้านเงินทุน เพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้ระดมเงินทุนและผู้ลงทุน ผ่านเครื่องมือทางการเงินที่หลากหลายที่สามารถพัฒนาขึ้นให้มีความ เหมาะสมกับความต้องการระดมทุนในจำนวน เงื่อนไขเวลา และต้นทุนที่เหมาะสมกับความต้องการของ ผู้ระดมเงินทุนและชุมชน รวมทั้ง ส่งเสริมให้มีกลไกการเปิดเผยข้อมูลและกลไกราคา ที่สามารถช่วยให้ ชุมชนสามารถระดมเงินทุนที่เหมาะสมกับความต้องการ พัฒนาระบบกำกับ/ระบบมาตรฐานบัญชี การใช้ รูปแบบสินเชื่อบริการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้ง การส่งเสริมให้ธนาคารเฉพาะกิจที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถยกระดับเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนด้านเงินทุนและ บริหารสภาพคล่อง

2.1.3 พัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ โดยการพัฒนารูขี้นข้อมูลที่ดิน ให้มีความครอบคลุมทั้งประเทศ โดยแยกตามประเภทการใช้ประโยชน์ ผู้ครอบครอง ที่มีความทันสมัย โดยให้ เป็นข้อมูลสาธารณะที่เปิดเผย และสามารถสืบค้นได้

พัฒนา กลไกเพื่อทำหน้าที่รับ ผากที่ดิน จากเอกชนและนำมาหมุนเวียนสร้างประโยชน์โดยให้ผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งปรับระบบการบริหารจัดการที่ดิน ของรัฐทั้งในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม และที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดผลผลิตภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่สูงขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ พฤติกรรมทางการท่องเที่ยว และความคิดเห็น

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อาศัยอยู่ประจำ ไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว และเดินทางกลับไปสถานที่อาศัยเดิม โดยการเดินทางนั้น ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพโดยตรงแม้ว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวบางประเภทจะมีเรื่องของอาชีพ หรือธุรกิจการงานเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่บ้าง เช่น การท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดประชุม การจัดสัมมนา การจัดฝึกอบรม นักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางท่องเที่ยวมักจะมีเหตุผลหรือประเภทของจุดมุ่งหมายในการ เดินทางที่แตกต่างกันออกไปโดยมีปัจจัยประกอบที่เป็นตัวสนับสนุน หรือ แรงผลักดันที่เป็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่เท่ากัน ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ รายได้ เวลา โอกาส ครอบครัว การได้รับข้อมูลข่าวสาร และความ สนใจส่วนบุคคล เช่น ประเพณี ประวัติศาสตร์ นันทนาการ สนใจในชนเผ่าวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม หรือความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ เป็นต้น ซึ่งไม่ว่า จะเดินทางด้วยเหตุผลใดก็ตาม สิ่งที่นักท่องเที่ยวต่างก็คาดหวังที่จะได้รับ คือ ความสุข ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่สนองตอบความต้องการส่วนบุคคลที่มีอยู่ (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2543) โดยทั่วไปนักท่องเที่ยว จะมีหลายหลายประเภท ได้แก่

ประเภทของนักท่องเที่ยว

ชวัลนุช อุทยาน (2552) ได้ศึกษาประเภทของนักท่องเที่ยวและสามารถจำแนกได้ดังนี้
Tourist หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากที่พักอาศัยของตน แล้วกลับมาเกินกว่า 24 ชั่วโมง และได้พักแรมที่ไหนแห่งหนึ่งชั่วคราวเวลาหนึ่ง บางประเทศก็เรียกว่า night visitor

Excursionist หมายถึง นักท่องเที่ยวแบบเข้าไป เย็นกลับ หรือกลับมาถึงบ้านภายใน 24 ชั่วโมง โดยไม่พักแรม ณ ที่ใด บางประเทศก็เรียกว่า day visitor

Visitor หมายถึงอย่างเดียวกับ tourist แต่เป็นคำที่ประเทศหนึ่งใช้เรียกนักท่องเที่ยว จากประเทศที่เข้ามาในประเทศของตน และบางทีก็เรียกเต็มว่า foreign visitor นอกจากนี้ในประเทศที่ใช้คำ visitor แทนคำ tourist นี้มักจะใช้คำว่า tourist หรือ domestic tourist ให้หมายถึง นักท่องเที่ยว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศหนึ่งแล้วท่องเที่ยวไปแต่เฉพาะภายในประเทศของตนเอง

การจัดประเภทของนักท่องเที่ยวที่สามารถจำแนกได้หลายลักษณะ ดังนี้

1. ตามการจัดการเดินทาง

1.1 Mass Tourists กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก มีการเดินทางท่องเที่ยวในรายการเดียวกัน พักโรงแรมในระดับเดียวกัน รับประทานอาหาร และทำกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ในแบบเดียวกัน

1.2 Eco Tourists นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวโดยมีจุดประสงค์ที่มุ่งรักษาสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศ

2. ตามจำนวนมากน้อยของนักท่องเที่ยว

2.1 เป็นกลุ่ม (Group Tour หรือ Escort Tour)

2.2 เป็นส่วนบุคคล (Independent Tour)

3. ตามวัตถุประสงค์ของการเดินทางความมุ่งหมายในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งแบ่ง ได้ 8 ประการ คือ

3.1 การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด (holiday-mass Popular individual)

3.2 การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม และศาสนา (Cultural Religion) เป็นการเดินทางเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ เช่นการศึกษาความเป็นอยู่การชมศิลปะ ดนตรี ละคร การนมัสการศูนย์ศาสนา เป็นต้น

3.3 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational) เป็นการเดินทางเพื่อการทำวิจัย การศึกษา สอนหนังสือ ฝึกอบรม หรือดูงานต่างประเทศ ซึ่งจะต้องพำนักอยู่สถานที่นั้น ๆ เป็นเวลานาน

3.4 การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬาและบันเทิง (Sport and Recreation) คือการเดินทางไปชมหรือร่วมแข่งขันกีฬา หรือนันทนาการต่าง

3.5 การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ (Historical and special interests)

3.6 การท่องเที่ยวเพื่องานอดิเรก (Hobbies) หมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อทำงานอดิเรก เช่น การวาดภาพ การเขียนนวนิยาย เป็นต้น

3.7 การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร (visiting Friend and Relative)

3.8 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business) เป็นการเดินทางของนักธุรกิจที่จัดเวลาบางส่วนของการเดินทางหลังจะทำธุรกิจเสร็จสิ้นแล้วและใช้เวลาในการท่องเที่ยวก่อนเดินทางกลับ

4. ตามวิธีการเดินทาง

4.1 แบบเหมาจ่าย (Package Tour)

4.2 แบบเบ็ดเสร็จ (Inclusive Tour)

4.3 แบบเป็นรางวัล (Incentive Tour)

4.4 แบบเช่าเหมาลำ (Charter Tour)

5. ตามอายุ

6. ตามเพศ

7. ตามฐานะทางสังคม

8. ตามประสบการณ์และบทบาท

8.1 The organized mass Tourists

8.2 The individual mass Tourists

8.3 The explorer

8.4 The drifter

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว (Swarbrook (2001) ได้ระบุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมเยือนเพื่อนและญาติพี่น้อง (Visiting Friends and Relatives)
2. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism)
3. การท่องเที่ยวแบบอิงศาสนา (Religious Tourism)
4. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism)
5. การท่องเที่ยวแบบสวัสดิการ (Social Tourism)
6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational Tourism)
7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)
8. การท่องเที่ยวแบบชมทิวทัศน์ (Scenic Tourism)
9. การท่องเที่ยวแบบการแสวงหาความสำราญ (Hedonistic Tourism)
10. การท่องเที่ยวเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมหรือทำกิจกรรม (Activity Tourism)
11. การท่องเที่ยวแบบมุ่งความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism)

แรงจูงใจต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

Maslow, Abraham M. (1954) ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับ แรงจูงใจ (Maslow's General Theory of Human & Motivation) โดยมาสโลว์ ได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง (Hierarchy & Needs) ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอ และไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่า เขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขนาดที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้นความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะมีการเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

4. ตามทฤษฎีของมาสโลว์ได้แบ่งลำดับชั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) ไว้ 5 ชั้นจากต่ำไปสูง ดังนี้

ภาพ 5 ลำดับชั้นความต้องการของ Maslow

1. ต้องการของร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการการยกย่อง และความต้องการทางเพศ ฯลฯ เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการอยู่รอด ซึ่งมนุษย์ต้องการเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ต้องการความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ เป็นต้น

3. ความต้องการด้านสังคม (Social needs) หรือความต้องการความรักและการยอมรับ (Love and belongingness needs) ความต้องการทั้งในแง่ของการให้และการได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้รับการยอมรับ เป็นต้น

4. ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จกสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความต้องการให้ได้รับการเคารพนับถือ ความสำเร็จ ความรู้ ศักดิ์ศรี ความสามารถ สถานะที่ดีในสังคมและมีชื่อเสียงในสังคม

5. ความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self-actualization needs) เป็นความต้องการสูงสุดแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลใดบรรลุความต้องการในขั้นนี้ได้ จะได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ความต้องการที่เกิดจากความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

และเป็นทฤษฎีที่ยอมรับกันแพร่หลายสมมติฐานดังกล่าวมีความเกี่ยวกับ พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมนักท่องเที่ยว อันหมายถึง การกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยวไม่ว่าการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม ก็เพื่อมุ่งตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง โดยพฤติกรรมภายนอก ของนักท่องเที่ยว (Tourist's Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้ โดยอาศัยประสาทสัมผัส ส่วนพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยว (Tourist's Covert Behavior) เป็นการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย รวมทั้งความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ที่ถูกควบคุมอยู่ภายในจะมีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเป็นส่วนใหญ่ (ชวัลนุช อุทยาน, 2552) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ

1. เป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทุก ๆ พฤติกรรม จะต้องมียุทธศาสตร์ในการกระทำ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มอนุรักษ์ต้องการ เที่ยรติยศโดยการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเดินทางท่องเที่ยวโดยที่สภาพแวดล้อมในสถานที่ตนเดินทางยังคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบนิเวศดั้งเดิม

2. ความพร้อม หมายถึง ความมีวุฒิภาวะและความสามารถในการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มที่รักความผจญภัย นิยมโต้เขาปีนหน้าผา ต้องมีความพร้อมทั้ง สภาพร่างกายและจิตใจแล้วสามารถจะทำกิจกรรมที่ตนชอบได้

3. สถานการณ์ หมายถึง เหตุการณ์หรือโอกาสที่เอื้ออำนวยให้เลือกกระทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น การท่องเที่ยวตามหมู่เกาะควรกระทำในยามคลื่นลมสงบไม่ควรทำในที่มีพายุฝนฟ้าคะนอง

4. การแปลความหมาย หมายถึง วิธีการคิดแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่พอใจ มากที่สุดในสถานการณ์หนึ่ง ๆ เช่น เวลาสิบสองนาฬิกา เป็นเวลาที่นักท่องเที่ยวควรเป็นเวลา ที่นักท่องเที่ยวควรหยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน

5. การตอบสนอง คือ การตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามที่ตนได้ตัดสินใจเลือกสรรแล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เช่น นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุด เพื่อพักผ่อน ดังนั้นนักท่องเที่ยวจะต้องวางแผนการเดินทางและจัดการดำเนินการล่วงหน้า ในการกระทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตั้งแต่กิจกรรมการกำหนดสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการเดินทางกิจกรรมการจองที่พัก เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

6. ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ ผลจากการกระทำหนึ่ง ๆ อาจได้ผลตามที่คาดหมายไว้ หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหวังที่ตั้งใจไว้ เช่น นักท่องเที่ยวได้มีกำหนดการเดินทางไว้เพื่อมาพักผ่อนวันหยุดในประเทศไทยแต่ปรากฏว่าในเวลานั้นเกิดการชุมนุมที่สนามบิน และทำให้สนามบินต้องปิดทำการ เครื่องบินไม่สามารถลงจอดได้ มีผลลัพธ์ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถบรรลุผลตามที่คาดหมายไว้ ได้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่กระทำลงไปไม่บรรลุเป้าหมาย ตามที่ต้องการจึงต้องกลับมาแปลความหมายไตร่ตรองเพื่อเลือกหาวิธีใหม่ ๆ มาตอบสนองความต้องการหรืออาจจะเลิกความต้องการไปเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เกินความสามารถ เช่น การก่อวินาศกรรมในเมืองมูมไบ ประเทศอินเดียในเดือนพฤศจิกายน ปี 2008 นักท่องเที่ยวที่ตั้งใจจะเดินทางไป เมืองดังกล่าว จะต้องเกิดความผิดหวังเพราะเกิดความกังวลด้านความปลอดภัย และอาจล้มเลิกความตั้งใจ ในการเดินทาง หรืออาจเปลี่ยนเส้นทางไปเมืองอื่นที่ปลอดภัยกว่า

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550) กล่าวว่าแรงจูงใจ (Motives) หมายถึงการผสมผสานของแรงผลักดันที่เกิดจากต้องการทั้งด้านจิตใจและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของบุคคลอย่างต่อเนื่องจนสามารถกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมการบริโภคอย่างมีเป้าหมายและแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นถึงค่านิยม พฤติกรรมการบริโภคสินค้า และการบริการทางการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ ณ จุดหมายปลายทาง แรงจูงใจเหล่านี้ ส่งผลในรูปแบบพฤติกรรมทางการท่องเที่ยวแตกต่างกันแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แรงจูงใจเพื่อการพักผ่อนทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยการแสวงหารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล เช่น การเล่น

กีฬาการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การรักษาสุขภาพ การเยี่ยมญาติพี่น้อง เป็นต้น

2. แรงจูงใจเพื่อการติดต่อและการขยายงานทางธุรกิจ แรงจูงใจในด้านนี้มีความสำคัญมากในยุคของการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ทำให้ภาคธุรกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และผู้ประกอบการก็จำเป็นต้องเดินทางเพื่อการติดต่อเป็นหลัก ผสมผสานกับแรงจูงใจของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเพราะเป็นความต้องการในจิตใจของมนุษย์ทุกคนประกอบกับแรงผลักดันทางด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลเกิดการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนก็ยิ่งทำให้แรงจูงใจถูกผลักดันลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายในเวลาอันรวดเร็วยิ่งขึ้น

แสงเดือน รติฉัตร (2555) กล่าวว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยวคือสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลหนึ่งที่ต้องการแสวงหาความพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมายโดยการเดินทางไปยังสถานที่ ๆ การท่องเที่ยวในปัจจุบันจะแตกต่างจากเดิมคือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความพึงพอใจลึกหนึ่จากวิถีชีวิตเดิม ๆ รวมถึงการไปเยี่ยมญาติ หรือเพื่อน และอาจจะแบ่งออกได้เป็นสองปัจจัยพื้นฐานได้แก่ ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) และปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) กล่าวคือ ปัจจัยผลักดัน นับเป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคม หรือความต้องการภายใน ของตัวบุคคลที่ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537) กล่าวว่า อุปสงค์ของแรงจูงใจ มักมี แรงผลักดัน (Push Factors) และแรงจูงใจดึงดูด (Pull Factors) เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ และให้ความหมายว่า

แรงจูงใจผลักดัน (Push Factors) หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากตัวบุคคล โดย เป็นความต้องการภายในของมนุษย์ในเรื่องต่างๆที่ทำให้มนุษย์มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

1. ลักษณะทางสรีระวิทยาของมนุษย์ ที่มีความเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว
2. สัญชาตญาณและความต้องการของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง
3. ทศนคติและค่านิยม ที่มีต่อจุดหมายปลายทางความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว
4. การมีเวลามากขึ้นของมนุษย์และการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนหย่อนใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว
5. สุขภาพร่างกาย
6. การศึกษา

แรงจูงใจดึงดูด (Pull Factors) หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากตัวกระตุ้นภายนอกหรือสิ่งเร้ารอบข้างของบุคคลที่ทำให้มนุษย์อยากออกไปสัมผัสหรือมีประสบการณ์ชีวิตในด้านต่าง ๆ ซึ่งได้แก่

1. การค้นพบแหล่งท่องเที่ยวใหม่
2. การสร้าง ปรับปรุง หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว และเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดได้
4. สื่อมวลชน สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในโลกข่าวสารปัจจุบัน
5. การขยายตัวของผู้ประกอบการ
6. การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
7. การคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ
8. ระบบการตลาดที่มีประสิทธิภาพ
9. ความร่วมมือระหว่างประเทศ
10. นโยบายของรัฐในการส่งเสริมทางการท่องเที่ยว

แสงเดือน รตินธร (2555) ให้ความหมายของแรงจูงใจผลัก (Push Factors) และแรงจูงใจดึงดูด (Pull Factors) ไว้ดังนี้

แรงจูงใจผลัก (Push Factors) เป็นมูลเหตุภายในของตัวบุคคลที่จุดชนวนความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวหลังจากนั้นการตัดสินใจเลือกที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่นั้น มักจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง

แรงจูงใจดึงดูด (Pull Factors) เป็นปัจจัยจากตัวแหล่งท่องเที่ยวเองที่กระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเลือกที่จะเดินทางออกไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น เป็นการเฉพาะทั้งขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ และเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะเกิดขึ้น เช่น ความน่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว และความสะดวกสบายในการเดินทาง ชื่อเสียง ความหลากหลายของกิจกรรม ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

โดยสรุป แรงจูงใจผลักดัน (Push Factors) คือแรงกระตุ้นที่เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลส่งผลให้บุคคลนั้นออกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว และทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยว

แรงจูงใจดึงดูด (Pull Factors) เป็นแรงกระตุ้นจากภายนอกของตัวบุคคลที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเลือกที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว เป็นเกิดการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า ปัจจัยที่จูงใจให้คนอยากเดินทางท่องเที่ยวมี 8 ประการ คือ

1. ความต้องการผจญภัย เมื่อมีกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการล่องแพ ปีนเขา ชี่ซ่าง เป็นต้น ย่อมมีการประชาสัมพันธ์ทำให้คนอยากล่องผจญภัยกับกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ ๆ เป็นต้น
2. ความต้องการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวเอง เป็นการทำลายความจำเจในชีวิตประจำวัน โดยออกเดินทางไปค้นหาสิ่งแปลกใหม่ในชีวิต
3. ความต้องการคุณค่าในการเดินทางท่องเที่ยว เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งผู้เดินทางท่องเที่ยวจะรู้สึกถึงความสนุกสนานหรือความประทับใจในขณะที่ท่องเที่ยวแต่ละครั้ง
4. ความต้องการค้นคว้าทางวัฒนธรรม จะเห็นว่าการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเที่ยว เช่น ประเพณี เทศกาล พิธีกรรมต่าง ๆ หรือศาสนา แตกต่างกัน ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น
5. ความต้องการเห็นความเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมโลก คนทั่วไปต้องการเห็นว่าผู้ที่อยู่ในประเทศที่ร่ำรวยกับประเทศที่ยากจนมีความเป็นอยู่แตกต่างกันอย่างไร
6. ความต้องการในการยอมรับของสังคม
7. ความต้องการความภาคภูมิใจ การที่คนต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศต่าง ๆ เนื่องจากต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าได้ไปท่องเที่ยวสถานที่แปลกๆ แตกต่างจากผู้อื่น
8. ความต้องการยกฐานะและเกียรติภูมิ การที่ได้มีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวไม่ว่าเพื่อวัตถุประสงค์ใด เช่น ทำธุรกิจ เข้าร่วมประชุม แข่งขันกีฬา เป็นต้น ล้วนแต่ทำให้ผู้เดินทางไปท่องเที่ยวเป็นคนมีเกียรติในสังคม อันเป็นการยกฐานะและเกียรติภูมิของตนให้สูงขึ้นด้วย

การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความสำคัญในภาคเศรษฐกิจที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดทั้งจากรายได้และจากการจ้างงานได้แก่ ภาคการค้าส่งและค้าปลีก ตามมาด้วยภาคการให้บริการทางธุรกิจ

นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวหลายท่านได้กำหนดรูปแบบของนักท่องเที่ยว เพื่ออธิบายพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การพัฒนารูปแบบของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ได้มาจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์หรือการใช้แบบสอบถาม (questionnaire) การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวอาจทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และวิธีการที่ใช้ ดังนี้

ชวัลนุช อุทยาน (2552) ได้กำหนดรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวรูปแบบพื้นฐานที่สุดคือ การแบ่งนักท่องเที่ยว ออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะของพฤติกรรมของการเดินทาง คือ การแบ่งว่าบุคคลนั้นเป็น นักท่องเที่ยว (Tourists) หรือ นักเดินทาง (travelers) นักท่องเที่ยว คือ บุคคลซึ่งซื้อรายการนำเที่ยว เหมาจ่ายจากบริษัทนำเที่ยว ในขณะที่นักเดินทางคือบุคคลซึ่งจัดการการเดินทางด้วยตนเอง เช่น ซื้อตั๋ว เครื่องบินเอง จองที่พักเอง กำหนดสถานที่ท่องเที่ยวด้วยตนเอง เป็นต้น

Perreault and Dorden (1979) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1. นักท่องเที่ยวแบบประหยัด (Budget Travelers) โดยทั่วไปแล้วนักท่องเที่ยวประเภทนี้ที่รายได้ ปานกลาง แต่แสวงหาการหยุดพักผ่อนหรือท่องเที่ยวที่ใช้ค่าใช้จ่ายต่ำ
2. นักท่องเที่ยวชอบผจญภัย (Adventurous Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาดีและมีรายได้ปานกลางถึงสูง มีความชื่นชอบในกิจกรรมระหว่งการหยุดพักผ่อนหรือการท่องเที่ยวแบบผจญภัย
3. นักท่องเที่ยวประเภทเดินทางระหว่างวันหยุด (Vacationers Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมักใช้เวลาในการคิดเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวหรือการเดินทางในครั้งต่อไปว่าจะไปที่ไหนอย่างไร นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ค่อนข้างมีความกระตือรือร้นแต่มีรายได้ค่อนข้างน้อย
4. นักท่องเที่ยวแบบชอบเดินทางโดยใช้ระยะเวลาเดินทางยาวนาน (Moderates Travelers) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีใจรักการท่องเที่ยวเดินทางอย่างมากแต่ไม่สนใจการท่องเที่ยวในระหว่างวันหยุดสุดสัปดาห์หรือการใช้เวลากับการเล่นกีฬา แต่จะชอบการเดินทางที่ใช้ระยะเวลา นานมากกว่า

Cohen (1979) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวแบบนันทนาการ (Recreational Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวซึ่งเน้นความสำคัญใน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนันทนาการหรือการพักผ่อนทางร่างกาย
2. นักท่องเที่ยวแบบปลีกตัวหาความเพลิดเพลิน (The Diversionary Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่พยายามหาแนวทางเพื่อลืมความจำเจในชีวิตประจำวัน
3. นักท่องเที่ยวมุ่งหาประสบการณ์ (The Experiential Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง นักท่องเที่ยวประเภทนี้สนใจศึกษาและได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส ตัวอย่างเช่น เมื่อเดินทางไปประเทศสเปน ก็ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของผู้คน ท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมต่างๆ ที่แท้จริงเป็นของสเปน

4. นักท่องเที่ยวแบบชอบทดลอง (The Experimental Tourists) มีลักษณะที่เห็นเด่นชัดคือ ชอบติดต่อกับพูดคุยกับคนท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจในชีวิตความเป็นอยู่ การปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมของคนท้องถิ่น

5. นักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น (The Existential Tourists) นักท่องเที่ยวประเภทนี้ ต้องการผจญภัยหรือใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดียวกับคนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะ ใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นเวลานาน ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวที่มาใช้เวลาอยู่ในแหล่ง ท่องเที่ยวบางแห่งในประเทศไทย เช่น พัทยาหรือเชียงใหม่ และพยายามใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตัว การรับประทานอาหาร การพยายามพูดภาษาท้องถิ่น เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าเป็นเป็นการตัดสินใจจากการใช้ปัญญา สติ ความเชื่อ ความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม

สมปอง ประเสริฐผล (2538) กล่าวว่า ความคิดเห็น เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติเราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติแต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำที่ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกได้อย่างเปิดเผย หรือตอบสนองโดยตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

ศรีสมบูรณ์ แยมกมล (2538) สรุปว่า เป็นการแสดงออกทางความรู้สึกหรือความเชื่อมั่น ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออกซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ ก็ได้อาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ความคิดเห็นนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งการแสดงความคิดเห็นอาจจะทำด้วยคำพูดหรือการเขียนก็ได้

สิริพร บุญนันทน์ (2539) สรุปว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากการประเมินผลสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นโดยมีอารมณ์ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม อาจจะได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาการแสดงออกความคิดเห็นอาจทำด้วยคำพูด หรือการเขียนก็ได้

นพมาศ ชีรเวคิน (2539) กล่าวว่า ความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคม หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นใจ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่นิยมกันมากที่จะสำรวจความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งหรือเรียกกันว่า การสำรวจประชามติ (polling) จึงอาจกล่าวได้ว่า การหยั่งประชามติเป็นเครื่องมือสำคัญทางวิชาการที่ศึกษาและสำรวจการแสดงออกทางความคิดเห็นในปัจจุบัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งเรื่องเดียวกันก็ไม่จำเป็นที่แต่ละบุคคลต้องมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกันเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด

ฟอสเตอร์ (Foster, 1952) ได้สรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่าเกิดจากมูลเหตุ 2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ที่มีต่อ สิ่งของ บุคคล เรื่องราว หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยความคิดเห็นจะเกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น จากการได้พบเห็น ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ตรง และการเกิดขึ้นจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น หรืออ่านจากหนังสือโดยไม่ได้พบเห็นของจริงถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2. ค่านิยมหรือการตัดสินใจจากค่านิยม มักมีความเห็นที่ต่างกันไปด้วยมูลเหตุที่แตกต่างกันออกไป ออสแคมป์ (Oskamp, 1977) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดเห็น นอกเหนือจากประสบการณ์คือ

- 2.1 ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ ได้แก่ ภาวะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใช้ในการรับรู้ ซึ่งความผิดปกติหรือความบกพร่องของอวัยวะนั้นมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

- 2.2 อิทธิพลของผู้ปกครอง ซึ่งหมายถึง การรับรู้ของเด็กควรอยู่ใกล้ชิดกับผู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลได้ ดังนั้น การรับรู้ของเด็กจึงมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นด้วย

- 2.3 ทักษะคิดและความคิดเห็นกลุ่ม หมายถึง เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้น ความคิดเห็นของกลุ่มอ้างอิงที่แตกต่างกันย่อมจะส่งผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย

- 2.4 สื่อมวลชน ปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลสำหรับปัจจัยด้านความรู้ที่ส่งผลต่อความคิดเห็นนั้น

ชัยพงษ์ โชติวรรณ (2541) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นนอกจากจะเป็นการอบรมของครอบครัว กลุ่ม และสังคมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและสื่อมวลชนแล้ว วัฒนธรรมประเพณียังส่งผลต่อความคิดเห็นด้วยโดยบุคคลนั้นได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีใด ก็ย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้น ๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดีด้วย

ดวงอุมา โสภา (2551) ระบุว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นมีผลต่ออิทธิพล ซึ่งทำให้แต่ละบุคคลแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย คือ เพศ อวัยวะ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของอวัยวะ และคุณภาพสมอง
2. ระดับการศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล
3. ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งอาจจะได้เรียนรู้จากกลุ่มของบุคคลในสังคมหรือจากการอบรมสั่งสอนของคนในครอบครัว
4. ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบต่องาน
5. ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สื่อมวลชน หรือจากการได้รับข่าวสาร ซึ่งทำให้บุคคลเห็นไปตามกลุ่มสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนองเล็งทราย

กำธร ธรรมพิทักษ์ และอัครพงศ์ อันทอง (2554) ได้รายงานการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย ด้วยวิธี Individual Travel Cost Method (ITCM) และมูลค่าเพื่อใช้ประโยชน์ในอนาคตด้วยวิธี Contingent Valuation Method (CVM) โดยการศึกษาพบว่า มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการของหนองเล็งทราย มีประมาณ 65.54 ล้านบาทต่อปี โดยนักท่องเที่ยวมีอัตราประโยชน์สูงกว่าค่าใช้จ่ายที่จ่ายในแต่ละครั้ง และยินดีที่จะจ่ายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการภายในพื้นที่และสาธารณูปโภคพื้นฐานของหนองเล็งทราย โดยต้องการให้มีการตั้งหน่วยงานอิสระขึ้นมาดูแลพื้นที่และรายได้ที่เกิดจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าวร่วมกับตัวแทนของชุมชน ในส่วนข้อเสนอเชิงนโยบาย ควรมีการกำหนดค่าธรรมเนียมการใช้บริการที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ร่วมกับการกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน

จอมจันทร์ นทีวัฒนา และวิชัย เทียนถาวร (2558) ได้ศึกษาความเสี่ยงของ คุณภาพน้ำทางด้านเคมีและกายภาพ และความเข้มข้นของธาตุหลัก จุลธาตุ และโลหะหนัก เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ สำหรับใช้ประโยชน์ในด้านการบริโภคจากหนองเล็งทราย และด้านการเกษตร พบว่าคุณภาพใน ด้านเคมีและกายภาพได้แก่ ค่าความเป็นกรดต่าง ค่าออกซิเจนละลายน้ำ ค่าการนำไฟฟ้า ค่าความกระด้าง และค่าของแข็งละลายน้ำผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำดื่มยกเว้นธาตุเหล็กมีค่าความเข้มข้นที่เกินมาตรฐานน้ำดื่ม และมีความเสี่ยงสูงโดยประเมินจาก ค่าความเสี่ยง (risk quotient) ของความเข้มข้นเทียบกับมาตรฐานน้ำดื่ม ธาตุที่พบว่ามี ความเสี่ยงปานกลางได้แก่ อะลูมิเนียม แมงกานีส ตะกั่ว และ ซีลีเนียม การประเมินดัชนีผลกระทบ ทางด้านสุขภาพไม่พบธาตุที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ ($HRI < 1$) และดัชนีการเกิดอันตราย (hazard index: HI) ของน้ำโดยรวมพบว่า ไม่มีอันตรายต่อสุขภาพ ($HI < 1$) ค่าความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็ง พบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยสูงสุดที่ยอมรับได้ การบริโภคน้ำจาก หนองเล็งทรายควรผ่าน การบำบัด เพื่อแยกธาตุเหล็กออกจากน้ำดิบ

จอมจันทร์ นทีวัฒนา, และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเข้มข้นของธาตุหลัก จุลธาตุ และโลหะหนัก และความเสี่ยงของคุณภาพน้ำ เพื่อการบริโภคและการเกษตร ของอ่างเก็บน้ำหนองเล็งทราย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยามีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน ความเสี่ยงของคุณภาพน้ำทางด้านเคมีและกายภาพ และความเข้มข้นของธาตุหลัก จุลธาตุ และโลหะหนัก เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพน้ำสำหรับใช้ประโยชน์ในด้านการบริโภค และด้านการเกษตร รวมทั้งประเมินความเสี่ยงด้านสุขภาพจากการบริโภคน้ำ จากผลการสำรวจพบว่า คุณภาพใน ด้านเคมีและกายภาพได้แก่ ค่าความเป็นกรดต่าง ค่าออกซิเจนละลายน้ำ ค่าการนำไฟฟ้า ค่า ความกระด้าง และค่าของแข็งละลายน้ำผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำดื่ม สำหรับความเข้มข้นของ ธาตุพบว่า เหล็กมีค่าความเข้มข้น 312.44–563.52 $\mu\text{g}\cdot\text{dL}^{-1}$ ซึ่งเกินมาตรฐานน้ำดื่มและมีความเสี่ยงสูงโดยประเมินจากค่าความเสี่ยง (risk quotient) ของความเข้มข้นเทียบกับมาตรฐาน น้ำดื่ม ธาตุที่พบว่ามีความเสี่ยงปานกลางได้แก่ อะลูมิเนียม แมงกานีส ตะกั่ว และ ซีลีเนียม การประเมินดัชนีผลกระทบทางด้านสุขภาพไม่พบธาตุที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ ($HRI < 1$) และ ดัชนีการเกิดอันตราย (hazard index: HI) ของน้ำโดยรวมพบว่า ไม่มีอันตรายต่อสุขภาพ ($HI < 1$) ค่าความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งพบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยสูงสุดที่ ยอมรับได้ การบริโภคน้ำจากหนองเล็งทรายควรผ่าน การบำบัด เพื่อแยกธาตุเหล็กออกจากน้ำดิบ เช่น การเติมอากาศให้ตกตะกอนและการกรอง การใช้ระบบรีเวอร์ส-ออสโมซิส การ ประเมินคุณภาพน้ำด้านการเกษตรพบว่า ค่าคุณภาพน้ำด้านกายภาพและเคมีอยู่ในเกณฑ์ มาตรฐาน น้ำเพื่อการชลประทานขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food

and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) ยกเว้นโพแทสเซียมมีความเข้มข้นสูงกว่ามาตรฐาน 1.84 mgcdotL⁻¹ ดังนั้นสามารถใช้น้ำในทางการเกษตรได้ อย่างไรก็ตามชุมชนควรทำการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาแหล่งน้ำให้มีคุณภาพดี

กัญญาณัฐ สุนทรประสิทธิ์ และลลิตา ช่างบุญ (2559) ศึกษาโดยการออกสำรวจเก็บ ตัวอย่างตัวแต่เดือนมกราคม ถึงกันยายน 2559 ทำการศึกษา 5 ครั้ง เก็บตัวอย่างในหนองเลี้ยงทรายจำนวน 7 สถานี และในลำห้วยสาขา 7 สาย ผลการศึกษาพบว่าความเข้มข้นของคลอโรฟิลล์ เอ อุณหภูมิแอมโมเนียม ออร์โทฟอสเฟต ความเป็นกรด-เบส ความโปร่งแสง และปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.00-10.72 ไมโครกรัมต่อลิตร, 20.74-31.62 องศาเซลเซียส, 0.00-5.00 มิลลิกรัมต่อลิตร, 0.00-0.70 มิลลิกรัมต่อลิตร, 7.35-9.89, 5.0-67.5 เซนติเมตร และ 0.81-9.65 มิลลิกรัมต่อลิตร ตามลำดับ จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความเข้มข้นของคลอโรฟิลล์เอ และคุณภาพน้ำ แสดงให้เห็นว่าคลอโรฟิลล์ เอ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ กับค่าอุณหภูมิ ความเป็นกรด-เบส และแอมโมเนียม ในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความเข้มข้นของคลอโรฟิลล์ เอ ยังมีความสัมพันธ์แบบผกผันกับความเข้มข้นของไนเตรทและความโปร่งแสงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99 และ 95 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

กัญญาณัฐ สุนทรประสิทธิ์, กรทิพย์ กัณนิการ์ และลลิตา ช่างบุญ. (2560) ศึกษาการประเมินระดับของมลพิษทางน้ำจากผลกระทบของการใช้ประโยชน์ของชุมชนต่อระบบนิเวศทางน้ำของหนองเลี้ยงทราย จังหวัดพะเยาดำเนินการโดยการรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ชุมชนด้านรูปแบบ ลักษณะการใช้ประโยชน์ของชุมชน ทำการสำรวจคุณภาพน้ำทุก 2 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2559 เก็บตัวอย่างในหนองเลี้ยงทรายจำนวน 7 สถานี และในลำห้วยสาขา 7 สาย ซึ่งเป็นบริเวณรองรับมลพิษจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่รอบหนองเลี้ยงทราย นอกจากนี้ยังเก็บตัวอย่างจากพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษจากกิจกรรมประเภทต่าง ๆ อีก 15 สถานี ผลการศึกษาพบว่า แหล่งที่อยู่อาศัยให้ระดับความเข้มข้นของมลพิษต่อหน่วยมากที่สุด (โดยมีระดับความเข้มข้นของแอมโมเนีย-ไนโตรเจนและออร์โทฟอสเฟต-ฟอสฟอรัส เท่ากับ 32.55 และ 16.86 มิลลิกรัม/ลิตร ตามลำดับ ซึ่งมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินกำหนดไว้ไม่เกิน 0.5 และ 0.4 มิลลิกรัม/ลิตร ตามลำดับ ปริมาณมลพิษรวมถูกปลดปล่อยจากแหล่งที่อยู่อาศัยเข้าสู่แหล่งน้ำมากที่สุด ปริมาณมลพิษจากธาตุอาหารส่วนใหญ่มีค่าสูงในช่วงฤดูแล้ง โดยมีค่าออร์โทฟอสเฟต-ฟอสฟอรัสและคลอโรฟิลล์ เอ เท่ากับ 0.22 และ 4.29 มิลลิกรัม/ลิตร ตามลำดับ ซึ่งเป็นช่วงที่ความสามารถในการบำบัดตัวเองของพื้นที่ส่วนใหญ่ลดลง ลำห้วยสาขาที่ได้รับมลพิษชัดเจนมี 2 สาย ได้แก่ ห้วยบ้านเจริญราษฎร์ และห้วยแม่ใจ ควรได้รับการจัดการอย่าง

เร่งด่วนในฤดูแล้งจึงควรได้รับการเฝ้าระวัง ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นพิเศษ แบบจำลองเชิงบูรณาการโดยวิธี multivariate analysis แสดงการตอบสนองของคลอโรฟิลล์ เอ ต่อปัจจัยแวดล้อมทางน้ำต่าง ๆ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคลอโรฟิลล์ เอ อย่างเด่นชัด คือปริมาณของแข็งที่ละลายอยู่ในน้ำ อุณหภูมิของน้ำ ความเป็นกรดเป็นด่าง และปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัตว์หน้าดินวงศ์ Chironomidae อย่างเด่นชัด คือ อุณหภูมิของน้ำ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ ความเป็นกรดเป็นด่าง และปริมาณแอมโมเนีย-ไนโตรเจน ผลการศึกษาในภาพรวมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในความเข้าใจด้านความแตกต่างของพื้นที่และฤดูกาล ซึ่งความรู้ดังกล่าว นับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดแผนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย

ศิริวรรณ โฉลกดี (2560) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินมลพิษทางน้ำจากการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตรบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร ปี 2560 บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา และเพื่อประเมินการปนเปื้อนของมลพิษทางน้ำจากการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องจากการประเมินมลพิษทางน้ำจากการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร เครื่องมือที่ใช้ศึกษา เครื่องระบุตำแหน่งบนพื้นผิวโลก ใช้ระบุตำแหน่งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ร่วมกับสมการของกรมควบคุมมลพิษในการวิเคราะห์พื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร บริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย ปี พ.ศ. 2560 พบว่า พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทรายมีพื้นที่ทั้งหมด 4,742,024 ตารางเมตร (2,964 ไร่) การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนาข้าวมีพื้นที่ 23,010,740 ตารางเมตร (14,384 ไร่) และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทปศุสัตว์ มีพื้นที่ 431,247 ตารางเมตร (269 ไร่) ผลการประเมินภาวะมลพิษจากการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร ปี 2560 พบว่า มลพิษทางน้ำส่วนใหญ่มาจากแหล่งกำเนิดประเภทปศุสัตว์โคเนื้อ รองลงมา แหล่งกำเนิดประเภทนาข้าว และแหล่งกำเนิดประเภทปศุสัตว์กระบือ คิดเป็นปริมาณการปนเปื้อนเท่ากับ 174.15, 97.08 และ 89.1 กิโลกรัมต่อวัน ตามลำดับ คิดเป็นปริมาณการปนเปื้อนทั้งหมดเท่ากับ 360.34 กิโลกรัมต่อวัน พบว่ามีปริมาณการปนเปื้อน เท่ากับ 0.25 มิลลิกรัมต่อลิตร เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมที่ 2 ที่มีค่าบีโอดีเท่ากับ 2.7, 2.2, และ 2.9 มิลลิกรัมต่อลิตร ตามลำดับ พบว่า มีค่าบีโอดีน้อยกว่าค่าจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2

กัญญาณัฐ สุนทรประสิทธิ์ (2561) ศึกษา ประสิทธิภาพของเครื่องมือประมงและทัศนคติของชาวประมงต่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประสิทธิภาพของเครื่องมือประมงในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย โดยรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ชาวประมง จำนวน 30 ตัวอย่าง ตั้งแต่เดือนมกราคม-กันยายน 2561 ผลการศึกษาพบว่า เครื่องมือเบ็ดราวเป็นเครื่องมือที่ ชาวประมงนิยมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข่าย ไช และแห รายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 292.5 ± 228.3 บาทต่อวัน ด้าน ประสิทธิภาพของเครื่องมือประมงพบว่า แหสามารถจับสัตว์น้ำได้มากที่สุด โดยมีค่าผลจับเฉลี่ย 8.7 ± 5.1 กิโลกรัม ต่อวัน รองลงมา ได้แก่ ข่ายและเบ็ดราว โดยมีค่าผลจับเฉลี่ยต่อครัวเรือน 5.4 ± 3.3 และ 4.5 ± 3.0 กิโลกรัมต่อวัน ตามลำดับ ส่วนผลการศึกษาด้านชุมชน พบว่า ครัวเรือนประมงส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และยอมรับในมาตรการจัดการประมงที่ใช้อยู่เพื่อให้มีสัตว์น้ำรับใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยัง ต้องการมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการจัดการประมง โดยภาครัฐควรใช้หลักการของการจัดการประมงร่วมและจำเป็นต้องให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำแก่ชุมชนอย่างถูกต้องและทั่วถึงต่อไป

สมคิด จูหว่า, รุ่ง วงศ์วัฒน์ และอนุกุล มะโนทน (2562) ได้ประเมินความเสี่ยงในการบริโภคพืชผักในหนองเล็งทราย โดยการศึกษาพบว่า ไม่มีการปนเปื้อนสารแคดเมียม แต่พบว่ามีผัก จำนวน 3 ชนิดที่มีการปนเปื้อนสารตะกั่ว ได้แก่ ผักบุ้ง ผักตบ และผักกระเฉด ในปริมาณ 0.0325 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ส่วนการประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพจากการบริโภคพืชผักที่ปนเปื้อนสารตะกั่ว พบว่าผู้บริโภคพืชผักจะได้รับสารตะกั่วมีค่าน้อยกว่าค่า Tolerable Daily Intake (TDI) ถึง 34 เท่า สรุปได้ว่าประชาชนสามารถบริโภคอาหารได้อย่างปลอดภัย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนาวรัตน์ พลายน้อย (2538) ได้ศึกษา เรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย” โดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างประชากรชาวไทย อายุ ตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปจำนวน 3,706 คนในพื้นที่รวม 13 จังหวัดในปี พ.ศ. 2537 พบว่า 1) ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชอบไปเป็นศูนย์การค้าและตลาดในเมืองรองลงมาเป็นประเภทวัด วัง อนุสาวรีย์ ภูเขา น้ำตก ป่า ถ้ำ เชื้อน ทะเล และเกาะ 2) กิจกรรมที่ทำระหว่างท่องเที่ยวแยกเป็น เพื่อพักผ่อน ซื้อสินค้า เที่ยวชมธรรมชาติ และที่น้อยที่สุดเป็นการเที่ยวชมวัฒนธรรม 3) สิ่งสนใจในการเลือกไปท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าชวชนของเพื่อนหรือญาติ เคยไปแล้วประทับใจ ข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ บทความในหนังสือ วารสาร และรายการนำเที่ยว 4) ความต้องการข้อมูลข่าวสาร เพศชายมีความต้องการข้อมูลมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย กลุ่มอายุน้อยต้องการข้อมูลมากกว่ากลุ่มอายุมาก กลุ่มคนโสดต้องการข้อมูลมากกว่ากลุ่มที่สมรส กลุ่มอาชีพมี

เงินเดือนประจำต้องการข้อมูลมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น การศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องการข้อมูลข่าวสารมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา กลุ่มที่มีรายได้สูงต้องการข้อมูลมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ กลุ่มที่อยู่ในเขตเทศบาลต้องการข้อมูลมากกว่ากลุ่มที่นอกเขตเทศบาล สำหรับข้อมูลที่ต้องการส่วนใหญ่ คือ เรื่องเส้นทาง ระยะเวลา และแหล่งท่องเที่ยว

กฤษฎา ยะการ (2543) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ และเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันโดยปัจจัยที่ศึกษาได้แก่ อาชีพประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยทำการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิข้อมูลปฐมภูมิเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS นอกจากนี้ยังใช้ค่าสถิติซึ่งประกอบไปด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว สำหรับข้อมูลทุติยภูมินั้น ได้ทำการศึกษาค้นคว้าตามงานวิจัย เอกสาร งานวิชาการต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่า 1. ประชาชนตำบลแม่ทราย มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก 2. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน 3. ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน 4. ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน 5. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์ (2549) ได้ศึกษาศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ศักยภาพของกลไกประกอบด้วยผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่นผู้ประกอบการเอกชนและประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทุกฤดูกาล ศักยภาพในด้านการจัดการ พบว่า มีการประสานงานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และภาคประชาชนในทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีในระดับสูงศักยภาพด้านบริการข้อมูล

ด้านการท่องเที่ยวบ้ายบอทางแหล่งท่องเที่ยวแผนที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลท่องเที่ยว คู่มือแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง

นิลบล ผ่องศรี (2550) ได้ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ และจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เริ่มต้นด้วยการสำรวจเส้นทางน้ำ โดยใช้ GPS ในการกำหนดตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน/วัตถุ และศาสนา และประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม กล่าวโดยสรุประบบสารสนเทศภูมิศาสตร์สามารถใช้วิเคราะห์หาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำได้เป็นอย่างดี แต่ในความเป็นจริง การจัดเส้นทางท่องเที่ยวไม่ได้คำนึงถึงระยะทางที่สั้นที่สุดเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยทางด้านพื้นที่อีกหลายด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้ ผู้เชี่ยวชาญจึงนิยมจัดเส้นทางตามลำน้ำที่เดินทางได้สะดวกและเข้าถึงได้ง่ายกว่า ที่จะคำนึงถึงระยะทางที่สั้นกว่า

ศุภลักษณ์ วิรัชพินท์, ธนวัฒน์ ขวัญบุญ และวรปรัชญ์ โยเหลา (2557) ทำการศึกษาสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านคุนุกและสัตว์ป่า ดำเนินการวิจัยในตำบลชมพูอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2556-2557 เป็นวิจัยเชิงบูรณาการของศาสตร์ทางชีววิทยากับทางการท่องเที่ยว ทำการเก็บข้อมูลนกและสัตว์ป่าด้วยตนเองบน line transect ในเส้นทางหาของป่า ปากกะชาก-ผาหินลาด และข้อมูลทุติยภูมิจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่หาของป่าเพื่อยังชีพสำหรับด้านการท่องเที่ยว ทำการลงพื้นที่และวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรในเส้นทางหาของป่า ผลการวิจัยพบนก จำนวน 117 ชนิด 12 อันดับ 41 วงศ์ และสัตว์ป่า 51 ชนิด จึงทำการคัดเลือกนกและสัตว์ป่าที่น่าสนใจ ได้ 56 ชนิด 2 ไฟลัม 15 อันดับ 33 วงศ์ และแสดงไว้ในคู่มือ “ชมนกตกธรรมชาติ ณ บ้านชมพู” เส้นทางหาของป่าต้นแบบนี้มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) สำหรับชุมชน ต.ชมพูซึ่งมีส่วนร่วมในการสำรวจสัตว์ป่าพิสูจน์แล้วว่าพื้นที่แห่งนี้มีศักยภาพสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุนุก ชุมชนนี้จะได้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นภายใต้เงื่อนไขของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ถ้าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการให้การศึกษารื่องสิ่งแวดล้อมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสิ่งแวดล้อมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ดวงแข ลิทธิเจริญชัย, องุ่น ลีววานิช และนราธิป จันทรสวัสดิ์ (2558) ได้ศึกษาความหลากหลายของหิ่งห้อยในบริเวณพื้นที่ป่าเต็งรัง, ป่าเบญจพรรณ และพื้นที่สนามรอบ ๆ บริเวณอาคารที่ปลูกสร้างของสถานีวิจัย Chulalongkorn University Forestry and Research Station ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในปี 2557 และต้นปี 2558 พบหิ่งห้อย 5 ชนิด คือ *Asymmetricata circumdata*, *Lamprigera* sp., *Luciola terminalis*, *Luciola* sp. และ *Pyrocoelia tonkinensis* ช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมาพบว่าในพื้นที่ศึกษานี้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของพื้นที่ค่อนข้าง มากอันเนื่องมาจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การก่อสร้างอาคารหลายอาคารและการสร้างถนน รวมทั้งการบุกรุกของชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบสถานีวิจัยเข้ามาเผาป่าเพื่อเก็บเห็ดถอบและเก็บตัวอ่อนมดแดง กิจกรรมเหล่านี้อาจมีผลต่อการลดลงของประชากรและชนิดของหิ่งห้อยที่อาศัยในพื้นที่ศึกษา ในปี 2558 (17-19 สิงหาคม 2558) คณะผู้วิจัยได้เข้าสำรวจความหลากหลายทางชนิดของหิ่งห้อยในพื้นที่โครงการพัฒนาที่ดินสระบุรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบหิ่งห้อยตามแนวถนนทางขึ้นอ่างเก็บน้ำและบริเวณสันเขื่อน ขณะนี้อยู่ในระหว่างระบุชนิดและคาดว่าจะมีหิ่งห้อยประมาณ 3-4 ชนิด

ศรีณัฐ ไทรชมภู และบุญเกียรติ ไทรชมภู (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่คู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยพบว่า พื้นที่คู้บางกะเจ้ามีทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมสมบูรณ์ รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรม และสิ่งที่น่าสนใจพิเศษ มีศักยภาพและความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทางจักรยาน และในพื้นที่มีการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนนักท่องเที่ยวหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนราชการ แผนงานและแนวทางปฏิบัติ มีกลยุทธ์เชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมการส่งเสริมการตลาด ส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยว

ณัฐริการ์ ปานมาศ (2561) ได้ศึกษาครั้งนี้เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำเพื่อทราบแนวทางการท่องเที่ยวอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำเพื่อทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสมุยให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศแตกต่างกัน อายุที่แตกต่างกันระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน อาชีพที่แตกต่างกัน รายได้เฉพาะต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างมีเพียงสถานภาพ ที่แตกต่างกัน ที่มีความพึงพอใจการ

ท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำ ในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำเกาะสมุย กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำ ในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำ ในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยและมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสำรวจและการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการแสวงหาคำตอบด้วยการใช้หนังสือ (text) และเอกสาร (document) ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังรวมถึงสื่อในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ ภาพวาด สมุดบันทึก ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Scott, 2006) แล้วเสนอผลการศึกษาในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ บริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือเป็นการสัมภาษณ์ (Structured Interview) แบบมีโครงสร้างลักษณะการสัมภาษณ์ใช้คำถามเหมือนกันทุกคน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างเพื่อศึกษาถึงบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพทางการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา รวมทั้งความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวผู้นำภาครัฐ เอกชน และชุมชนในพื้นที่

1.3 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นวิธีค้นหาความรู้และความจริง โดยเน้นที่ข้อมูลเชิงตัวเลข สำหรับการศึกษาค้นคว้าทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธี คือ แบบสอบถาม ความคิดเห็นด้านการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่

1.4 การสำรวจ (Survey) โดยวิธีการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพหนองเล็งทราย 2 กลุ่ม คือ 1) ความหลากหลายทางด้านกายภาพ 2) ความหลากหลายทางด้านชีวภาพ

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยไม่คำนึงหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) และสุ่มตัวอย่างโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจาก ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ กำหนดคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ผู้บริหารภาครัฐ หรือ ผู้แทนภาครัฐ ได้แก่ เกษตรตำบล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย

2.2 ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.3 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศรักษ์หนองเล็งทราย กลุ่ม OTOP กลุ่มอนุรักษ์ควายไทย

2.4 ตัวแทนผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการด้านการบริการและการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร โฮมสเตย์ ที่พักแรม ของที่ระลึก

2.5 ประชาชนชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาหนองเล็งทราย เช่น หมอเมือง หมอชาวบ้าน

2.6 ประชาชนในพื้นที่ที่อยู่รอบหนองเล็งทราย โดยแต่ละตำบลจะต้องมีกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลครบถ้วนตามคุณลักษณะทั้ง 6 ด้าน และกำหนดโควตาอย่างต่ำคือ ตำบลละ 45 คน ขนาดผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้ง 5 ตำบลจำนวนทั้งสิ้น 225 คนเป็นจำนวนขั้นต่ำ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำนวนแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาทั้งสิ้น 237 ฉบับที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับผลการสุ่มตัวอย่างของ 5 ตำบล มีรายละเอียดของกลุ่มเป้าหมาย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 รายละเอียดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน (คน)				
	เขตภาคใต้	เขตภาคใต้	เขตภาคใต้	เขตภาคใต้	เขตภาคใต้
1. ผู้บริหารภาครัฐ หรือ ผู้แทนภาครัฐ ได้แก่ เกษตรตำบล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย	3	2	3	1	3
2. ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน	3	4	5	4	3
3. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศรักษ์หนองเล็งทราย กลุ่ม OTOP กลุ่มอนุรักษ์ควายไทย กลุ่ม	7	10	3	3	5
4. ตัวแทนผู้ประกอบการ / เจ้าของกิจการด้านการบริการและการท่องเที่ยว ได้แก่ร้านอาหาร โฮมสเตย์ ที่พักแรม ของที่ระลึก	9	7	5	6	5
5. ประชาชนชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาหนองเล็งทราย เช่น หมอเมือง	2	3	1	6	4
6. ประชาชนในพื้นที่ที่อยู่รอบหนองเล็งทราย	23	23	30	27	27
รวม	47	49	47	47	47

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่

3.1 แบบสอบถาม ความคิดเห็นด้านการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่ โดยมี ส่วนประกอบ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีส่วนประกอบของข้อคำถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทพื้นที่ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาและสถานภาพทางกฎหมาย

ส่วนที่ 2 ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย

ส่วนที่ 3 คุณลักษณะตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ
 3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม
 4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม
- 3.3 แบบสำรวจ ซึ่งออกแบบเป็นตารางสำรวจข้อมูล ดังนี้

ตาราง 2 ตัวอย่างแบบสอบถาม

ชนิดพันธุ์พืช/สัตว์	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
---------------------	-----	------------	-----------------------

4. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสามารถวัดคุณลักษณะที่ต้องการจะวัดได้หรือไม่ โดยผู้วิจัยจะนำร่างแบบสอบถามเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสมตามเนื้อหา อาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาและตัดสินว่าเครื่องมือชิ้นๆ มีความเที่ยงตรงหรือไม่ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item objective congruence) ค่า IOC ทุกข้อต้องอยู่ตั้งแต่ 0.60–1.00 คณะกรรมการเพื่อประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้ ดร.สมยศ โองเคลือบ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.นุชนาฏ หมื่นจันทร์ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และ ดร.ปิยะพงษ์ สุบัญญัติ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งได้ค่า IOC มากกว่า 0.60 ทุกข้อ

4.2 ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง การตรวจสอบเครื่องมือวัดชนิดเดียวกัน ทำการทดสอบซ้ำกับสิ่งเดียวกันแล้วได้ผลเช่นเดิมเสมอ ไม่ว่าจะดำเนินการกี่ครั้งก็ตาม แสดงให้เห็นความมั่นคงของเครื่องมือที่วัด โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และมีคุณลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ทดสอบ คือ กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา โดยวิธีการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) (สุวิมล ติรพานันท์, 2555)

ดังนี้

$$a = \frac{n}{n - 1} \frac{1 - \sum si^2}{st^2}$$

a = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

n = จำนวนข้อในแบบสอบถาม

si^2 = ความแปรปรวนของแบบสอบถามเป็นรายข้อ

st^2 = ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ผู้วิจัยกำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของเครื่องมือนำวิจัยค่าความเชื่อมั่นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องมากกว่า 0.8 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.954

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทำการศึกษาวิจัย

5.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนที่กำหนดโดยตรงจากชุมชนหนองเล็งทราย ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.3 ดำเนินการเก็บแบบสำรวจความหลากหลายทางกายภาพ และชีวภาพ โดยตรงจากพื้นที่หนองเล็งทราย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จากตัวแทนกลุ่มผู้นำพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้ประกอบการ นักวิชาการทางการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นในเชิงพรรณนา ในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการเปรียบเทียบข้อมูล

ค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 101) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 1,2,3,4 และ 5 และมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.80$$

ซึ่งแปลความหมายของระดับคะแนนตามเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตได้ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
2.61-3.40	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณ ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ หลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสถิติเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) กับค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นวิธีค้นหาความรู้และความจริง โดยเน้นที่ข้อมูลเชิงตัวเลข สำหรับการศึกษาค้นคว้าและความคิดเห็นของผู้มาเยือนหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธี คือ แบบสอบถามแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนในพื้นที่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดตัวอย่างของผู้มาเยือนพื้นที่หนองเล็งทราย ในการตอบแบบสอบถามจากจำนวนสถิติผู้มาเยือนหนองเล็งทรายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศฮักหนองเล็งทราย ซึ่งระบุว่าใน ปี พ.ศ. 2562 มีผู้มาเยือนทั้งสิ้น 308 คน ที่มาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวและมาศึกษาดูงาน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2562) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ข้อมูลประจำเดือนปี พ.ศ.2562

ข้อมูลประจำเดือนปี พ.ศ. 2562	จำนวน (คน)
มกราคม	0
กุมภาพันธ์	0
มีนาคม	0
เมษายน	0
พฤษภาคม	7
มิถุนายน	11
กรกฎาคม	36
สิงหาคม	76
กันยายน	42
ตุลาคม	82
พฤศจิกายน	42
ธันวาคม	12
รวม	308

การคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N หมายถึง ขนาดของประชากร

e หมายถึง ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$n = \frac{308}{1 + 308 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{308}{1.77}$$

$$n = 174.011$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้มาเยือนหนองเล็งทราย ที่นำมาศึกษาครั้งนี้ จำนวน 175 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลซึ่งใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม และได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 175 ฉบับ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) การรับรู้และความคิดเห็นของผู้มาเยือนที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และความคิดเห็นของผู้มาเยือนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการแจกแบบสอบถามให้กับผู้มาเยือนที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย

โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนในพื้นที่หนองเล็งทราย

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาในพื้นที่หนองเล็งทราย

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสามารถวัดคุณลักษณะที่ต้องการจะวัดได้หรือไม่ โดยผู้วิจัยจะนำร่างแบบสอบถามเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสมตามเนื้อหา อาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาและตัดสินว่าเครื่องมือชิ้นนั้นๆ มีความเที่ยงตรงหรือไม่ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item objective congruence) ค่า IOC ทุกข้อต้องอยู่ตั้งแต่ 0.60-1.00 คณะกรรมการเพื่อประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้ ดร.สมยศ โองเคลือบ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.นุชนาฏ หมั่นจันทร์ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และ ดร.ปิยะพงษ์ สุปัญญา คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งได้ค่า IOC มากกว่า 0.60 ทุกข้อ

2. ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง การตรวจสอบเครื่องมือวัดชนิดเดียวกัน ทำการทดสอบซ้ำกับสิ่งเดียวกันแล้วได้ผลเช่นเดิมเสมอ ไม่ว่าจะดำเนินกี่ครั้งก็ตาม แสดงให้เห็นความมั่นคงของเครื่องมือที่วัด โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และมีคุณลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ทดสอบ คือ กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา โดยวิธีการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัท (Cronbach's alpha coefficient) (สุวิมล ว่องวาณิช. 2548) ดังนี้

$$a = \frac{n}{n - 1} \frac{1 - \sum si^2}{st^2}$$

a = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

n = จำนวนข้อในแบบสอบถาม

si^2 = ความแปรปรวนของแบบสอบถามเป็นรายข้อ

st^2 = ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ผู้วิจัยกำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของเครื่องมือวิจัยค่าความเชื่อมั่นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องมากกว่า 0.8 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.947

ค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 101 แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 1,2,3,4 และ 5 และมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.80$$

ซึ่งแปลความหมายของระดับคะแนนตามเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตได้ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
2.61-3.40	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณ ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ หลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสถิติเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) กับค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบประเมิน

2. ผู้ให้ข้อมูล

กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ผู้บริหารภาครัฐ หรือ ผู้แทนภาครัฐ ได้แก่ เกษตรตำบล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย จำนวน 1 คน

2.2 ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 8 คน

2.3 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศรักษ์หนองเล็งทราย กลุ่ม OTOP กลุ่มอนุรักษ์ควายไทย จำนวน 5 คน

2.4 ตัวแทนผู้ประกอบการ / เจ้าของกิจการด้านการบริการและการท่องเที่ยว ได้แก่ร้านอาหาร โฮมสเตย์ ที่พักแรม ของที่ระลึก จำนวน 1 คน

2.5 ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน

2.6 ประชาชนในพื้นที่ที่อยู่รอบหนองเล็งทราย จำนวน 2 คน

รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยมีรายชื่อแนะนำเสนออยู่ในภาคผนวก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือประกอบการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการพัฒนาที่นำเสนอในที่ประชุม

นำผลจากการศึกษา วัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 โดยใช้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน เพื่อวิเคราะห์หาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศบนความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยาโดยใช้องค์ประกอบ การท่องเที่ยวทั้ง ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจต่อผู้มาเยือนต่อผู้มาเยือน (Attraction) หรือเป็นองค์ประกอบ ด้านพื้นที่
2. กิจกรรมในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Activity)
3. ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)
4. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Amenities)
5. ที่พักที่ใกล้เคียงในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Accommodation)
6. การบริหารจัดการในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Administration) อันประกอบไปด้วยการจัดการการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม

จากนั้นกำหนดร่างและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน ความหลากหลายทางชีวภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ในรูปแบบของการ นำเสนอประเด็นเพื่อประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ประกอบในการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการพัฒนาที่นำเสนอในที่ประชุม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินที่ได้จากการประชุม (Focus Group) นำผล ที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ผลเพื่อหาความสำคัญเร่งด่วนแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบน ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา และนำผลการประชุมและ การถอดบทเรียนมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย มาทำการ วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย ตัวแทน กลุ่มผู้นำพื้นที่ ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้ประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญ ทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการพัฒนา ค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ลักษณะเป็นมา ตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 101) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 และมีเกณฑ์ในการ พิจารณา ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.80$$

ซึ่งแปลความหมายของระดับคะแนนตามเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตได้ดังนี้

4.21–5.00	อยู่ในระดับ	มากที่สุด
3.41–4.20	อยู่ในระดับ	มาก
2.61–3.40	อยู่ในระดับ	ปานกลาง
1.81–2.60	อยู่ในระดับ	น้อย
1.00–1.80	อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณ หลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสถิติเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) กับค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

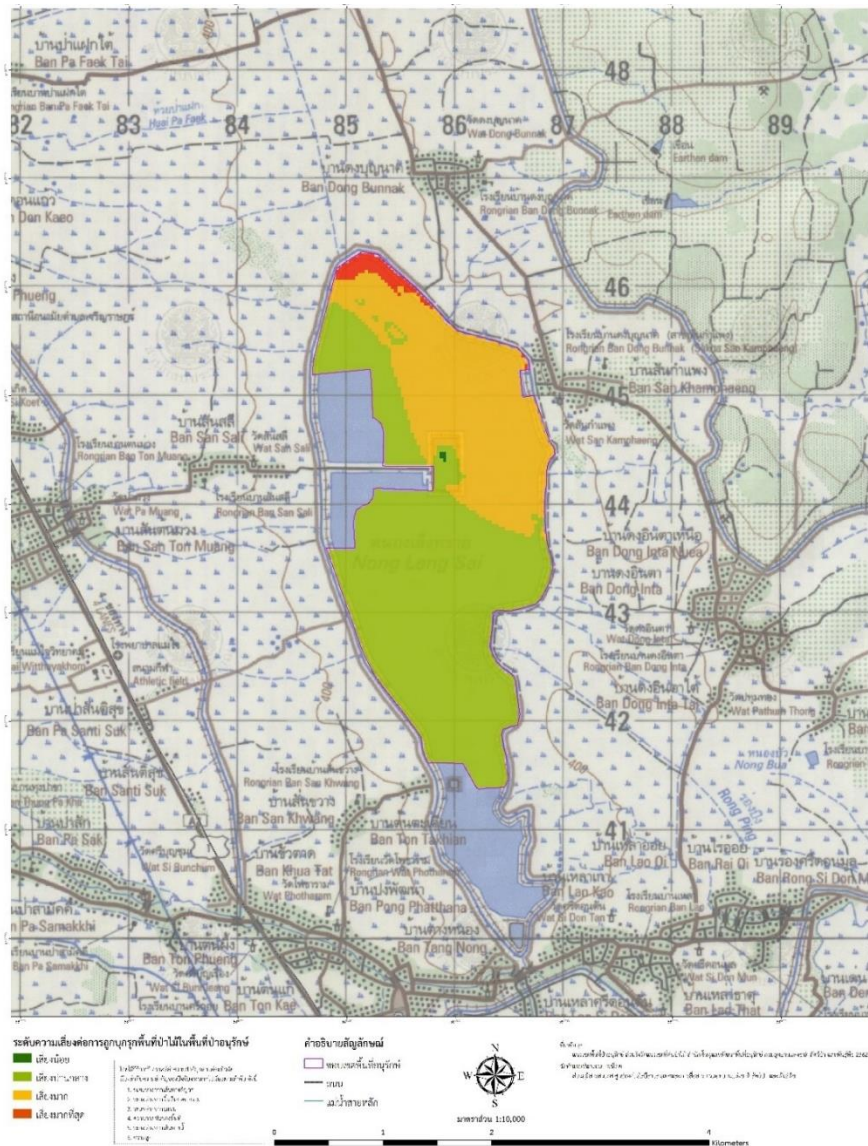
1. บริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1.1 บริบทพื้นที่ และสถานภาพทางกฎหมาย

หนองเล็งทราย ถือเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ เนื้อที่ประมาณ 5,563 ไร่ มีพื้นที่รับน้ำ 200 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีความจุ 5 ล้านลูกบาศก์เมตร ตั้งอยู่ใจกลางของอำเภอแม่ใจ มีพื้นที่ครอบคลุม 5 ตำบล ใน 6 ตำบลของอำเภอแม่ใจ ราษฎรใช้อาศัยแหล่งน้ำดังกล่าวนี้ในการประกอบอาชีพทางประมงและเลี้ยงสัตว์ หนองเล็งทรายจึงเปรียบเสมือนหัวใจของชาวอำเภอแม่ใจ นอกจากนี้หนองเล็งทรายยังเป็นระบบนิเวศน้ำจืดที่เป็นน้ำนิ่ง มีสภาพต้นเขินเป็นส่วนใหญ่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะท่วมในฤดูฝนและยังมีบางส่วนน้ำท่วมตลอดปี (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542) ในทางกฎหมายนั้น หนองเล็งทรายมาสถานภาพ 2 ด้านสำคัญคือ การเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย และการเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย

สถานภาพการเป็นพื้นที่อนุรักษ์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (non-hunting areas) เป็นพื้นที่คุ้มครองประเภทที่ 5 (ตามระบบการจัดประเภทการจัดการพื้นที่คุ้มครองของ IUCN) หมายถึง พื้นที่คุ้มครองเพื่อการจัดการที่อยู่อาศัย/ชนิดพันธุ์

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าของประเทศไทย จัดตั้งภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าจัดตั้งขึ้นเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าบางชนิดหรือเป็นที่ที่สัตว์ป่าต้องการใช้สำหรับกิจกรรมบางอย่างในการดำรงชีวิต เช่น เป็นที่ผสมพันธุ์ วางไข่ เลี้ยงตัวอ่อน เป็นแหล่งอาหาร เป็นที่ลงพักระหว่างเดินทางย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น (นิวัติ เรืองพานิช, 2546) หนองเล็งทราย เป็นพื้นที่อนุรักษ์และอยู่ในความรับผิดชอบของ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดพื้นที่ที่ดินสาธารณประโยชน์หนองเล็งทราย ในท้องที่ตำบลป่าแฝก ตำบลบ้านเหล่า ตำบลเจริญราษฎร์ และตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้ ข้อ 1 ให้พื้นที่ที่ดินสาธารณประโยชน์หนองเล็งทราย ในท้องที่ตำบลป่าแฝก ตำบลบ้านเหล่า ตำบลเจริญราษฎร์ และตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ภายในแนวเขตตามแผนที่ ท้ายประกาศนี้ เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ข้อ 2 ภายในแนวเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามข้อ 1 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการล่าสัตว์ป่า เก็บ หรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่าทุกชนิด ตามบัญชีท้ายประกาศนี้ ข้อ 3 ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ประกาศ ณ วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภาพ 6 แสดงพื้นที่หนองเล็งทราย

สถานภาพการเป็น “พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย”

“หนองเล็งทราย” จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ จึงยกระดับพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 โดยผ่านการพิจารณาตามมติเรื่อง การทบทวนมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม 2543 เรื่อง “ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ” มีรายละเอียดสาระสำคัญ ดังนี้ 1) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ จำนวน 69 แห่ง 2) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ จำนวน 47 แห่ง 3) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเ็นเร่งด่วน

ต้องได้รับการคุ้มครอง 17 แห่ง 4) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการฟื้นฟู 20 แห่ง 5) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการศึกษาสำรวจ อย่างน้อย 19 แห่ง

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) ให้ความหมายว่า พื้นที่ชุ่มน้ำ (wetland) หมายถึง ลักษณะทางภูมิประเทศที่มีรูปแบบเป็น พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่น้ำท่วม มีน้ำท่วม มีน้ำขัง พื้นที่พรุ พื้นที่แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขัง หรือท่วมอยู่ถาวร และชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่ง และน้ำที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเล และพื้นที่ของทะเล ในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุดมีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร

ประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างน้อย 36,616.16 ตารางกิโลเมตร หรือ 22,885,100 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ประเทศไทย แบ่งเป็นพื้นที่น้ำจืดร้อยละ 44.8 และเป็นพื้นที่น้ำเค็มร้อยละ 55.2 คุณค่าโดยรวมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ การเป็นแหล่งน้ำ แหล่งกักเก็บน้ำฝนและน้ำท่า ป้องกันน้ำเค็มมิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ดักจับตะกอนและแร่ธาตุ ป้องกันภัยธรรมชาติต่าง ๆ เป็นแหล่งทรัพยากรและผลผลิตทางธรรมชาติที่มนุษย์เข้าไปใช้ผลประโยชน์ เช่น แหล่งอาหาร ยารักษาโรค แหล่งนันทนาการพักผ่อนท่องเที่ยว เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งของผู้ผลิตห่วงโซ่อาหาร ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางธรรมชาติ

โดยได้แบ่งพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยเป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้

1. พื้นที่ชุ่มน้ำทางทะเล และชายฝั่งทะเล (Marine and Coastal Wetlands) ได้แก่ แนวปะการังชายฝั่ง หาดทราย แหล่งน้ำกร่อย หาดโคลน หาดเลน ป่าชายเลน ฯลฯ
2. พื้นที่ชุ่มน้ำภายในแผ่นดินใหญ่ (Inland Wetlands) ได้แก่ ทะเลสาบ หนอง บึง ห้วยป่าพรุ ฯลฯ
3. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human-made Wetlands) ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ สระน้ำ บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่เกษตรกรรม ฯลฯ

ปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำต่าง ๆ ของโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังตกอยู่ในภาวะถูกคุกคามจากการบุกรุกและกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเกษตร การเพาะปลูก การประมง การขยายตัวเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยมีสาเหตุที่สำคัญ ได้แก่

- 3.1 ขาดข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวางแผนการจัดการ
- 3.2 ขาดการวางแผนและการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 3.3 นโยบายและการบริหารจัดการที่แยกส่วน และไม่ชัดเจน

3.4 ขาดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

3.5 ชุมชนขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมวางแผนและจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) ได้นิยามคุณค่าและความสำคัญประการหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำคือการเป็นพื้นที่รองรับน้ำ ช่วยชะลอ และป้องกันน้ำท่วม แต่ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งได้ถูกบุกรุก ทำลาย และ/หรือถูกพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปใช้ในรูปแบบอื่น เช่น เป็นพื้นที่เกษตรกรรม นิคมอุตสาหกรรม และชุมชนเมือง ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาอุทกภัยเพิ่มขึ้น และรุนแรง ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนนอกจากนี้พื้นที่ชุ่มน้ำจำนวนมากมีความเสื่อมโทรม หลายแห่งถึงขั้นวิกฤติ อีกทั้งในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา ได้ยอมรับและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยคุณประโยชน์ที่พึงมีพึงได้จากพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่

1. เป็นแหล่งน้ำ ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม ที่คน พืช และสัตว์ เข้าไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรงหรือนำมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำยังช่วยรักษาสมดุลของระดับน้ำใต้ดิน
2. เป็นแหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่าที่ไหลบ่าลงมาจากพื้นที่ตอนบนของลุ่มน้ำ ช่วยลดและป้องกันปัญหาน้ำท่วมฉับพลันที่จะเกิดกับพื้นที่โดยรอบ
3. มีบทบาทช่วยป้องกันน้ำเค็ม น้ำจืดที่ไหลมาตามทางน้ำต่าง ๆ จะไหลผ่านพื้นที่ชุ่มน้ำแล้วไหลลงสู่ชั้นน้ำใต้ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำ และช่วยผลักดันน้ำทะเลมิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน
4. ช่วยป้องกันรักษาชายฝั่งทะเลและลดการพังทลายของชายคลอง ชายฝั่ง ป่าชายเลนจะช่วยยึดดิน ปะทะแรงลมพายุ กระแสน้ำและคลื่น ทั้งยังช่วยป้องกันพื้นที่ กิจกรรมและทรัพย์สินต่าง ๆ บริเวณพื้นที่หลังชายฝั่งทะเล
5. ช่วยชะลอการไหลของน้ำ ดักจับตะกอนที่พัดพามาจากพื้นที่ตอนบน พืชพรรณที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น อ้อ แขม กก และหญ้า ช่วยชะลอความเร็วของน้ำ กักเก็บตะกอน จึงช่วยลดการตื้นเขินของอ่าวและรักษาคุณภาพของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและน้ำในทะเล
6. ช่วยดักจับกักเก็บธาตุอาหาร ที่ถูกพัดพามากับน้ำและตะกอนไว้
7. ช่วยดักจับกักเก็บสารพิษหลายชนิด ที่ยึดเกาะอยู่กับอนุภาคของดิน ที่พัดพามากับน้ำและตะกอนไว้

8. เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่คนสามารถเข้าไปเก็บเกี่ยวนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรพืชและสัตว์ป่า ทรัพยากรประมง ทรัพยากรพืชอาหารสัตว์ ทรัพยากรการเกษตร

9. เป็นแหล่งส่งผ่านเคลื่อนย้ายถ่ายเทธาตุอาหารและมวลชีวภาพ ไปตามเส้นทางน้ำ หรือตามการไหลของน้ำผิวดิน เพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ระบบนิเวศโดยรอบและบริเวณใกล้เคียง

10. เป็นแหล่งทรัพยากรพลังงานหลายรูปแบบ เช่น ไม้เพื่อการเผาถ่าน ไม้เชื้อเพลิง เพื่อใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

11. มีความสำคัญต่อการคมนาคมในท้องถิ่น เป็นเส้นทางคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งต่ำ และเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อย

12. เป็นแหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์ประจำถิ่น อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีลักษณะเด่น เป็นที่ต้องการในเชิงพาณิชย์

13. มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งมีชีวิตหลายชนิดต้องพึ่งพาอาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อความสมบูรณ์ของวงจรชีวิต พืชและสัตว์ป่าหลายชนิดจะพบเห็นได้เฉพาะในพื้นที่ชุ่มน้ำเท่านั้น

14. มีความสำคัญต่อนันทนาการและการท่องเที่ยว กิจกรรมที่พบเห็นได้เสมอ เช่น กีฬาทางน้ำ การตกปลา การดูนก การถ่ายภาพธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การว่ายน้ำ การดำน้ำ การแข่งเรือการพายเรือชมธรรมชาติ เป็นต้น

15. เป็นแหล่งสำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา เป็นสถานที่ใช้สอนให้ การศึกษาและอบรมกระบวนการความสมดุลในระบบธรรมชาติทั้งระบบ แก่ประชาชนได้ทุกกลุ่มทุกระดับ

16. เป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์และมีบทบาทช่วยส่งเสริมรักษาความสมดุลของกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เช่น เป็นแหล่งสะสมคาร์บอน ช่วยรักษาสมดุลของภูมิทัศน์ เป็นต้นสภาพปัญหาของพื้นที่ชุ่มน้ำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) กล่าวถึงสาเหตุหลักที่ทำให้พื้นที่นั้นสภาพเสื่อมโทรมและขีดความสามารถในการรองรับน้ำลดลงอย่างรวดเร็ว 4 ประการ คือ 1) การตื่นเขิน ของแหล่งน้ำ จากการทับถมของตะกอนและดินโคลน เนื่องจากการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารมีสภาพเสื่อมโทรม 2) การบุกรุกพื้นที่ เพื่อการใช้ประโยชน์ เช่น เป็นที่อยู่อาศัย กิจกรรมการผลิตทางเศรษฐกิจ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เป็นต้น 3) การแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์

(พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์) ต่างถิ่นการแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ถูกนำเข้ามาหรือเข้ามาโดยวิธีใด ๆ จากถิ่นอื่น ด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แต่ชนิดพันธุ์เหล่านั้น ส่วนใหญ่สามารถดำรงชีวิตอยู่และมีความทนทานต่อสภาวะต่าง ๆ ได้ดี ส่งผลต่อสมดุลของระบบนิเวศชนิดพันธุ์ต่างถิ่น หมายถึง ชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตที่ไม่เคยปรากฏในถิ่นชีวภูมิศาสตร์หนึ่งมาก่อน แต่ถูกนำเข้ามาหรือเข้ามาโดยวิธีใด ๆ จากถิ่นอื่น ซึ่งอาจดำรงชีวิตอยู่และสามารถสืบพันธุ์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของปัจจัยแวดล้อมและการปรับตัวของชนิดพันธุ์นั้นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน หมายถึง ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่เข้ามาแล้วสามารถตั้งถิ่นฐานและมีการแพร่กระจายได้ในธรรมชาติ เป็นชนิดพันธุ์เด่นในสิ่งแวดล้อมใหม่ และเป็นชนิดพันธุ์ที่อาจทำให้ชนิดพันธุ์พื้นเมืองสูญพันธุ์ รวมไปถึงส่งผลคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพและก่อให้เกิดการสูญเสียทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสุขอนามัย เช่น ผักตบชวา ปลาซักเกอร์และหอยเชอรี่ เป็นต้น 4) คุณภาพน้ำ การปล่อยน้ำเสียและขยะสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำทั้งจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่เกษตรกรรมที่มีการใช้สารเคมีโดยรอบแหล่งน้ำ

มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย

สำหรับมาตรการอนุรักษ์เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 4 มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติ

มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มี ความสำคัญระดับนานาชาติ และ ระดับชาติ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
1. ให้น้ำเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศภายใต้อนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar site)	1. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. กรมป่าไม้ 2. กรมประมง
2. ให้ประกาศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ นานาชาติ เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหรือพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือพื้นที่อนุรักษ์ลักษณะอื่น ๆ	1. กรมป่าไม้ 2. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. กรมประมง 2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ให้เร่งรัดออกหนังสือสำคัญที่หลวงในกรณีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาตินั้นเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ และให้เร่งดำเนินการจัดทำแนวเขตที่ชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำ	1. กรมป่าไม้ 2. กรมที่ดิน 3. กรมการปกครอง	1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ตาราง 4 (ต่อ)

มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มี ความสำคัญระดับนานาชาติ และ ระดับชาติ	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
4. ให้ดำเนินการฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติที่เสื่อมโทรม และต้องการให้ปรับปรุงโดยด่วน เพื่อให้พื้นที่ชุ่มน้ำนั้นสามารถดำรงบทบาทหน้าที่ทางนิเวศวิทยาและอุทกวิทยาได้ตามธรรมชาติ	1. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. กรมป่าไม้ 3. กรมประมง	1. กองทัพเรือ 2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 3. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
5. ให้จัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำโดยมีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์และเขตพัฒนาพร้อมทั้งกำหนดแนวเขตกันชนพื้นที่ตลอดจนกำหนดกิจกรรมที่สามารถกระทำได้และห้ามกระทำในพื้นที่	1. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายเหตุ* พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองรับผิดชอบโดยกรมป่าไม้พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่นอกเขตพื้นที่คุ้มครองรับผิดชอบโดยสำนักงานและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. กรมประมง 2. กรมเจ้าท่า 3. สถาบันการศึกษา 4. กรมพัฒนาที่ดิน
6. ให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการพัฒนาใด ๆ ที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติ	1. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. กรมป่าไม้ 2. สถาบันการศึกษา 3. กรมชลประทาน
7. ไม่สร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำแก่ชุมชนในพื้นที่และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติด้วย	1. กรมป่าไม้ 2. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 3. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. สถาบันการศึกษา	1. องค์การพัฒนาเอกชน 2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ให้มีการศึกษาวิจัยระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติและเผยแพร่ข้อมูลแก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง	1. กรมป่าไม้ 2. กรมประมง 3. สถาบันการศึกษา	1. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. ให้มีการติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างต่อเนื่องโดยมีการกำหนดปัจจัยหรือตัวชี้วัดที่ชัดเจน	1. กรมป่าไม้ 2. กรมประมง 3. สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. กรมควบคุมมลพิษ	1. สถาบันการศึกษา

ตาราง 4 (ต่อ)

มาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มี	หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
ความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติ		
10. ให้มีการศึกษาสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติระดับชาติตามเกณฑ์	1. คณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ 2. กรมป่าไม้ 3. นักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. ให้มีการศึกษาสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติระดับชาติตามเกณฑ์
11. ให้มีการควบคุมและป้องกันมลพิษจากแหล่งกำเนิดประเภทต่างๆ ได้แก่ ชุมชนอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และกิจกรรมอื่น	1. กรมควบคุมมลพิษ 2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	1. กรมการผังเมือง
12. ให้มีการควบคุมป้องกันไฟฟ้าในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติที่อาจเกิดจากชุมชน หรือเกิดจากกิจกรรมอื่นโดยมีมาตรการดังนี้	1. กรมป่าไม้ 2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	1. สำนักงานเร่งพัฒนาชนบท
12.1 มาตรการป้องกันไฟฟ้า 12.1.1 ให้ดำเนินการควบคุมระดับน้ำของป่าชุ่มน้ำในเขตที่ 12.1.2 ทำแนวกันไฟเปียกตามแนวพระราชดำริ 12.1.3 ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกทุกรูปแบบเพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจให้กับชุมชนถึงอันตรายที่เกิดจากไฟฟ้าเป็นผลให้ชุมชนยุติการจุดไฟเผาป่า	หมายเหตุ* พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองรับผิดชอบโดยกรมป่าไม้พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่นอกเขตพื้นที่* คุ้มครองรับผิดชอบโดยสำนักงานและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
13. ให้มีการศึกษาและจัดทำแผนระยะภาพออกแบบภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบและในบริเวณใกล้เคียงของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ดังกล่าวทั้งระบบ	1. กรมการผังเมือง	1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2. องค์การพัฒนาเอกชน 3. กรมป่าไม้ 4. กรมประมง 5. กรมที่ดิน 6. กรมชลประทาน

2. ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย

หนองเล็งทรายเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ เนื้อที่ประมาณ 5,563 ไร่ มีพื้นที่รับน้ำ 200 ตารางกิโลเมตร มีความจุ 5 ล้านลูกบาศก์เมตร(ล้าน ลบ.ม.) ครอบคลุม 5 ตำบล ประชาชนในพื้นที่ได้อาศัยแหล่งน้ำนี้ ในการประกอบอาชีพ โดยมีวิถีชีวิตของชุมชนบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่ ประมงพื้นบ้าน และเลี้ยงสัตว์ (วัว-ควาย)

ตาราง 5 วิถีชีวิตของชุมชนบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ

วิถีชีวิตชุมชน	ภาพ	รายละเอียด
ประมงพื้นบ้าน		<p>การประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก เช่น เรือพื้นบ้าน เป็นต้น ปัจจุบันส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วย ทำการประมงโดยใช้เครื่องมือประมง เช่น แหหรือเบ็ด แบบง่าย ๆ ประมงพื้นบ้านเป็นการประมงเพื่อยังชีพ หาอาหาร สร้างรายได้ และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น ซึ่งปริมาณการจับสัตว์น้ำจากการทำประมงพื้นบ้านคิดเป็นร้อยละ 10 จากปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำจากการประมงทะเลทั้งหมด</p>
เลี้ยงวัว-ควาย		<p>การเลี้ยงวัวและเลี้ยงควาย แบบพื้นบ้าน โดยจะทำการปล่อยหากินโดยลำพัง ด้วยตัวเอง ในช่วงทุกเช้าของวันก็จะพบกับภาพฝูงวัวควายมากกว่า 500 ตัว และมีการผลักดันที่จะทำให้เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวในเรื่องของการอนุรักษ์วัว-ควายไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าเรียนรู้ศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในเรื่องของการเลี้ยงวัว-ควายจำหน่าย เนื่องจากราคาเจ้าของเป็นผู้กำหนดเอง</p>

การศึกษาด้านความหลากหลายทางชีวภาพในครั้งนี้ เป็นการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในหนองเล็งทราย หรือการที่มีสิ่งมีชีวิตมากมายหลากหลายสายพันธุ์และชนิดในบริเวณหนึ่งบริเวณใด โดยกำหนดขอบเขต 2 ระดับ คือ ความหลากหลายระดับชนิดพันธุ์โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ไม้กับสัตว์ที่อยู่ในบริเวณพื้นที่เป้าหมาย และระดับระบบนิเวศโดยหนองเล็งทรายถือเป็นป่าพรุน้ำจืดแห่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งสองระดับนี้ต่างมีความสำคัญและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในระดับใดระดับหนึ่ง มักส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในความหลากหลายทางชีวภาพในระดับอื่นๆ ด้วย โดยสถานภาพทางชีวภาพนั้นหนองเล็งทรายเป็นระบบนิเวศน้ำจืดที่เป็นน้ำนิ่ง มีสภาพดินชื้นเป็นส่วนมาก พื้นที่ส่วนใหญ่มีน้ำท่วมในฤดูฝน และบางส่วนน้ำท่วมตลอดปีและทางส่วนความหลากหลายทางชีวภาพพบพันธุ์พืชน้ำขึ้นปกคลุมหนองอย่างหนาแน่น พบพืช 29 ชนิด ด้วยมีป่าพรุกระจายอยู่กลางหนอง ในพรุมีไคร้ (*Glochidion sp.*) เป็นพืชหลัก นอกจากนี้มีกระโดน (*Careya sphaerica*) และกระทู่มานา (*Mitragyna javanica*) พืชชายน้ำที่พบได้ทั่วไปได้แก่ หญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) พืชใต้น้ำพืชน้ำ พบกกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) มากที่สุดในบริเวณดินชื้น พบพืชลอยน้ำบริเวณที่น้ำท่วม ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichhomia crassipes*) แหน (*Lemna perpusilla*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) และแพงพวยน้ำ (*Jussia repens*) พืชใต้น้ำได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายฉัตร (*Limnophila heterophylla*) สาหร่ายพวงชะโด (*Ceratophyllum demersum*) เป็นต้น

ตาราง 6 ความหลากหลายทางชีวภาพชนิดพันธุ์พืช

ชนิดพันธุ์พืช	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
พืชน้ำ พืชเหนือน้ำ ไคร้ (<i>Glochidion p.</i>)		ไม้ยืนต้น ขนาดเล็ก สูง 4-10 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอก ดอก สีเขียวอ่อนขนาดเล็ก เจริญเติบโต ได้ดีในสภาพ แวดล้อมที่ร่มรำไร	พืชประดับ, พืชให้ร่มเงา นิยมปลูกเป็นพืชประดับ หรือพืชให้ร่มเงา
กระโดน (<i>Careya sphaerica</i>)		กระโดนเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ผลัดใบ สูง 10 – 20 เมตร พบขึ้น กระจายอยู่ในป่าเต็งรัง ชอบ แสงแดดจัด และทนความแห้งแล งได้ดี	ยอดอ่อน ดอกอ่อน ผล อ่อน รับประทานเป็น ผักสด จิ้มน้ำพริก หรือ รับประทานกับอาหาร ปรุงได้

ตาราง 6 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์พืช	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
กระทุ่มนา (<i>Mitragyna javanica</i>)		ไม้ต้นผลัดใบขนาดกลาง เป็นทรงพุ่มกลม มีความสูงได้ประมาณ 8-15 เมตร แตกกิ่งแขนงต่ำ พบขึ้นในป่าเบญจพรรณขึ้นที่ค่อนข้างโปร่งใกล้น้ำและตามทุ่งนาทั่วไป	ใบกระทุ่มนามีสรรพคุณแก้ท้องร่วง แก้บิดมูกเลือด เปลือกต้นใช้รักษาโรคผิวหนัง
หญ้าปล้อง (<i>Hymenachne pseudointerrupta</i>)		พืชวงศ์หญ้าและพืชหลายฤดู สูงมากกว่า 2 เมตร ออกกรากตามข้อ บริเวณปล้องมีเนื้อเยื่อซึ่งมีรูพรุน ใบเป็นเส้นตรงยาว 15-30 เซนติเมตร ดอกช่อ เป็นรูปทรงกระบอก	เป็นอาหารสัตว์ โดยตัดเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์แทะเล็มพื้นที่ภาคกลางใช้เลี้ยงโคนม โคชอบกิน
พืชชายน้ำ			
ไมยราบยักษ์ (<i>Mimosa pigra</i>)		วัชพืชรุกราน วัชพืชประเภทใบกว้าง ไม้พุ่มอายุหลายปี มีหนามปกคลุมทั่วต้น สูง 24 เมตร ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก 2 ชั้น ใบย่อยชั้นแรก 10 - 15 คู่ ใบย่อยชั้นรอง 35 - 51 คู่ รูปขอบขนานแคบ ก้านและแกนใบมีหนาม ดอกสีม่วงแดงแกมชมพู ออกเป็นช่อกลมที่ซอกใบ	ช่วยป้องกันการชะล้างของหน้าดิน ป้องกันการพังทลายของตลิ่ง
กกสามเหลี่ยม (<i>Scirpus grossus</i>)		เป็นพืชล้มลุกอายุหลายฤดู ขึ้นได้ทั้งในน้ำนิ่งและน้ำไหล เช่นในนาข้าวและคันคูน้ำทั่วไป แตกเป็นกอสูง 1-2 เมตร ใบยาว 50-100 ซม. ลักษณะใบค่อนข้างกว้าง	สามารถนำมาทอเสื่อ จักสานเป็นฝาบ้าน ฝาเพดาน หรือหลังคาบ้าน นอกจากนี้ยังสามารถทำเป็นตะกร้าและกระเป๋าก็ได้

ตาราง 6 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์พืช	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
ผักตบชวา (<i>Eichhornia crassipes</i>)		วัชพืชน้ำล้มลุก ลำต้นอวบน้ำและมีไหล ผิวลำต้นเรียบมีสีเขียวอ่อนและเข้ม ก้านใบจะพองออกตรงช่องกลาง ภายในเป็นรูพรุน ช่วยพยุงลำต้นให้ลอยน้ำได้ แผ่นใบรูปหัวใจ ฐานใบจะเว้าเข้าหาก้านใบ ผักตบชวามีความทนทาน สามารถทนต่อความแห้งแล้งได้ดี แต่จะไม่ทนน้ำเค็ม	การนำผักตบชวาไป ทำปุ๋ย นำไปถมที่ดิน การเกษตรเพื่อปรับปรุงคุณภาพดิน และการจักรสาน
แห่น (<i>Lemna perpusilla</i>)		แห่นเบ็ดเป็นพืชลอยน้ำที่พบได้ทั่วไปตามแหล่งน้ำทั่วประเทศไทย มีรากเพียงสั้น ๆ ไม่กี่เส้น ส่วนมากจะอยู่ในแหล่งน้ำนิ่ง เช่น หนอง บึง ขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว	พืชที่มีโปรตีนสูง ใช้เพื่อเลี้ยงปลา กุ้ง เบ็ด ห่าน ไก่ และสุกร เป็นต้น และช่วยบำบัดน้ำได้ดี มีอัตราการดูดซับของเสียสูง เป็นที่บังแดดและหลบอาศัยของลูกปลาและป้องกันตะไคร่
ผักบุ้ง (<i>Ipomoea aquatica</i>)		มีลักษณะเป็นไม้เถาล้มลุกหรือไม้พุ่ม ใบเรียงเวียน เรียบหรือจักเป็นพู ดอกออกเป็นแบบช่อกระจุก ส่วนมากออกตามซอกใบ	ใช้รับประทาน โดยผักบุ้งมีคุณค่าทางอาหารสูง มีเส้นใยอาหาร แคลเซียม ฟอสฟอรัส วิตามินเอ บี หนึ่ง บีสอง โนอะซิน และวิตามินซี
แพงพวยน้ำ (<i>Jussia repens</i>)		แพงพวย หรือผักปอดน้ำ เป็นไม้น้ำ ลำต้นค่อนข้างอวบ ทอดยาวตามผิวน้ำ โดยมีรากสีขาวเหมือนพองน้ำ เป็นกระจุกอยู่ตามข้อ ทำหน้าที่เป็นทุ่นช่วยในการลอยตัว ใบเดี่ยวรูปไข่ เวียนเป็นเกลียวรอบต้น ดอกออกเดี่ยว ๆ ตรงซอกใบ สีขาวหรือสีนวล มีกลิ่นอ่อน ๆ	ใช้ยอดอ่อนเป็นผัก รับประทานได้ทั้งสด หรือนำไปลวกหรือต้มให้สุก ก่อนก็ได้ บางแห่งใช้จิ้ม น้ำปลาหวานแบบสะเดา ลวก

ตาราง 6 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์พืช	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
สาหร่ายหางกระรอก (<i>Hydrilla verticillata</i>)		ลักษณะเป็นพืชใต้น้ำ ต้นเป็นสาย เรียวยาว รากยึดติดพื้นดินหรืออาจลอยน้ำ ใบเป็นใบเดี่ยวรูปแถบแกมดอกหรือรูปไข่ กระจายพันธุ์ในเขตอบอุ่นและเขตร้อน	ประดับตู้ปลา, ใช้บำบัดน้ำเสีย, ใช้เป็นอาหารสัตว์, เป็นตัวชี้วัดว่าน้ำบริเวณนั้นยังสะอาด, ทำน้ำหมักชีวภาพ
สาหร่ายฉัตร (<i>Limnophila heterophylla</i>)		เป็นพืชใต้น้ำที่มีรากหยั่งดิน ชอบขึ้นในแหล่งน้ำนิ่งทั่วไป หรือในนาข้าว ลำต้นเป็นก้านยาวแตกเป็นพุ่มอยู่ใต้น้ำ ตามข้อแก่ ๆ มักมีรากแตกออกมาใบใต้น้ำเรียงเป็นวงรอบ ข้อ ๆ หนึ่งมี 6-9 ใบ ปลายใบแตกเป็นฝอย ใบเหนือน้ำเป็นรูปยาวรีปลายแหลม ชอบใบจุกแบบฟันเลื่อย แตกใบตรงกันเป็นคู่ ๆ ดอกเป็นดอกเดี่ยวสีขาวขนาดเล็ก มีกลีบดอก 5 กลีบ	ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับในตู้ปลา
สาหร่ายพวงชะโด (<i>Ceratophyllum demersum</i>)		พืชใต้น้ำ ต้นเป็นสายกลมยาวแตกกิ่งก้านสาขาแขนงลอยอยู่ใต้น้ำอย่างอิสระ ใบ แยกรอบข้อคล้ายเป็นวง 7-12 ใบ ลักษณะเป็นเส้น ชอบใบจุกฟันเลื่อยด้านเดียว อีกด้านหนึ่งเรียบ ดอก แยกเพศ แต่เกิดบนต้นเดียวกัน กลีบดอก 8-12 กลีบ เกสรเพศผู้ 8-24 อัน ผลลีดามีหนามแหลม 3 อัน กระจายทั่วไปทั้งในเขตร้อนและเขตอบอุ่น ที่ระดับใกล้น้ำทะเลจนถึง 1,500 เมตร อยู่ในน้ำลึกได้ถึง 60 ซม.	บำบัดน้ำทำให้ใสเสมอ และเป็นอาหารของสัตว์น้ำ สามารถเป็นที่หลบศัตรูของปลา เพื่อให้ลูกปลา ลูกกุ้ง ได้มีที่เกาะ เพิ่มอัตราการรอด

พบปลาในหนองน้ำอย่างน้อย 24 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาตุ๊กตาดำ (Clarias batrachus) ปลาที่จับได้ส่วนใหญ่เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) ได้แก่ ปลาตะเพียนขาว (Barbodes gonionotus) และปลาซิว (Rasbora spp.)

หลายชนิด ปลาแคดเหลือง (*Hemibagrus*) ปลากระทิง (*Mastacembelus armatus*) และปลาหลดลาย (*Macrogathus aculeatus*) นอกจากนี้ยังสามารถพบปลาเค้ขาว (*Wallago attu*) ที่มีขนาดใหญ่

ตาราง 7 ความหลากหลายทางชีวภาพชนิดพันธุ์สัตว์น้ำและสัตว์เลื้อยคลาน

ชนิดพันธุ์ สัตว์น้ำและสัตว์ เลื้อยคลาน	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ ประโยชน์
ปลาดุกดาน (<i>Clarias batrachus</i>)		เป็นปลาน้ำจืดในวงศ์ปลาดุก (Clariidae) มีรูปร่างค่อนข้างยาวเรียว ส่วนหางค่อนข้างแบน มีสีเทาปนดำ ส่วนท้องมีสีขาว สามารถเคลื่อนที่บนบกได้เป็นระยะทางสั้น ๆ โดยใช้ครีบ เรียกว่า "ปลาถลก" ขนาดเมื่อโตเต็มที่ประมาณ 50 เซนติเมตร	เป็นปลาน้ำจืด เศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง ถูกนำมาปรุงเป็นอาหารต่างๆ เช่น ปลาดุกย่าง, ปลาดุกฟู หรือปลาหยอง
ปลาตะเพียนขาว (<i>Barbodes gonionotus</i>)		เริ่มต้นครีบท้อง เส้นข้างลำตัวสมบูรณ์ลำตัวมีสีเงินวาว ด้านหลังมีสีคล้ำเล็กน้อย ด้านท้องมีสีจาง ครีบหลังมีสีคล้ำเล็กน้อย พบทั่วทุกภาคของประเทศไทย	รมควัน และใส่เกลือตากแห้ง
ปลาซิว (<i>Rasbora spp.</i>)		เป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง อยู่ในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) เป็นปลาดินน้ำ ชอบอยู่กันเป็นฝูง ลำตัวยาวเรียว ว่ายน้ำได้ปราดเปรียวว่องไว ข้างลำตัวมีแถบสีเงิน และสีเหลืองสดอมส้มพาดคู่ขนานไปกับแถบสีเงินตามยาวลำตัว พบในแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล อาศัยอยู่เป็นฝูงใหญ่ในแม่น้ำและแหล่งน้ำนิ่ง รวมถึงลำธารในที่สูงบางแห่ง พบอยู่ทั่วทุกภาค	ทำปลาร้าหรือปลาแห้ง และนิยมเลี้ยงเป็นปลาสวยงามด้วย

ตาราง 7 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์ สัตว์น้ำและสัตว์ เลี้ยงคัลาน	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ ประโยชน์
ปลากดเหลือง (<i>Hemibagrus</i>)		ปลากดเหลืองเป็นปลาน้ำจืดที่ไม่มีเกล็ด ลำตัวกลมยาว หัวค่อนข้างแบนเรียวยาวเป็นรูปกรวย (conical) กระดูกท้ายทอยยาวถึงโคนครีบหลัง ปากกว้าง ขากรรไกรแข็งแรง มีฟันซี่เล็ก ๆ สันปลายแหลมเป็นกลุ่ม หรือเป็นแผ่นบนขากรรไกรบน ขากรรไกรล่าง และบนพาดปาก	ถูกนำมาปรุงเป็นอาหารต่าง ๆ
ปลากะทิง (<i>Mastacembelus armatus</i>)		เป็นปลาน้ำจืด มีลำตัวเรียวยาวแบนข้างเล็กน้อย ครีบหลัง ครีบหาง และครีบก้นเชื่อมต่อกัน ด้านหลังมีก้านครีบแข็งสั้นหลายอัน ตาเล็ก ครีบอกใหญ่ ปลากะทิงอาศัยอยู่ในแม่น้ำและแหล่งน้ำนิ่งบริเวณที่มีกิ่งไม้หรือพืชที่หนาแน่น พบทุกภาคของประเทศไทยตั้งแต่แม่น้ำตอนล่างถึงบริเวณต้นน้ำลำธาร	เป็นปลาเศรษฐกิจอีกชนิด เนื่องจากมีเนื้อแน่น มีรสมัน อร่อย ใช้ประกอบอาหารได้หลายชนิด แต่เป็นปลาที่ค่อนข้างหายากทำให้เป็นปลาที่ค่อนข้างราคาแพงเมื่อเทียบกับปลาชนิดอื่นที่หาได้ง่ายกว่า
ปลาหลดลาย (<i>Macrogonathus aculeatus</i>)		ปลาหลดมีรูปร่างเรียวยาว ลำตัวแบนข้าง หัวและตามีขนาดเล็ก มีจุดเด่นคือ ปากเล็กและมีจะงอยปากแหลมยาว	ถูกนำมาปรุงเป็นอาหารต่าง ๆ
ปลาเค้าขาว (<i>Wallago attu</i>)		เป็นชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง จัดอยู่ในวงศ์ปลาเนื้ออ่อน มีส่วนหัวและจะงอยปากปากยื่นแหลม ปาก กว้างมาก มุมปากอยู่เลยด้านหลังของลูกตา มีฟันแหลมเล็กบนขากรรไกร ตาเล็ก มีหนวดที่ริมฝีปากยาวถึงครีบก้น หัวและลำตัวตอนหน้าแบนข้างเล็กน้อย	นิยมบริโภคโดยปรุงสด รสควินมีราคาค่อนข้างสูง นอกจากนี้แล้วยังนิยมตกเป็นเกม กีฬาและเลี้ยงเป็นปลาสวยงามได้

ตาราง 7 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์ สัตว์น้ำและสัตว์ เลื้อยคลาน	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ ประโยชน์
ตะพาบ (<i>Amyda cartilaginea</i>)		มีลักษณะสีกระดองสีเขียว ใต้ท้องสี ขาว ขนาดกระดองเมื่อโตเต็มที่ ประมาณ 75 เซนติเมตร น้ำหนัก ประมาณ 35 กิโลกรัม โดยมีบันทึก ว่ามีน้ำหนักสูงสุดถึง 40 กิโลกรัม พบได้ทั่วไปในทุกภาค ในแม่น้ำลำ คลองและในท้องร่องสวน	สัตว์ป่าคุ้มครอง เพาะพันธุ์ได้ ทำหน้าที่ อยู่ในห่วงโซ่ของระบบ นิเวศ
เตานา (<i>Malayemys subtrijuga</i>)		เป็นเตาน้ำจืดขนาดเล็ก มีลักษณะ เด่น คือ กระดองส่วนบนมีสีน้ำตาล 3 เส้น เห็นได้ชัดเจน อันเป็นที่มาของ ชื่อสามัญ และมีขอบเรียบ ส่วนหัวมี ขนาดใหญ่ และมีลายเส้นสีเหลือง หรือสีขาว กระดองส่วนบนมีสี น้ำตาลและขอบสีครีมหรือสีเหลือง กระดองส่วนล่างมีสีเหลือง และแต้ม สีดำบนแผ่นกัลด ขณะที่ยังมีตัวทั่วไป เป็นสีน้ำตาลเทาหรือดำ บริเวณส่วน หน้าและงมก็มีลายเส้นสีดำสีขาว	ทำหน้าที่ถ่ายทอด พลังงานในระบบห่วงโซ่ อาหารของระบบนิเวศ

นกอย่างน้อย 56 ชนิด เป็นนกน้ำ 26 ชนิด เช่นนกเป็ดน้ำเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) เป็นต้น เป็นนกประจำถิ่น 37 ชนิด เช่น นกกระสาแดง (*Aldea purpurea*) นกยางเป็ด (*Egretta garzetta*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) นกอีโก้ง นกกระเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) เป็นต้น นกอพยพ 19 ชนิด เช่น นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) เป็ดลาย (*Anas querquedula*) นกกระแตแต้แว๊ด (*Vanellus indicus*) และนกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) เป็นต้น เป็นทั้งนกอพยพ และนกประจำถิ่น 6 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง นกกระสาขาว ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เป็ดคัมแค (*Nettapus coromandelianus*)

นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542) โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 ความหลากหลายทางชีวภาพชนิดพันธุ์สัตว์

ชนิดพันธุ์สัตว์	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
สัตว์ปีก(นก)			
นกเป็ดผีเล็ก (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)		นกเป็ดผีเล็กเป็นนกลำน้ำขนาดเล็ก ปากแหลมสีเหลืองอ่อน นกโตเต็มวัยหน้าผาก ท้ายทอยถึงหลังสีน้ำตาลเข้ม คอสีแดง แก้ม ออก และท้องสีน้ำตาลแกมเหลือง ชุดขนฤดูผสมพันธุ์หน้าและแก้มจะเปลี่ยนเป็นน้ำตาลแดงเข้ม สีข้างน้ำตาล ปากดำ โคนปากเหลืองตาเหลือง	ทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก
นกยางกรอกพันธุ์จีน (<i>Ardeola bacchus</i>)		ปากเหลืองปลายปากดำ หัว คอ และอกน้ำตาลเหลืองมีลายขีดทึบมาสีน้ำตาลเข้ม ลำตัวด้านบนน้ำตาลแกมเทาเข้ม ลำตัวด้านล่างขาว แข็งและตีนเหลืองหรือแกมเขียว ขณะบินปีกและหางขาว	มีความเสี่ยงต่ำต่อการสูญพันธุ์ ทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก
นกยางเขียว (<i>Butorides striatus</i>)		ปากสีดำ หัวและหลังขมบสีคล้ำ หลังและขนคลุมปีกสีเขียวเข้ม ลำตัวด้านล่างสีเทา ท้ายทอยมีหงอนงอกยาวเป็นเปีย ขาสีส้ม ขนาดประมาณ 45 เซนติเมตร พบทุกภาคของประเทศ ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก
นกอีลุ้ม (<i>Gallinula chloropus</i>)		ปากแดงปลายเหลือง โคนสันปากบนเป็นกระบังสีเดียวกับปาก ตาน้ำตาลเข้ม ขนลำตัวดำออกดำแกมเทา หลังดำแกมน้ำตาล มีขีดขาวเป็นเส้นๆ ตามยาวข้างลำตัว ก้นและขนคลุมใต้หางขาวมีแถบดำตรงกลาง พบตามทุ่งนาและพื้นที่ชุ่มน้ำต่างๆ	ทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก

ตาราง 8 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์สัตว์	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
<p>นกอีโถง (<i>Porphyrio porphyrio</i>)</p>		<p>เป็นนกอ้วนขนาดเล็ก - กลาง ความยาวลำตัว 43 เซนติเมตร นกอีโถงเพศผู้และเพศเมียมีลักษณะเหมือนกัน หัวเป็นสีทองอมน้ำเงิน ลำตัวด้านบนสีน้ำเงินอมม่วง ใต้คอและอกสีน้ำเงินอมเขียว ท้องและสีข้างสีน้ำเงินอมม่วง ต้นขาสีน้ำเงินอมเขียว หัว ไหล่ และขนปีกสีน้ำเงินอมเขียว ปีกสั้น นัยน์ตาสีแดง จะงอยปาก และแผ่นที่หน้าปากสีแดง ขาและนิ้วเท้ายาวมาก และมีสีส้มอมน้ำตาล ปากหนาและแบนข้าง มีสีแดง-สีน้ำตาลแดง เป็นนกที่มีขาค่อนข้างยาว</p>	<p>จัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ และมีประโยชน์ในการเหยียบย่ำไปบนกอวัชพืชใต้น้ำ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก</p>
<p>นกกระสาแดง (<i>Ardea purpurea</i>)</p>		<p>ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะคล้ายกัน ปากยาว คอยาว ขายาว สีตอขนเป็นสีน้ำตาลดำ ตอขนล่างเป็นสีน้ำตาล เหลือง มีลายดำจากมุมปากเป็นทางไปตลอดคอ และจากด้านข้างจนถึงอก ซึ่งมีทั้งสองข้าง ใต้คอค่อนข้างขาว มีขนประดับหรือขนสร้อย ซึ่งมีสีน้ำตาลดำและมีลักษณะเป็นเส้นเล็กยาว แหวมหรือจากหน้าอกในฤดูผสมพันธุ์</p>	<p>เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก</p>
<p>นกยางเป็ย (<i>Egretta garzetta</i>)</p>		<p>ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะและสีล้วนเหมือนกัน สีขาวตลอดตัวดำดำ ปากยาวตรงสีดำ บริเวณมุมปากมีขนเล็กนอยยื่นยาวออกมาอาจยาวถึงกึ่งกลางของปาก คอยาว ปีกยาวและปลายปีกกลม ขายาวสีดำ แข้งสีดำปกคลุมด้วยเกล็ดแบบละเอียดเรียงต่อกัน นิ้วเท้าเหลือง แต่เล็บดำ ขมคลุมร่างกายสีขาว ตัวเล็กกว่านกยางโทนมากในฤดูผสมพันธุ์จะมีขนยาวห้อย</p>	<p>หน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศให้ความรู้สำหรับนักดูนก</p>

ตาราง 8 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์สัตว์	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
		จากท่ายทอยคล้ายหางเป็ย 2 เส้น ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร จึงได้ชื่อว่านกยางเป็ย	
นกยางไฟหัวดำ (<i>Ixobrychus sinensis</i>)		นกยางไฟหัวดำ เป็นนกในวงศ์ นกยาง ลักษณะทั่วไป เป็นนกขนาดเล็ก-กลาง (37-38 ซม.) ปากยาวสีเหลือง นับว่าเป็นปากที่ยาวที่สุดในบรรดานกยางไฟด้วยกัน ขณะบินและยืนนิ่งจะหดคอสั้น ตัวผู้ลำตัวด้านล่างสีน้ำตาลอ่อน ขนคลุมใต้ปีกขาว ขณะบินขนคลุมปลายปีกและขนปีกบินสีดำซึ่งจะคล้ายกับยางไฟหัวเทาที่มีสีของหางและขนปีกบินเป็นสีเทาเข้ม ตัวเมียและตัวไม่เต็มวัยมีลายขีดสีน้ำตาลตั้งแต่คางจนถึงท้อง	หน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก
นกกระเต็นอกขาว (<i>Halcyon smyrnensis</i>)		หัว หลังตอนบน ไหล่ และท้องสีน้ำตาลเข้ม คอและอกขาว ปากแดงสด ปีก หลัง และหางฟ้าเข้ม หลังตอนล่างและตะโพกฟ้าขาว แข็งและตี้นแดง ขณะบินมีแถบขาวใหญ่ที่ปีก	เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง หน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก
นกกระสาหลวง (<i>Ardea cinerea</i>)		นกกระสาหลวงจัดอยู่ในวงศ์นกยาง ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะคล้ายกัน มีปากยาวแหลม คอและขาขาว หัวและคอสีเทาอ่อนจนเกือบขาว มีขนยาวสีดำคาดจากบริเวณหัวตางอกยาวไปยังท่ายทอย คล้ายมีหางเป็ยสองเส้น ด้านข้างลำคอกมีลายสีดำคาดเป็นทางลงมาจากอกและที่อกมีแถบสีดำเด่นชัด ตรงปลายปีกสีดำ และมีมันตาลสีเหลือง	หน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ เป็นแหล่งความรู้สำหรับนักดูนก ให้ความรู้สำหรับนักดูนก

ตาราง 8 (ต่อ)

ชนิดพันธุ์สัตว์	ภาพ	ลักษณะเด่น	คุณค่า/การใช้ประโยชน์
เป็ดลาย (<i>Anas querquedula</i>)		นกขนาดเล็กถึงกลาง (40–41 ซม.) ตัวผู้หัวสีน้ำตาลเข้ม คีวสีขา สีส้มบริเวณส่วนอื่น ๆ สีน้ำตาลเข้ม ช่วงไหล่เป็นลายแถบขาว สีขาและค้ำ ท้องสีขาว ตัดกับสีของอก ซึ่งมีสีน้ำตาลเข้มชัดเจน ตัวเมียเป็นสีน้ำตาล คีวสีขา เช่นเดียวกัน ปากมีจุดกลมเล็ก ๆ สีขาวโดยเฉพาะบริเวณโคน บริเวณคางคอหอย และท้องสีขาว อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำขนาดใหญ่ หากินตอนกลางคืน กลางวันลอยน้ำพักผ่อนหรืออยู่ตามชายน้ำ	เป็นนกอพยพและสัตว์ป่าคุ้มครอง หน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก
นกกระแตแต้แวด (<i>Vanellus indicus</i>)		หัวถึงอกดำ หนักรอบตาและเหนียงที่หัวตาแดงเข้ม ปากแดงเข้มปลายดำ ขนคลุมหูเป็นแถบขาวใหญ่ ลำตัวด้านบนน้ำตาล ลำตัวด้านล่างขาว แข็งและตีนเหลืองหรือเหลืองแกมเขียว ขนระบับปีกคล้ายนกกระแตหาด แต่หางขาวมีแถบดำใหญ่พาดกลาง พบตามทุ่งนา ทุ่งหญ้า ริมแม่น้ำใหญ่ และพื้นที่ชุ่มน้ำในที่เปิดโล่ง	ใช้เป็นอาหาร และทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก
นกชายเลนน้ำจืด (<i>tringa glareola</i>)		ด้านบนลำตัวมีสีน้ำตาลอ่อนและมีจุดสีขาวกระจายอยู่ทั่วไป ต่างจากด้านล่างลำตัวที่เป็นสีขาวกระหม่อมดำและมีคิ้วขาวสีขา ขาสีเหลือง เวลาบินจะเห็นโคนหางด้านบนเป็นสีขาวและที่ปลายหางมีแถบดำหลายแถบ แต่ที่ปีกไม่มีแถบเหมือนนกชายเลนอื่น ๆ พบตามชายเลนและแหล่งน้ำจืดทั่วไปหากินตามพื้นเลน โดยใช้ปากจิ้มอาหารไปตามเลน	เป็นนกอพยพและสัตว์ป่าคุ้มครอง ทำหน้าที่ถ่ายทอดพลังงานในระบบห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศ ให้ความรู้สำหรับนักดูนก

คุณค่าและการใช้ประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพ

การใช้ประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพเป็นที่หลบอาศัยของพ่อแม่พันธุ์ สัตว์น้ำในช่วงฤดูแล้ง และเป็นแหล่งแพร่พันธุ์สัตว์น้ำสำหรับประชากร สัตว์น้ำในที่ราบลุ่มรอบ บริเวณ ที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ และต่อเนื่องถึงกว๊านพะเยาซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่อีก แหล่งหนึ่ง หนองเล็งทรายจึงมีความสำคัญต่อประชากรสัตว์น้ำ ในพื้นที่ราบลุ่มและในลุ่มน้ำอิง เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค การเกษตร ใช้เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง ปลูกพืช และนำน้ำ มาใช้เป็นน้ำประปา เป็นหนองน้ำที่มีตำนานและประวัติศาสตร์ที่บอกถึงอารยธรรมเก่าแก่ เป็น สถานที่พักผ่อน ของประชาชนอำเภอแม่ใจ ในอดีตมีนักท่องเที่ยวเข้ามาดูนก ในเขตหนองเล็งทราย ซึ่งเคยได้รับการพัฒนาเพื่อให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวแต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการสร้างรีสอร์ท ที่ถูกประท้วงการพัฒนาในด้านนี้ จึงหยุดชะงักไป

สำหรับการท่องเที่ยวหนองเล็งทรายก่อตั้งโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ฮักหนองเล็งทราย การท่องเที่ยวนี้ หรือเรียกอีกชื่อว่า การท่องเที่ยว “อะเมซอนหนองเล็งทราย” บ้านสันสลี ซึ่งมี สมาชิกในการก่อตั้งจำนวน 70 คน โดยชาวบ้านได้รวมตัวกันทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์และเกษตรเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชม ป่าไคร์ 1,000 ปี ซึ่งมีเนื้อที่กว่า 2,000 ไร่ ที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำหลากหลายชนิด รวมทั้งสัตว์ปีก ซึ่งชาวบ้านได้รวมกันพัฒนาที่จะทำเส้นทาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาทาง ธรรมชาติ คุวงจรชีวิตของสัตว์น้ำรวมทั้งศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของบ้านปลา ที่ยังคงความ อุดมสมบูรณ์และถือเป็นหนึ่งเดียวในพะเยา มีสถานที่ท่องเที่ยวบัวหลวง ชมลานไช้เต่า กิจกรรม ดูนกพันธุ์หายาก ในพื้นที่หนองเล็งทราย อ.แม่ใจ ซึ่งถือว่าเป็นป่าอะเมซอนหนองเล็งทราย ที่มีความ อุดมสมบูรณ์สวยงาม และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่สำคัญของหนองเล็งทราย ที่ทำให้ ทรัพยากร ธรรมชาติทางน้ำเกิดความอุดมสมบูรณ์ โดยมีพื้นที่ป่าไผ่น้ำหรือป่าไคร์ ที่มีการ อนุรักษ์ไว้ เพื่อเป็นแหล่งบ้านปลาหรือแหล่งที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ ของไคร์น้ำสามสายพันธุ์ไปด้วยต้นไคร์น้ำสามสายพันธุ์

โดยปัจจุบันประสบปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า โดยเฉพาะเรื่องของ แหล่งน้ำหนองเล็งทราย ที่ไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ ซึ่งลำพังวิสาหกิจเองไม่สามารถทำได้ จึงอยากให้รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินการ ส่วนการพัฒนาแหล่งน้ำนั้น อยากให้ทางการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านก่อนที่จะมีการพัฒนา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ดังนั้น การหา แนวทางในการพัฒนาพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และผู้มาเยือนนั้น

ทั้งในด้านศักยภาพ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอีกด้วย

1.2 จุดเด่นของความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ถือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะการเที่ยวชม “ควายพันตัว ดอกบัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี” และธรรมชาติอื่น ๆ อีกมากมาย โดยหนองเล็งทรายเป็นป่าพุน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่เป็นแหล่งน้ำที่เป็นต้นน้ำอิง มีเนื้อที่ 5,563 ไร่ จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าภาพรวมของศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของธรรมชาติของพื้นที่หนองเล็งทราย มีดังนี้

1.2.1 ป่าไคร้ 1,000 ปี ที่มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์กว่า 500 ไร่ เปรียบเสมือนล้านนาอะเมซอน เนื่องจากมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ผู้มาเยือนสามารถทำกิจกรรมพายเรือชมบรรยากาศและศึกษาธรรมชาติความอุดมสมบูรณ์ของป่าพุน้ำจืดโบราณได้

1.2.2 ทุ่งดอกบัวแดงที่มีพื้นที่กว่า 1000 ไร่ เป็นสระบัวหลวงขึ้นเองตามธรรมชาติให้ได้ลองเรือเยี่ยมชมความงาม ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม และทางชุมชนจึงได้ร่วมกันอนุรักษ์และดูแลเพื่อให้ชาวบ้านสามารถเก็บผักบัวนำไปบริโภคและจำหน่ายได้ พร้อมขอให้เก็บเฉพาะผักบัวเท่านั้น ส่วนดอกบัวนั้น จะให้เก็บเฉพาะที่มีงานบุญใหญ่ ๆ ไหว้พระเท่านั้น

1.2.3 ชมฝูงควายและวัวมากถึง 1000 ตัว โดยมีฝูงควายน้ำกว่า 500 ตัว และฝูงวัวกว่า 400 ตัว ที่ชาวบ้านได้ร่วมอนุรักษ์ส่งเสริมและทำการเลี้ยงไว้บริเวณโดยรอบของหนองเล็งทราย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเข้าเที่ยวชมและเรียนรู้ศึกษาได้

1.2.4 ชมลานไข่เต่า พบแหล่งพักไข่เต่านา หรือเต่าสามสัน เป็นเต่าน้ำจืดขนาดเล็ก มีลักษณะเด่น คือ กระจดองส่วนบนมีสันนูน 3 เส้น เห็นได้ชัดเจนและมีขอบเรียบ ส่วนหัวมีขนาดใหญ่และมีลายเส้นสีเหลืองหรือสีขาว กระจดองส่วนบนมีสีน้ำตาลและขอบสีครีมหรือสีเหลือง กระจดองส่วนล่างมีสีเหลือง และแต้มสีดำบนแผ่นเกล็ด ขณะที่สีผิวทั่วไปเป็นสีน้ำตาลเทาหรือดำ บริเวณส่วนหน้าและจมูกมีลายเส้นขีดสีขาว ซึ่งเป็นเต่าประจำถิ่นของหนองเล็งทราย ที่เกือบจะสูญหายไปแล้วไปจากพื้นที่ จึงเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2.5 กิจกรรมดูนกพันธุ์หายาก ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ชุ่มน้ำภาคเหนือตอนบนที่มีความหลากหลายของนกชนิดต่าง ๆ และเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการดูนกของนักดูนกและผู้มาเยือน โดยพบนกอย่างน้อย 60 ชนิด แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

กลุ่มแรก เป็นนกน้ำ 26 ชนิด เช่น นกเป็ดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกอีลิ้ง (*Gallinula chloropus*) นกอีโถง (*Porphyrio Porphyrio*) เป็นต้น

กลุ่มที่สอง เป็นนกประจำถิ่น 37 ชนิด เช่น นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) นกอีโถงและนกกะเด้นอกขาว (*Halcyon Smyrnensis*) เป็นต้น

กลุ่มที่สาม นกอพยพ 19 ชนิด เช่น นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) นกกระแตแต้แวด (*Vanellus indicus*) และ นกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) เป็นต้น

นอกจากนี้ที่เป็นทั้งนกอพยพและนกประจำถิ่น 6 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near threatened) ได้แก่ เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*)

วิถีชีวิตของชุมชน แหล่งชุมชนยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมระบบนิเวศและวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ ที่มีอาชีพในเรื่องของการทำประมงและแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ และมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมท่องเที่ยววิถีเกษตรและจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชื่อว่า *ฮักหนองเล็งทราย* เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการเกษตร (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพะเยา, 2562)

ในส่วนด้านความหลากหลายทางชีวภาพด้านอื่น ๆ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รายงานว่ หนองเล็งทราย เป็นพื้นที่เก็บกักน้ำ สามารถกักเก็บน้ำได้ 4 ล้านลูกบาศก์เมตร มีแหล่งสังคมพืชที่อยู่อาศัยของนกประจำถิ่น แหล่งรองรับนกอพยพและสัตว์น้ำ ซึ่งพบพรรณไม้รวม 170 ชนิด 140 สกุล 51 วงศ์ แยกเป็นพรรณไม้น้ำ 123 ชนิด พรรณไม้ทั่วไป 47 ชนิด และมีไม้ต้นที่นำไปปลูกอีก 10 ชนิด พบพรรณไม้หายาก 1 ชนิด คือ ไชยวาน (*Cephalanthus tetrandra* (Roxb.) Ridsdale & Bakh.f.) สัตว์ป่าอาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 96 ชนิด ประกอบด้วย สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 7 ชนิด 3 นก 69 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 13 ชนิด และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 7 ชนิด มีสัตว์ป่าที่มีสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable, VU) ได้แก่ ตะพาบน้ำ (*Amyda cartilaginea*) และเต่านา (*Malayemys subtrijuga*) รวมทั้งที่ผ่านมาโครงการชลประทานพะเยามีการปรับปรุงพื้นที่หนองเล็งทรายและพื้นที่พร่องน้ำเดิม ให้มีขนาดกว้าง 100 เมตร ยาว 11 กิโลเมตร รวมทั้งฟื้นฟูแก้มลิง

1.3 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตาราง 9 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในพื้นที่

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1) ชาย	110	46.40
2) หญิง	127	53.60
รวม	237	100.00
2. อายุ		
1) 20 ปีหรือต่ำกว่า	30	12.67
2) 21-30 ปี	61	25.73
3) 31-40 ปี	33	13.92
4) 41-50 ปี	45	18.98
5) มากกว่า 50 ปี ขึ้นไป	68	28.68
อายุเฉลี่ย 40.54 ปี		
รวม	237	100.00
3. การศึกษา		
1) ประถมศึกษา	68	28.70
2) มัธยมศึกษาตอนต้น	42	17.70
3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	43	18.10
4) ปริญญาตรี	72	30.40
5) ปริญญาโท	5	2.10
6) ปริญญาเอก	2	0.80
7) อื่น ๆ	2	0.80
8) ไม่ระบุ	3	1.20
รวม	237	100.00
4. อาชีพ		
1) นักเรียน/นักศึกษา	29	12.20
2) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	6.30
3) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ	48	20.30
4) พนักงานบริษัทเอกชน	30	12.70

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5) เกษตรกรรม	69	29.10
6) รับจ้างทั่วไป	26	11.00
7) อื่น ๆ	20	8.40
รวม	237	100.00
5. รายได้ต่อเดือน		
1) น้อยกว่า 5,000 บาท	65	27.40
2) 5,000 – 10,000 บาท	64	27.00
3) 10,001 – 15,000 บาท	66	27.80
4) 15,001 – 20,000 บาท	18	7.60
5) 20,001 – 25,000 บาท	11	4.60
6) 25,001 – 30,000 บาท	6	2.50
7) 30,000 บาทขึ้นไป	6	2.50
8) ไม่ระบุ	1	0.40
รายได้เฉลี่ยต่อคน ต่อเดือน 16,253.41 บาท		
รวม	237	100.00
6. บทบาทในชุมชน		
1) ผู้นำชุมชน	11	4.60
2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	55	23.20
3) ประชาชนในพื้นที่	160	67.50
4) ไม่ระบุ	5	2.00
รวม	237	100.00
7. จำนวนปีที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
1) 1-10 ปี	12	5.10
2) 11-20 ปี	50	21.10
3) 21-30 ปี	54	22.80
4) 31-40 ปี	27	11.40
5) 40 ปีขึ้นไป	92	38.80
6) ไม่ระบุ	2	0.80
จำนวนปีที่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 36 ปี		
รวม	237	100.00

จากตารางข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล ด้านเพศ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.60 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.40 ด้านอายุ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากกว่า 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.68 รองลงมาคืออายุมากกว่า 21-30 ปี ร้อยละ 25.73 ถัดมาคือ อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 18.98 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 13.92 สุดท้ายคือ อายุ 20 ปีหรือต่ำกว่า ร้อยละ 12.67 อายุเฉลี่ย คือ 40.54 ปี ด้านการศึกษา พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.40 รองลงมาคือ ประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 28.70 ถัดมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 18.10 ถัดมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 17.70 ปริญญาโท ร้อยละ 2.10 สุดท้ายคือปริญญาตรี และอื่น ๆ ร้อยละ 0.80 เท่ากัน

ที่อยู่ในปัจจุบัน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ในตำบลศรีถ้อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19 รองลงมาอาศัยอยู่ในตำบลเจริญราษฎร์ บ้านเหล่า ป่าแฝก แม่ใจ ร้อยละ 16.90 สุดท้ายคือ ตำบลบ้านใหม่ ร้อยละ 1

ด้านอาชีพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.10 รองลงมาคือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ ร้อยละ 20.30 ถัดมาพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 12.70 นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 12.20 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 11 อื่น ๆ ร้อยละ 8.40 สุดท้ายคือข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 6.30

รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ 10,001-15,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.80 รองลงมาคือน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 27.40 ถัดมาคือ 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 27 15,000-20,000 บาท ร้อยละ 7.60 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 4.60 สุดท้ายคือ 25,001-30,000 บาท และ 30,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 2.50 เท่ากัน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 16,253.41 บาท

บทบาทในชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทอื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.50 รองลงมาคือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 23.20 และผู้นำชุมชน ร้อยละ 4.60

จำนวนปีที่อาศัยในชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลอาศัยในท้องถิ่นมากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.80 รองลงมาคือ ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 22.80 ถัดมาคือ ระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 21.10 ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 11.40 ระหว่าง 1-10 ปี ร้อยละ 5.10 จำนวนปีที่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 36 ปี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองแสงทราย จังหวัดพะเยา จากแบบสอบถามพบว่าความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน สรุปได้ดังตาราง ดังต่อไปนี้โดยเรียงจากมากไปหาน้อย

ตาราง 10 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนา ทั้ง 6 ด้าน

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)									
1. ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองแสงทราย	163 (69.10)	56 (23.70)	17 (7.20)				4.62	0.61	มากที่สุด
2. ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาตามความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองแสงทราย	163 (69.10)	58 (24.60)	14 (5.90)	1 (0.40)			4.62	0.61	มากที่สุด
3. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองแสงทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เตาวงไข่ ฯลฯ	152 (64.40)	75 (31.80)	9 (3.80)				4.61	0.56	มากที่สุด
4. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไข่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า	154 (65.30)	65 (27.50)	16 (6.80)	1 (0.40)			4.58	0.63	มากที่สุด
5. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว	153 (64.80)	64 (27.80)	19 (8.10)				4.57	0.63	มากที่สุด
6. ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสันทนาการละเล่นพื้นบ้านในลานหนองแสงทราย เช่น การละเล่นตาโตงเตง	160 (67.80)	59 (25.00)	12 (5.10)	1 (0.40)	4 (1.70)		4.57	0.76	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
7. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	149 (63.10)	69 (29.20)	17 (7.20)	1 (0.40)		4.55	0.64	มากที่สุด
9. ควรพัฒนาสะพานขาว เป็นเส้นทางเดินรูปหัวใจในหนองแสงทราย	152 (64.40)	63 (26.70)	19 (8.00)	2 (0.80)		4.55	0.67	มากที่สุด
10. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองแสงทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี	140 (59.30)	83 (35.20)	13 (5.50)			4.54	0.60	มากที่สุด
11. ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนพื้นที่หนองแสงทราย	128 (54.20)	100 (42.40)	8 (3.40)			4.51	0.56	มากที่สุด
กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity)								
1. ล่องเรือในป่าแฉงซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ	173 (73.30)	52 (22.00)	10 (4.20)	1 (0.40)		4.68	0.57	มากที่สุด
2. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน	164 (69.50)	63 (26.70)	9 (3.80)			4.66	0.55	มากที่สุด
3. การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป	155 (65.70)	71 (30.10)	9 (3.80)	1 (0.40)		4.61	0.58	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
4. กิจกรรมเร็วปาน	167 (70.80)	57 (24.20)	6 (2.50)	2 (0.80)	4 (1.70)		4.61	0.73	มากที่สุด
5. กิจกรรมการทอของใยเชิงอาหาร เช่น สลึงริมนุ่มของถิ่นบริการแก่ ผู้มาเยือน	152 (65.00)	66 (28.20)	16 (6.80)	4 (1.70)			4.58	0.61	มากที่สุด
6. มีจุดสำหรับส่งการดหรือมีเสตอร์ริทของเส่งทราย	160 (67.80)	58 (24.60)	14 (5.90)	4 (1.70)			4.58	0.68	มากที่สุด
7. กิจกรรม บันจักษ์ยาน ชมวิถีชีวิตในหนของเส่งทราย	144 (61.00)	82 (34.70)	9 (3.80)	1 (0.40)			4.56	0.59	มากที่สุด
8. กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนของเส่งทราย	148 (62.70)	73 (30.90)	14 (5.90)	1 (0.40)			4.56	0.62	มากที่สุด
9. พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง	157 (66.50)	50 (21.20)	22 (9.30)	7 (3.00)			4.51	0.78	มากที่สุด
10. การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับม้าท่องเที่ยว	153 (64.80)	57 (24.20)	22 (9.30)	2 (0.80)	2 (0.80)		4.51	0.76	มากที่สุด
11. กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตป่าต้นตบชวามีชุมชนของเส่งทราย	144 (61.30)	70 (29.80)	18 (7.70)	3 (1.30)			4.51	0.69	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
12. กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น มากกติกอก เล่นวงจูกอล์ฟชิงช้าโยกเยก	151 (64.50)	56 (23.90)	19 (8.10)	8 (3.40)		4.50	0.78	มากที่สุด
13. หอดอชมขงหัตถ์นึ่งภาพ	148 (62.70)	62 (26.30)	23 (9.70)	1 (0.40)	2 (0.80)	4.50	0.75	มากที่สุด
14. การเรียนรู้วิถีเลียงควายพื้นต้วของชุมชนรอบตงเลียงทราย	147 (62.60)	60 (25.50)	26 (11.10)	2 (0.90)		4.50	0.72	มากที่สุด
15. จักรยำนน้ำ	143 (60.60)	68 (28.80)	20 (8.50)	5 (2.10)		4.48	0.74	มากที่สุด
16. การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมนองเลียงทราย	140 (59.30)	72 (30.50)	20 (8.50)	4 (1.70)		4.47	0.72	มากที่สุด
17. การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเลียงทราย	150 (63.60)	55 (23.30)	26 (11.00)	3 (1.30)	2 (0.80)	4.47	0.80	มากที่สุด
18. การตองนง	153 (64.80)	51 (21.60)	4 (1.70)	3 (1.30)		4.47	0.84	มากที่สุด
19. จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก	141 (59.50)	69 (29.20)	19 (8.10)	4 (1.70)	3 (1.30)	4.44	0.81	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
20. พายเรือแคนู และเรือคายัค	149 (63.40)	49 (20.90)	30 (12.80)	4 (1.70)	3 (1.30)	4.43	0.87	มากที่สุด
21. การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมากฮอส หมากจุก	144 (61.00)	61 (25.80)	21 (8.90)	7 (3.00)	3 (1.30)	4.42	0.86	มากที่สุด
22. การตกปลา หรือหาปลาใกล้ชาวประมง	143 (60.60)	55 (23.30)	31 (13.10)	5 (2.10)	2 (0.80)	4.41	0.85	มากที่สุด
23. การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก	135 (57.20)	69 (29.20)	25 (10.60)	5 (2.10)	2 (0.80)	4.40	0.82	มากที่สุด
24. นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพของแสงทราย	142 (60.20)	56 (23.70)	28 (11.90)	8 (3.40)	2 (0.80)	4.39	0.88	มากที่สุด
การเข้าถึง (Accessibility)								
1. ครมมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองแสงทราย	167 (70.80)	57 (24.20)	10 (4.20)	2 (0.80)		4.65	0.60	มากที่สุด
2. ครมมีการพัฒนาเส้นทางเช่า-ออก ให้กว้างขึ้น	155 (65.70)	75 (31.80)	4 (1.70)	2 (0.80)		4.62	0.56	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)							ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด					
	5	4	3	2	1					
3. ควรมีร้านค้า-สิ่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเง็งทราย”	157 (66.50)	68 (28.80)	9 (3.80)	2 (0.80)			4.61	0.60	มากที่สุด	
4. ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง	156 (66.10)	67 (28.40)	12 (5.10)	1 (0.40)			4.60	0.60	มากที่สุด	
สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)										
1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน	179 (75.50)	52 (21.90)	6 (2.50)				4.73	0.49	มากที่สุด	
2. ศูนย์บริการความปลอดภัย	173 (73.30)	53 (22.50)	8 (3.40)	1 (0.40)	1 (0.40)		4.68	0.60	มากที่สุด	
3. จุดทิ้งขยะ	175 (73.80)	50 (21.10)	10 (4.20)	1 (0.40)	1 (0.40)		4.68	0.61	มากที่สุด	
4. ท้องน้ำ/สุขา	174 (73.40)	54 (22.80)	6 (2.50)	3 (1.30)			4.68	0.58	มากที่สุด	
5. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	169 (71.30)	55 (23.20)	12 (5.10)	1 (0.40)			4.65	0.59	มากที่สุด	

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)										ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ค่าเฉลี่ย	SD			
	5	4	3	2	1	5	4	3					
6. ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ	164 (69.50)	59 (25.00)	12 (5.10)	1 (0.40)						4.64	0.60	มากที่สุด	
7. คุณยให้บริการความรูแ่แก่ภัทของเที่ยว	168 (71.20)	54 (22.90)	12 (5.10)	2 (0.80)						4.64	0.61	มากที่สุด	
8. ครรรมัการจัตสถานที่ทากิจกรรมของมูมาเอ็อม	158 (66.90)	68 (28.80)	10 (4.20)							4.63	0.56	มากที่สุด	
9. ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว	155 (65.40)	70 (29.50)	9 (3.80)	3 (1.30)						4.59	0.62	มากที่สุด	
10. ป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยว	152 (64.10)	73 (30.80)	12 (5.10)							4.59	0.58	มากที่สุด	
11. รานเช่าจักรยาน	161 (68.20)	55 (23.30)	18 (7.60)	2 (0.80)						4.58	0.70	มากที่สุด	
12. สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi	159 (67.10)	60 (25.30)	14 (5.90)	2 (0.80)						4.57	0.71	มากที่สุด	

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
ด้านที่พัก (Accommodation)								
1. ความสำเร็จในการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชนในพื้นที่ของแสงทราย	165 (69.60)	66 (27.80)	6 (2.50)			4.67	0.52	มากที่สุด
2. ความสำเร็จในการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่ของแสงทราย	159 (67.10)	69 (29.10)	8 (3.40)	1 (0.40)		4.63	0.57	มากที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ								
1. ความสำเร็จในการรับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว	183 (77.50)	44 (18.60)	8 (3.40)	1 (0.40)		4.73	0.53	มากที่สุด
2. ความสำเร็จในการรับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ของแสงทราย	187 (78.90)	39 (16.50)	9 (3.80)	2 (0.80)		4.73	0.56	มากที่สุด
3. ความสำเร็จในการรับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการประหยัพลังงานและการกำจัดของเสีย	181 (76.40)	44 (18.60)	12 (5.10)			4.71	0.55	มากที่สุด
4. ความสำเร็จในการรับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นชุมชนโดยรอบ	180 (75.90)	43 (18.10)	13 (5.50)	1 (0.40)		4.70	0.59	มากที่สุด
5. ความสำเร็จที่ตั้งสูงคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ของแสงทราย	179 (75.50)	50 (21.10)	3 (1.30)	4 (1.70)	1 (0.40)	4.70	0.62	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

หัวข้อ	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
6. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวตามการขยายตัวของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	170 (71.70)	61 (25.70)	5 (2.10)	1 (0.40)	1	4.69	0.53	มากที่สุด
7. หน่วยงานต่าง ๆ ควรเข้ามาจับบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการท่องเที่ยวใน พื้นที่ท่องเที่ยว	173 (73.00)	53 (22.40)	9 (3.80)	2 (0.80)	2	4.68	0.58	มากที่สุด
8. ควรมีการพัฒนาภายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว	166 (70.00)	63 (26.60)	8 (3.40)		8	4.67	0.53	มากที่สุด
9. ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่ง / พื้นที่ท่องเที่ยว	163 (68.80)	67 (28.30)	7 (3.00)		7	4.66	0.53	มากที่สุด
10. ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือองค์กร หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มี ลักษณะใกล้เคียงกัน	156 (65.80)	72 (30.40)	5 (2.10)	4 (1.70)	4	4.59	0.70	มากที่สุด

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1. สิ่งดึงดูดใจ Attraction พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไป
หาน้อยดังนี้

1.1 ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย
4.62

1.2 ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่ง
ท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.62

1.3 ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ ค่าเฉลี่ย 4.61

1.4 ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไข่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า ค่าเฉลี่ย
4.58

1.5 ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย
4.57

1.6 ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสันทนาการเล่นพื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น
การละเล่นตาโตงเตง ค่าเฉลี่ย 4.57

1.7 ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความเป็นมิตร
กับผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.56

1.8 ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น
หมอสุมไพรพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 4.55

1.9 ควรพัฒนาสะพาน/ซัว เป็นเส้นทางเดินรูปหัวใจในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย
4.55

1.10 ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่
หนองเล็งทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี ค่าเฉลี่ย 4.54

1.11 ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย
ค่าเฉลี่ย 4.51

2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว Activity พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียง
จากมากไปหาน้อย ดังนี้

2.1 ล่องเรือในป่าอเมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 4.68

2.2 การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.66

- 2.3 การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป ค่าเฉลี่ย 4.61
- 2.4 กิจกรรมเรือปั่น ค่าเฉลี่ย 4.61
- 2.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เช่น ส่งเสริมเมนูท้องถิ่นมาบริการผู้มาเยือน
ค่าเฉลี่ย 4.58
- 2.6 มีจุดสำหรับส่งการ์ดหรือโปสเตอร์ริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.58
- 2.7 กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.56
- 2.8 กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.56
- 2.9 พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.51
- 2.10 การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.51
- 2.11 กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.51
- 2.12 กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ม้าจากคอก เล่นว่าวจุฬา วิ่งขาโลกเถก
ค่าเฉลี่ย 4.50
- 2.13 หอคอยชมทัศนียภาพ ค่าเฉลี่ย 4.50
- 2.14 การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันธุ์ของชุมชนรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.50
- 2.15 จักรยานน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.48
- 2.16 การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.47
- 2.17 การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.47
- 2.18 การส่องนก ค่าเฉลี่ย 4.47
- 2.19 จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก ค่าเฉลี่ย 4.44
- 2.20 พายเรือแคนู และเรือคายัค ค่าเฉลี่ย 4.43
- 2.21 การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมากฮอส หมากรุก ค่าเฉลี่ย 4.42
- 2.22 การตกปลา หรือหาปลากับชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.41
- 2.23 การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก ค่าเฉลี่ย 4.40
- 2.24 นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.39
3. การเข้าถึง Accessibility พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไป
หาน้อย ดังนี้
- 3.1 ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.65
- 3.2 ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.62
- 3.3 ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็งทราย” ค่าเฉลี่ย 4.61

3.4 ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง
ค่าเฉลี่ย 4.60

4. สิ่งอำนวยความสะดวก Amenities พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจาก
มากไปหาน้อย ดังนี้

4.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.73

4.2 ศูนย์บริการความปลอดภัย ค่าเฉลี่ย 4.68

4.3 จุดทิ้งขยะ ค่าเฉลี่ย 4.68

4.4 ห้องน้ำ/สุขา ค่าเฉลี่ย 4.68

4.5 ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.65

4.6 ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ ค่าเฉลี่ย 4.64

4.7 ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.64

4.8 ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.63

4.9 ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.59

4.10 ป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.59

4.11 ร้านเช่าจักรยาน ค่าเฉลี่ย 4.58

4.12 สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi ค่าเฉลี่ย 4.57

5. ด้านที่พัก Accommodation พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไป
หาน้อย ดังนี้

5.1 ควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย
ค่าเฉลี่ย 4.67

5.2 ควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.63

6. ด้านการบริหารจัดการ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไป
หาน้อย ดังนี้

6.1 ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร
ทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.73

6.2 ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการตระหนักถึงความสำคัญ
ของพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.73

6.3 ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและ
การกำจัดของเสีย ค่าเฉลี่ย 4.71

6.4 ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านผลกระทบที่เกิดกับชุมชน โดยรอบ ค่าเฉลี่ย 4.70

6.5 ควรมีการควรวัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.70

6.6 ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.69

6.7 หน่วยงานต่าง ๆ ควรเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.68

6.8 ควรมีการพัฒนานโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.67

6.9 ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่ง / พื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.66

6.10 ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กร หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ค่าเฉลี่ย 4.59

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และผู้ตอบแบบสอบถามจากการแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือน หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยาจากการกำหนดเป้าหมายทำการศึกษา เก็บแบบสอบถามและสัมภาษณ์ จึงได้ข้อมูลในการวิเคราะห์ ดังนี้
ความคิดเห็นของผู้มาเยือนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล.

ตาราง 11 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1) ชาย	81	46.30
2) หญิง	94	53.70
รวม	175	100.00

ตาราง 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. อายุ		
1) 20 ปีหรือต่ำกว่า	27	15.40
2) 21-30 ปี	46	26.30
3) 31-40 ปี	37	21.10
4) 41-50 ปี	31	17.70
5) มากกว่า 50 ปี ขึ้นไป	34	19.40
อายุเฉลี่ย 36.78 ปี		
รวม	175	100.00
3. การศึกษา		
1) ประถมศึกษา	56	32.00
2) มัธยมศึกษาตอนต้น	15	8.60
3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	42	24.00
4) ปริญญาตรี	39	22.30
5) ปริญญาตรีโท	17	9.70
6) ปริญญาเอก	1	0.60
7) อื่น ๆ	4	2.30
8) ไม่ระบุ	1	0.60
รวม	175	100.00
4. ที่อยู่ปัจจุบัน		
1) อยู่ในเขตจังหวัดพะเยา	160	91.40
2) ไม่ได้อยู่ในเขตจังหวัดพะเยา	10	5.70
3) ไม่ระบุ	5	2.90
รวม	175	100.00
5. อาชีพ		
1) นักเรียน/นักศึกษา	46	26.30
2) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	19	10.90
3) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ	28	16.00
4) พนักงานบริษัทเอกชน	7	4.00
5) เกษตรกรรม	35	20.00
6) รับจ้างทั่วไป	27	15.40

ตาราง 11 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7) อื่น ๆ	13	7.40
รวม	175	100.00
6. รายได้ต่อเดือน		
1) น้อยกว่า 5,000 บาท	67	38.30
2) 5,000 – 10,000 บาท	39	22.30
3) 10,001 – 15,000 บาท	29	16.60
4) 15,001 – 20,000 บาท	12	6.90
5) 20,001 – 25,000 บาท	7	4.00
6) 25,001 – 30,000 บาท	5	2.90
7) 30,000 บาทขึ้นไป	12	6.90
8) ไม่ระบุ	4	2.30
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 14,503.49 บาท		
รวม	175	100.00

จากตารางข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล ด้านเพศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.70 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.30 ด้านอายุ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุ 21-30 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.30 รองลงมาคือ อายุมากกว่า 31-40 ปี ร้อยละ 21.1 ถัดมาคือ อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 19.40 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 17.70 สุดท้ายคืออายุ 20 ปีหรือต่ำกว่า ร้อยละ 15.40 อายุเฉลี่ยคือ 36.78 ปี

ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 24 ถัดมาคือ ปริญญาตรี ร้อยละ 22.30 ถัดมาคือ ระดับปริญญาโท ร้อยละ 9.70 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 8.60 อื่น ๆ ร้อยละ 2.30 สุดท้ายคือ ปริญญาเอก ร้อยละ 0.60

ที่อยู่ในปัจจุบัน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพะเยามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.40 และไม่ได้อยู่ในเขตจังหวัดพะเยา ร้อยละ 5.70

ด้านอาชีพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพพนักงาน/นักศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.30 รองลงมาคือเกษตรกร ร้อยละ 20 ถัดมาค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ ร้อยละ 16 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 15.40 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10.90 อื่น ๆ ร้อยละ 7.40 สุดท้ายคือ พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 4.00

รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.30 รองลงมาคือ 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 22.30 ถัดมาคือ 10,001-10,000 บาท ร้อยละ 16.60 15,000-20,000 บาท และ 30,000 บาท ร้อยละ 6.90 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 4.00 สุดท้ายคือ 25,001-30,000 บาท ร้อยละ 2.90 เท่ากัน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว

ตาราง 12 ข้อมูลการเดินทางและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. รูปแบบการเดินทาง		
1) เป็นจุดหมายปลายทางหลัก	61	34.90
2) เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในการเดินทางครั้งนี้	85	48.60
3) เป็นจุดแวะพักระหว่างการเดินทาง	24	13.70
4) ไม่ระบุ	5	2.90
รวม	175	100.00
2. การเดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย		
1) เคย	116	70.90
2) ไม่เคย	59	29.10
มาเยือนเฉลี่ย 3.04 ครั้ง		
รวม	175	100.00
3. จำนวนผู้ร่วมเดินทาง		
1) 1-5 คน	139	79.40
2) 6-10 คน	20	11.40
8) ไม่ระบุ	16	9.10
จำนวนผู้ร่วมเดินทางเฉลี่ย 3.36 ครั้ง		
รวม	175	100.00
4. ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้		
1) มาคนเดียว	7	4.00
2) มากับครอบครัว	77	44.00
3) มากับเพื่อน	65	37.10
4) มากับคนรัก	11	6.30
5) มากับกลุ่มที่ทำงาน	14	8.00
6) ไม่ระบุ	1	0.60
รวม	175	100.00

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. การเดินทาง		
1) รถจักรยานยนต์ส่วนตัว	48	27.40
2) รถยนต์ส่วนตัว	119	68.00
3) รถโดยสารประจำทาง	4	2.30
4) รถเช่า	2	1.10
5) อื่นๆ	1	0.60
6) ไม่ระบุ	1	0.60
รวม	175	100.00
6. การรับทราบข้อมูล		
1) เพื่อน / ญาติ	117	66.90
2) โทรทัศน์	12	6.90
3) อินเทอร์เน็ต/โซเชียลมีเดีย	24	13.70
4) นิตยสารการท่องเที่ยว	17	9.70
5) บริษัทนำเที่ยว	1	0.60
6) อื่น ๆ	3	1.70
7) ไม่ระบุ	1	0.60
รวม	175	100.00
7. เวลาในการเดินทางท่องเที่ยวโดยประมาณ		
1) 1-3 ชั่วโมง	140	80.00
2) 3-5 ชั่วโมง	16	9.10
3) มากกว่า 5 ชั่วโมง	4	2.30
4) ไม่ระบุ	14	8.00
เวลาในการท่องเที่ยวเฉลี่ย 2.07 ชั่วโมง		
รวม	175	100.00
8. การค้างคืน		
1) ไม่พักค้างคืน	164	93.70
2) พักค้างคืน	9	5.10
3) ไม่ระบุ	2	1.20
รวม	175	100.00
9. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,435 บาท		

จากตารางข้อมูลการเดินทางและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ด้านรูปแบบการเดินทาง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลนิยมเดินทางเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในการเดินทางครั้งนี้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.60 รองลงมาคือ เป็นจุดหมายปลายทางหลัก ร้อยละ 34.90 สุดท้ายคือ เป็นจุดแวะพักระหว่างการเดินทาง ร้อยละ 13.70

การเดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเคยเดินทางมาเยือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.90 รองลงมาคือ ไม่เคย ร้อยละ 29.10

จำนวนผู้ร่วมเดินทาง พบว่า เดินทาง 1-5 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.40 รองลงมาคือ 6-10 คน ร้อยละ 11.40 จำนวนผู้ร่วมเดินทางเฉลี่ย 3.36 คน

ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากับครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาคือ มากับเพื่อน ร้อยละ 37.10 ถัดมาก็คือมากับกลุ่มที่ทำงาน ร้อยละ 8 มากับคนรัก 6.30 สุดท้ายคือมาคนเดียว ร้อยละ 4

การเดินทาง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเดินทางรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาคือรถจักรยานยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 27.40 รองลงมาคือ รถโดยสารประจำทาง ร้อยละ 2.30 รถเช่า ร้อยละ 1.10 อื่น ๆ ร้อยละ 0.60

การรับทราบข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทราบข้อมูลจากเพื่อน/ญาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.90 รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต/โซเชียลมีเดีย ร้อยละ 13.70 ถัดมาก็คือนิตยสารการท่องเที่ยว ร้อยละ 9.70 โทรทัศน์ ร้อยละ 6.90 อื่น ๆ ร้อยละ 1.70 สุดท้ายคือบริษัทนำเที่ยว ร้อยละ 0.60

เวลาในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยว 1-3 ชั่วโมง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80 ร้อยละ รองลงมาคือ 3-5 ชั่วโมง ร้อยละ 9.10 สุดท้ายคือมากกว่า 5 ชั่วโมง ร้อยละ 2.30 เวลาในการท่องเที่ยวเฉลี่ย 2.07 ชั่วโมง

การค้างคืน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลไม่พักค้างคืนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.70 ไม่พักค้างคืน ร้อยละ 5.10 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,435 บาท

ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนพื้นที่หนองแสงทราย

จากแบบสอบถามแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเหตุผลที่เดินทางมาเยือนหนองแสงทราย (ปัจจัยหลัก) สรุปได้ดังตาราง ดังต่อไปนี้ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย

ตาราง 13 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเยือน

	ความถี่(ร้อยละ)					SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเยือน	5	4	3	2	1		
เหตุผลที่เดินทางมาเยือนหนองแสงทราย (ปัจจัยหลัก)							
1. เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ	105 (60.70)	53 (30.60)	14 (8.10)	1		4.51	0.67
2. เพื่อใช้เวลาพักผ่อนกับครอบครัว	98 (56.60)	48 (27.70)	19 (3.50)	1	1 (0.60)	4.35	0.91
3. เพื่อผ่อนคลายจากการทำงาน	83 (49.10)	65 (38.50)	16 (9.50)	4 (2.40)	1 (0.60)	4.33	0.79
4. เพื่อรวมสังสรรค์กับเพื่อนฝูง/หมู่คณะ	88 (50.90)	53 (30.60)	21 (12.10)	8 (4.60)	3 (1.70)	4.24	0.95

ตาราง 13 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเรียน	ความถี่(ร้อยละ)					SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
5. เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ	80 (45.70)	49 (28.70)	28 (16.40)	8 (4.70)	6 (3.50)	1.06	มาก
6. เพื่อได้เห็นสิ่งแปลกใหม่	72 (41.40)	58 (33.30)	37 (21.30)	3 (1.70)	4 (2.30)	0.94	มาก
เหตุผลที่เดินทางมาเรียนหนังสือทั้งราย (ปัจจัยหลัก)							
7. เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ	105 (60.70)	53 (30.60)	14 (8.10)	1 (0.60)		4.51	มากที่สุด
8. เพื่อใช้เวลาพักผ่อนกับครอบครัว	98 (56.60)	48 (27.70)	19 (3.50)	1 (0.60)	1 (0.60)	4.35	มากที่สุด
9. เพื่อผ่อนคลายจากการทำงาน	83 (49.10)	65 (38.50)	16 (9.50)	4 (2.40)		4.33	มากที่สุด
10. เพื่อร่วมสังสรรค์กับเพื่อนฝูง/หมู่คณะ	88 (50.90)	53 (30.60)	21 (12.10)	8 (4.60)	3 (1.70)	4.24	มากที่สุด
11. เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ	80 (45.70)	49 (28.70)	28 (16.40)	8 (4.70)	6 (3.50)	1.06	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเรียน	ความถี่(ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด							
	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย			
	5	4	3	2	1			
12. เพื่อได้เห็นสิ่งแปลกใหม่	72 (41.40)	58 (33.30)	37 (21.30)	3 (1.70)	4 (2.30)	4.10	0.94	มาก
13. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวหนองแสงทราย	71 (41.30)	48 (27.90)	13 (7.60)	13 (7.60)	3 (1.70)	3.98	1.08	มาก
14. เพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ	71 (41.50)	46 (26.90)	37 (21.60)	9 (5.30)	7 (4.10)	3.95	1.14	มาก
เหตุผลที่เดินทางมาเรียนหนองแสงทราย (ปัจจัยหลัก)								
15. เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร	61 (35.90)	53 (30.30)	19 (11.20)	21 (12.40)	15 (8.80)	3.71	1.33	มาก
16. เพื่อติดตามธุรกิจ/ประชุม	68 (39.10)	46 (26.40)	18 (10.30)	20 (11.50)	21 (12.10)	3.67	1.42	มาก
17. อื่น ๆ	45 (45.90)	17 (17.30)	4 (4.10)	1 (1.00)	1 (1.00)	3.14	2.20	ปานกลาง
สิ่งที่ดึงดูดให้เดินทางมาเรียนหนองแสงทราย (ปัจจัยดึง)								
1. การรับประทานอาหารริมทางของแสงทราย เช่น ปลาเผา กุ้งเผา	81 (47.10)	71 (41.30)	18 (10.50)	2 (1.20)		4.34	0.71	มากที่สุด

ตาราง 13 (ต่อ)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเยือน	ความถี่(ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	นอยที่สุด							
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
2. ท้องเล้งทรายเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงของจังหวัดพะเยา	83 (47.70)	62 (35.60)	24 (13.80)	4 (2.30)		4.27	0.85	มากที่สุด
3. ท้องเล้งทรายมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ	74 (43.30)	70 (40.90)	27 (15.80)			4.27	0.72	มากที่สุด
4. ท้องเล้งทรายมีความสวยงามทางธรรมชาติ	73 (42.40)	76 (44.20)	20 (11.60)	1 (0.60)	1 (0.60)	4.26	0.80	มากที่สุด
5. ทัศนียภาพไม้ตรีและเป็นมิตรของชาวท้องเล้งทราย	70 (40.70)	71 (41.30)	28 (16.30)	3 (1.70)		4.21	0.77	มากที่สุด
6. วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวท้องเล้งทราย เช่น ประมงพื้นบ้าน	78 (45.30)	57 (33.10)	31 (18.00)	2 (1.20)	1 (0.60)	4.16	0.99	มาก
7. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเยือนถูก	71 (41.30)	57 (33.10)	42 (24.40)	1 (0.60)	1 (0.60)	4.14	0.84	มาก
8. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของพื้นที่ท้องเล้งทราย	76 (44.20)	56 (32.60)	25 (14.50)	10 (5.80)	5 (2.90)	4.09	1.03	มาก
9. มีความสะดวกสบายในการเดินทางมาท้องเล้งทราย	62 (36.00)	70 (40.70)	33 (19.20)	5 (2.90)	2 (1.20)	4.08	0.87	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

	ความถี่(ร้อยละ)					SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1		
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเรียน	65 (37.80)	69 (40.10)	28 (16.30)	4 (2.30)	4 (2.30)	1.01	มาก
10. มีสิ่งน่าสนใจ ได้แก่ หนองบัว 1000 ไร่ ป่าไคร้ 1000 ปี	69 (40.40)	55 (32.20)	33 (19.30)	7 (4.10)	6 (3.50)	1.08	มาก
11. มีกิจกรรม ของโรงเรียนที่ทันสมัยภาพ	36 (38.30)	23 (24.50)	5 (5.30)	1 (1.10)		2.14	ปานกลาง
12. อื่น ๆ							

จากตารางแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเหตุผลที่เดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยหลัก) สรุปได้ดังตาราง ดังต่อไปนี้ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ค่าเฉลี่ย 4.51
2. เพื่อใช้เวลาพักผ่อนกับครอบครัว ค่าเฉลี่ย 4.35
3. เพื่อผ่อนคลายจากการทำงาน ค่าเฉลี่ย 4.33
4. เพื่อร่วมสังสรรค์กับเพื่อนฝูง/หมู่คณะ ค่าเฉลี่ย 4.24
5. เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ ค่าเฉลี่ย 4.11
6. เพื่อได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ ค่าเฉลี่ย 4.10
7. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.98
8. เพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ค่าเฉลี่ย 3.95
9. เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร ค่าเฉลี่ย 3.71
10. เพื่อติดต่อธุรกิจ / ประชุม ค่าเฉลี่ย 3.67
11. อื่น ๆ ค่าเฉลี่ย 3.14

สิ่งที่ดึงดูดให้เดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยดึง) พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. การรับประทานอาหารริมหนองเล็งทราย เช่น ปลาเผา กุ้งเผา ค่าเฉลี่ย 4.34
2. หนองเล็งทรายเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงของจังหวัดพะเยา ค่าเฉลี่ย 4.27
3. หนองเล็งทรายมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ค่าเฉลี่ย 4.27
4. หนองเล็งทรายมีความสวยงามทางธรรมชาติ ค่าเฉลี่ย 4.26
5. อัญมณีสวยงามและเป็นมิตรของชาวหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.21
6. วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวหนองเล็งทราย เช่น ประมงพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 4.16
7. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเยือนถูก ค่าเฉลี่ย 4.14
8. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.09
9. มีความสะดวกสบายในการเดินทางมาหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.08
10. มีสิ่งน่าสนใจ ได้แก่ หนองบัว 1000 ไร่ ป่าไคร้ 1000 ปี ค่าเฉลี่ย 4.05
11. มีกิจกรรม ล่องเรือชมทัศนียภาพ ค่าเฉลี่ย 4.00
12. อื่น ๆ ค่าเฉลี่ย 3.07

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองแสงทราย จังหวัดพะเยา จากแบบสอบถามพบว่าความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน สรุปได้ดังตาราง ดังต่อไปนี้โดยเรียงจากมากไปหาน้อย

ตาราง 14 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่(ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
5	4	3	2	1					
1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)									
1. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองแสงทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ตันไคร่พันปี ดูนกหายาก เตาวงษ์ ฯลฯ	106 (62.00)	46 (26.90)	18 (10.50)	1 (0.60)	1		4.50	0.70	มากที่สุด
2. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมากเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว	96 (56.10)	51 (29.80)	23 (13.50)	1 (0.60)	1		4.42	0.74	มากที่สุด
3. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็น เกาะรูปหัวใจ กลางหนองแสงทราย	96 (56.10)	54 (31.60)	19 (11.10)	1 (0.60)	1 (0.60)		4.42	0.75	มากที่สุด
4. ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองแสงทราย	86 (50.30)	70 (40.90)	14 (8.20)	1 (0.60)			4.41	0.66	มากที่สุด
5. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองแสงทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี	85 (49.70)	71 (41.50)	13 (7.60)	2 (1.20)			4.40	0.68	มากที่สุด
6. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอลำโน้ตพื้นบ้าน	87 (50.90)	65 (38.00)	16 (9.40)	3 (1.80)			4.38	0.72	มากที่สุด

ตาราง 14 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่(ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
7. ควรพัฒนาสะพาน/ซัว เป็นเส้นทางเดินรูปหัวใจในหนองเล็งทราย	93 (54.40)	55 (32.20)	19 (11.10)	2 (1.20)	2 (1.20)	4.37	0.81	มากที่สุด
8. ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย	84 (49.10)	69 (40.40)	17 (9.90)	1 (0.60)		4.38	0.68	มากที่สุด
9. ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย	79 (46.20)	76 (44.40)	15 (8.80)	1 (0.60)		4.36	0.66	มากที่สุด
10. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไฮเดรโอที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า	85 (49.70)	61 (35.70)	23 (13.50)	1 (0.60)	1 (0.60)	4.33	0.77	มากที่สุด
11. ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมเล่นน้ำในลานหนองเล็งทราย เช่น การละเล่นตาโตงเตง	78 (45.90)	63 (37.10)	27 (15.90)	2 (1.20)		4.28	0.76	มากที่สุด
12. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน	72 (42.10)	76 (44.40)	22 (12.90)	1 (0.60)		4.28	0.70	มากที่สุด
2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity)								
1. การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป	99 (58.20)	59 (34.70)	10 (5.90)	1 (0.60)	1 (0.60)	4.49	0.69	มากที่สุด

ตาราง 14 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่(ร้อยละ)							ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด			
	5	4	3	2	1					
2. ล่องเรือในป่าอมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ	96 (56.80)	50 (29.60)	19 (11.20)	3 (1.80)	1 (0.60)		4.40	0.80	มากที่สุด	
3. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน	81 (47.90)	67 (39.60)	18 (10.70)	2 (1.20)	1 (0.60)		4.33	0.76	มากที่สุด	
4. กิจกรรมเรือปั่น	77 (44.30)	58 (33.30)	34 (19.50)	3 (1.70)	2 (1.10)		4.18	0.88	มาก	
5. กิจกรรม บันจอร์รียน ชมวิถีชีวิตในหนองเต็งทราย	75 (43.40)	61 (35.30)	32 (18.50)	3 (1.70)	2 (1.20)		4.18	0.87	มาก	
6. กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเต็งทราย	75 (43.40)	60 (34.70)	32 (18.50)	6 (3.50)			4.18	0.85	มาก	
7. วิชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก	70 (40.90)	59 (34.50)	36 (21.10)	5 (2.90)	1 (0.60)		4.12	0.88	มาก	
8. ชิมโตก ในศาลองเรือ	68 (39.10)	66 (37.90)	33 (19.00)	5 (2.90)	2 (1.10)		4.11	0.89	มาก	
9. การเรียนรู้วิถีประมงพื้นบ้าน	65 (37.40)	60 (33.10)	40 (25.30)	7 (4.10)	1 (0.60)		4.10	0.83	มาก	

ตาราง 14 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่(ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
10. การตกปลา หรือหาปลา กับชาวประมง	66 (37.90)	61 (35.10)	44 (25.30)	3 (1.70)		4.09	0.83	มาก
11. พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง	71 (41.30)	54 (31.40)	37 (21.50)	10 (5.80)		4.08	0.92	มาก
12. การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก	71 (40.80)	60 (34.50)	9 (5.20)	1 (0.60)	1 (0.60)	4.08	0.97	มาก
13. การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมง	67 (38.70)	59 (34.10)	39 (22.50)	5 (2.90)	3 (1.70)	4.05	0.94	มาก
14. การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมง	70 (40.20)	51 (29.30)	43 (24.70)	9 (5.20)	1 (0.60)	4.03	0.95	มาก
15. การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมง	69 (39.70)	53 (30.50)	43 (24.70)	7 (4.00)	2 (1.10)	4.03	0.95	มาก
16. ล่องแพไม้ไผ่	62 (35.80)	63 (36.40)	41 (23.70)	5 (2.90)	2 (1.20)	4.03	0.90	มาก
17. การนั่งชมประเพณีของชาวประมง	70 (40.50)	54 (31.20)	33 (19.10)	15 (8.70)	1 (0.60)	4.02	1.00	มาก

ตาราง 14 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่(ร้อยละ)										ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1	2	3	4	5	1			
18. ทรัพยากรน้ำ	64 (36.80)	57 (32.80)	42 (24.10)	11 (6.30)							4.00	0.93	มาก
19. พายเรือแคนู และเรือคายัค	65 (37.40)	56 (32.20)	41 (23.60)	10 (5.70)	2 (1.10)						3.99	0.97	มาก
20. พายเรือเก็บผักตบชวา	60 (34.70)	62 (35.80)	42 (24.30)	7 (4.00)	2 (1.20)						3.99	0.92	มาก
21. การล่องนก	64 (37.20)	50 (29.10)	49 (28.50)	8 (4.70)	1 (0.60)						3.98	0.94	มาก
22. งบประมาณของสิ่งทราขาย	59 (34.10)	56 (32.40)	39 (22.50)	10 (5.80)	9 (5.20)						3.84	1.11	มาก
การเข้าถึง (Accessibility)													
1. ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง	108 (63.20)	51 (29.80)	12 (7.00)								4.56	0.62	มากที่สุด
2. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ในห้วงขึ้น	101 (58.40)	61 (35.30)	11 (6.40)								4.52	0.61	มากที่สุด

ตาราง 13 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
3. ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบของแหล่งตั้งทราย	102 (59.00)	55 (31.80)	15 (8.70)	1 (0.60)		4.49	0.67	มากที่สุด
4. ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร "เมืองพะเยา-หนองเต็งทราย"	94 (54.30)	62 (35.80)	16 (9.20)	1 (0.60)		4.44	0.68	มากที่สุด
สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)								
1. ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยของแหล่งเที่ยวในพื้นที่หนองเต็งทราย	98 (56.00)	48 (27.40)	26 (14.90)	2 (1.10)	1 (0.60)	4.37	0.82	มากที่สุด
2. ป้ายสื่อความหมายของแหล่งเที่ยว	79 (45.40)	74 (42.50)	18 (10.30)	2 (1.10)	1 (0.60)	4.31	0.75	มากที่สุด
3. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	87 (49.70)	57 (32.60)	22 (12.60)	8 (4.60)	1 (0.60)	4.26	0.89	มากที่สุด
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน								
	83 (47.70)	57 (32.80)	29 (16.70)	5 (2.90)		4.25	0.83	มากที่สุด
5. จุดทิ้งขยะ	85 (48.90)	61 (35.10)	19 (10.90)	5 (2.90)	4 (2.30)	4.25	0.92	มากที่สุด

ตาราง 13 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่(ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
6. ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ	82 (47.10)	54 (31.00)	34 (19.50)	3 (1.70)	1 (0.60)	4.22	0.86	มากที่สุด
7. ห้องน้ำ/สุขา	90 (51.70)	54 (31.00)	16 (9.20)	7 (4.00)	7 (4.00)	4.22	1.04	มากที่สุด
8. ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว	79 (45.10)	62 (35.40)	26 (14.90)	6 (3.40)	2 (1.10)	4.20	0.89	มาก
9. ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ	86 (49.10)	51 (29.10)	25 (14.30)	11 (6.30)	2 (1.10)	4.19	0.97	มาก
10. ราคายางของที่ระลึก	84 (48.00)	54 (30.90)	25 (14.30)	7 (4.00)	5 (2.90)	4.17	1.00	มาก
11. สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi	81 (46.60)	51 (29.30)	27 (15.50)	10 (5.70)	5 (2.90)	4.11	1.05	มาก
12. อาหารเช้าฟรี	79 (45.10)	49 (28.00)	35 (20.00)	9 (5.10)	3 (1.70)	4.10	1.00	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนา	ความถี่(ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
สถานที่พัก (Accommodation)								
1. ควรมีการพัฒนาการจัดที่พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเต็งทราย	106 (60.60)	52 (29.70)	16 (9.10)	1 (0.60)		4.50	0.68	มากที่สุด
2. ควรมีการพัฒนาการจัดทำโฮสเทลของชุมชนในพื้นที่หนองเต็งทราย	102 (58.30)	53 (30.30)	18 (10.30)	1 (0.60)	1 (0.60)	4.45	0.74	มากที่สุด

จากตารางความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1.1 ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ ค่าเฉลี่ย 4.50

1.2 ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.42

1.3 ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.41

1.4 ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี ค่าเฉลี่ย 4.40

1.5 ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอสมุนไพรพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 4.38

1.6 ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.38

1.7 ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.36

1.8 ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานโซ่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า ค่าเฉลี่ย 4.33

1.9 ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสอนการเล่นพื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น การละเล่นตาโตงเตง ค่าเฉลี่ย 4.28

1.10 ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.28

2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

2.1 การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป ค่าเฉลี่ย 4.49

2.2 ล่องเรือในป่าอเมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 4.40

2.3 การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.33

2.4 กิจกรรมเรือปั่น ค่าเฉลี่ย 4.18

2.5 กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.18

2.6 กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.18

2.7 จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก ค่าเฉลี่ย 4.12

- 2.8 ชั้นโตก ในการล่องเรือ ค่าเฉลี่ย 4.11
 - 2.9 การเรียนรู้วิถีประมงพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 4.09
 - 2.10 การตกปลา หรือหาปลา กับชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.09
 - 2.11 พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.08
 - 2.12 การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก ค่าเฉลี่ย 4.08
 - 2.13 การเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.05
 - 2.14 การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.03
 - 2.15 การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันธุ์พื้นบ้านของชุมชนรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.03
 - 2.16 ล่องแพไม้ไผ่ ค่าเฉลี่ย 4.03
 - 2.17 การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.02
 - 2.18 จักรยานน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.00
 - 2.19 พายเรือแคนู และเรือคายัค ค่าเฉลี่ย 3.99
 - 2.20 พายเรือเก็บผักตบชวา ค่าเฉลี่ย 3.99
 - 2.21 การส่องนก ค่าเฉลี่ย 3.98
 - 2.22 นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.84
3. การเข้าถึง (Accessibility) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้
- 3.1 ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง ค่าเฉลี่ย 4.56
 - 3.2 ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.52
 - 3.3 ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.49
 - 3.4 ควรมีการรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็งทราย” ค่าเฉลี่ย 4.44
4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้
- 4.1 ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.37
 - 4.2 ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.31
 - 4.3 ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.26
 - 4.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.25
 - 4.5 จุดทิ้งขยะ ค่าเฉลี่ย 4.25
 - 4.6 ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.22

- 4.7 ห้องน้ำ/สุขา ค่าเฉลี่ย 4.22
- 4.8 ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.20
- 4.9 ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ ค่าเฉลี่ย 4.19
- 4.10 ร้านขายของที่ระลึก ค่าเฉลี่ย 4.17
- 4.11 สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi ค่าเฉลี่ย 4.11
- 4.12 ร้านเช่าจักรยาน ค่าเฉลี่ย 4.10

5. ด้านที่พัก (Accommodation) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 5.1 ควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.45
- 5.2 ควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.43

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบประเมิน ซึ่งนำผลจากการศึกษา วัตถุประสงค์ที่ 1 และ วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์หาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย โดยใช้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจต่อผู้มาเยือนต่อผู้มาเยือน (Attraction)
2. กิจกรรมในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Activity)
3. ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)
4. สิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Amenities)
5. ที่พักที่ใกล้เคียงในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Accommodation)
6. การบริหารจัดการในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Administration)

จากนั้นกำหนดร่างและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ในรูปแบบของการนำเสนอประเด็นเพื่อประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือประกอบในการ

สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการพัฒนาที่นำเสนอในที่ประชุม และได้ข้อมูลในการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 15 ประเด็นการร่างแนวทางการพัฒนาทางการการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

ประเด็นการพัฒนา	สรุปความคิดเห็นของชุมชน	สรุปความคิดเห็นของผู้มาเยือน	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย (ก่อนการประชาคม)
	ท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	เยือน ที่มีต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	
1. สิ่งดึงดูดใจต่อผู้มาเยือนต่อผู้มาเยือน (Attraction)	1. ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.62	1. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ ค่าเฉลี่ย 4.50	ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ
	2. ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.62	2. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.42	ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย
	3. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ ค่าเฉลี่ย 4.61	3. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็น เกาะรูปหัวใจ กลางหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.42	ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย
	4. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไข่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า ค่าเฉลี่ย 4.58	4. ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.41	ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว
	5. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.57	5. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตรงานประเพณี ค่าเฉลี่ย 4.40	ควรมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเกาะรูปหัวใจ กลางหนองเล็งทราย

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นการ พัฒนา	สรุปความคิดเห็นของชุมชน ท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาทางการ การท่องเที่ยว หนองเล็งทราย	สรุปความคิดเห็นของผู้มา เยือน ที่มีต่อการพัฒนาทางการ การท่องเที่ยวหนองเล็ง ทราย	ร่างแนวทางในการพัฒนา ทางการท่องเที่ยวหนอง เล็งทราย (ก่อนการประชาคม)
	6. ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม สอนการละเล่นพื้นบ้านในลาน หนองเล็งทราย เช่น การละเล่น ตาโตงเตง ค่าเฉลี่ย 4.57	6. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญา ดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูด ใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอสมนไพรพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 4.38	ควรมีการพัฒนาทรัพยากร ทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิต ชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็ง ทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี
	7. ควรมีการพัฒนาบุคลากรใน ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีความเป็นมิตรกับผู้มา เยือน ค่าเฉลี่ย 4.56	7. ควรพัฒนาสะพานข้าม เป็น เส้นทางเดินรูปหัวใจในหนอง เล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.37	ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิม แล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยว เช่น หมอ สมุนไพรรพื้นบ้าน
	8. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิม แล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยว เช่น หมอ สมุนไพรรพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 4.55	8. ควรมีการอนุรักษ์และ พัฒนาด้านความอุดม สมบูรณ์ทางธรรมชาติของ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนอง เล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.38	ควรพัฒนาสะพานข้าม เป็น เส้นทางเดินรูปหัวใจในหนอง เล็งทราย
	9. ควรพัฒนาสะพานข้าม เป็น เส้นทางเดินรูปหัวใจในหนองเล็ง ทราย ค่าเฉลี่ย 4.55	9. ควรมีส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ใน ชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.36	ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลาน ไข่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับ อนุรักษ์สัตว์ป่า
	10. ควรมีการพัฒนาทรัพยากร ทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิต ชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็ง ทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี ค่าเฉลี่ย 4.54	10. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ ลานไข่เต่าให้มีกิจกรรม เกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า ค่าเฉลี่ย 4.33	ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ในชุมชน พื้นที่หนองเล็งทราย
	11. ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนพื้นที่ หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.51	11. ควรมีพื้นที่สำหรับ กิจกรรมสอนการละเล่น พื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น การละเล่นตาโตงเตง ค่าเฉลี่ย 4.28	ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม สอนการละเล่นพื้นบ้านในลาน หนองเล็งทราย เช่น การละเล่นตาโตงเตง

ตาราง 15 (ต่อ)

	สรุปความคิดเห็นของชุมชน ท้องถิ่น	สรุปความคิดเห็นของผู้มา เยือน	วางแผนงานในการพัฒนา ทางการการท่องเที่ยวหนอง เล็งทราย (ก่อนการประชุม)
ประเด็นการพัฒนา ที่มีต่อการพัฒนาทางการ การท่องเที่ยว หนองเล็งทราย		ที่มีต่อการพัฒนาทางการ การท่องเที่ยวหนองเล็ง ทราย	
		12. ควรมีการพัฒนาบุคลากรใน ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีความเป็นมิตรกับผู้มา เยือน ค่าเฉลี่ย 4.28	ควรมีการพัฒนาบุคลากรใน ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีความเป็นมิตรกับผู้มา เยือน
2 .กิจกรรมในพื้นที่ ชุ่มน้ำหนอง เล็ง ทราย (Activity)	1. ล่องเรือในป่าอเมซอน ศึกษา ความหลากหลายทางชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 4.68 2. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของ ชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.66 3. การพัฒนาการจัดสถานที่ ถ่ายรูป ค่าเฉลี่ย 4.61 4. กิจกรรมเรือปั่น ค่าเฉลี่ย 4.61 5. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง อาหาร เช่น ส่งเสริมเมนูท้องถิ่น มาบริการผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.58 6. มีจุดสำหรับส่งการ์ดหรือ โปสเตอร์ริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.58 7. กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถี ชีวิตในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.56 8. กิจกรรม เดินชิว ชม บัว หลวง ในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.56 9. พายเรือชมวิถีชีวิต ชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.51	1. การพัฒนาการจัดสถานที่ ถ่ายรูป ค่าเฉลี่ย 4.49 2. ล่องเรือในป่าอเมซอน ศึกษาความหลากหลายทาง ชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 4.40 3. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของ ชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.33 4. กิจกรรมเรือปั่น ค่าเฉลี่ย 4.18 5. กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชม วิถีชีวิตในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.18 6. กิจกรรม เดินชิว ชม บัว หลวง ในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.18 7. จิบชา ชิมกาแฟ แลพระ อาทิตย์ตก ค่าเฉลี่ย 4.12 8. ชันโดก ในการล่องเรือ ค่าเฉลี่ย 4.11 9. การตกปลา หรือหาปลา กับชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.09	การพัฒนาการจัดสถานที่ ถ่ายรูป ล่องเรือในป่าอเมซอน ศึกษา ความหลากหลายทางชีวภาพ การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง อาหาร เช่น ส่งเสริมเมนู ท้องถิ่นมาบริการผู้มาเยือน กิจกรรมเรือปั่น กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถี ชีวิตในหนองเล็งทราย กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย มีจุดสำหรับส่งการ์ดหรือ โปสเตอร์ริมหนองเล็งทราย กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ม้าจากคอก เล่นว่าวจุฬา วีงชาโลกเถก

ตาราง 15 (ต่อ)

สรุปความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น	สรุปความคิดเห็นของผู้มาเยือน	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย(ก่อนการประชาคม)
ประเด็นการพัฒนาที่มีต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	ที่มีต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	
10. การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.51	10. พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.08	พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง
11. กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.51	11. การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก ค่าเฉลี่ย 4.08	หอคอยชมทัศนียภาพ
12. กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ม้าจากคอก เล่นว่าวจุฬาวิชาโลกเทก ค่าเฉลี่ย 4.50	12. กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.05	กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย
13. หอคอยชมทัศนียภาพ ค่าเฉลี่ย 4.50	13. การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.03	ชั้นโดก ในการล่องเรือ
14. การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันตัวของชุมชนรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.50	14. การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันตัวของชุมชนรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.03	จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก
15. จักรยานน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.48	15. ล่องแพไม้ไผ่ ค่าเฉลี่ย 4.03	การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว
16. การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.47	16. การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.02	การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันตัวของชุมชนรอบหนองเล็งทราย
17. การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.47	17. จักรยานน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.00	การตกปลา หรือหาปลากับชาวประมง
18. การล่องนก ค่าเฉลี่ย 4.47	18. พายเรือแคนู และเรือคายัค ค่าเฉลี่ย 3.99	การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย
19. จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก ค่าเฉลี่ย 4.44	19. พายเรือเก็บผักตบชวา ค่าเฉลี่ย 3.99	การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย
20. พายเรือแคนู และเรือคายัค ค่าเฉลี่ย 4.43	20. การล่องนก ค่าเฉลี่ย 3.98	การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	สรุปความคิดเห็นของชุมชน ท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาทางการการ ท่องเที่ยว หนองเล็งทราย	สรุปความคิดเห็นของผู้มาเยือน ที่มีต่อการพัฒนาทางการการ ท่องเที่ยว หนองเล็งทราย	ร่างแนวทางการพัฒนา ทางการการ ท้องเที่ยวหนอง เล็งทราย (ก่อนการประชาคม)
	21. การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมากรุก หมากรุก ค่าเฉลี่ย 4.42	21. นั่งบอลลูนชม ทัศนียภาพหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.84	จักรยานน้ำ
	22. การตกปลา หรือหาปลา กับชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.41		การล่องนกก
	23. การจัดพื้นที่เพื่อการ ปิกนิก ค่าเฉลี่ย 4.40		พายเรือแคนู และเรือคายัค
	24. นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพ หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.39		นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพ หนองเล็งทราย
3.ความสะดวกในการ เข้าถึง (Accessibility)	1. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เดินเท้าโดยรอบหนองเล็ง ทราย ค่าเฉลี่ย 4.65	1. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงโยงแหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง ค่าเฉลี่ย 4.56	ควรมีการพัฒนาเส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงโยงแหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง
	2. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.62	2. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.52	ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น
	3. ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็งทราย” ค่าเฉลี่ย 4.61	3. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เดินเท้าโดยรอบหนองเล็ง ทราย ค่าเฉลี่ย 4.49	ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดิน เท้าโดยรอบหนองเล็งทราย
	4. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง ท่องเที่ยวเชิงโยงแหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง ค่าเฉลี่ย 4.60	4.ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็ง ทราย” ค่าเฉลี่ย 4.44	ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็ง ทราย”
4.สิ่งอำนวยความสะดวก ในที่พัก น้ำหนองเล็งทราย (Amenities)	1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้ มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.73	1. ควรมีมาตรการรักษา ความปลอดภัยของแหล่ง ท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็ง ทราย ค่าเฉลี่ย 4.37	ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้ มาเยือน
	2. ศูนย์บริการความปลอดภัย ค่าเฉลี่ย 4.68	2. บ้ายสื่อความหมายของ แหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.31	ศูนย์บริการความปลอดภัย นักท่องเที่ยว

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	สรุปความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาทางการการท่องเที่ยว หนองเล็งทราย	สรุปความคิดเห็นของผู้นำ เยือน ที่มีต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็ง ทราย	ร่างแนวทางการพัฒนา ทางการท่องเที่ยวหนอง เล็งทราย(ก่อนการ ประชาคม)
	3. จุดทิ้งขยะ ค่าเฉลี่ย 4.68	3. ป้ายบอกทางของแหล่ง ท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.30	จุดทิ้งขยะ
	4. ห้องน้ำ/สุขา ค่าเฉลี่ย 4.68	4. ศูนย์บริการความ ปลอดภัยนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.27	ร้านอาหาร เครื่องดื่ม
	5. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.65	5. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.26	ป้ายสื่อความหมายของ แหล่งท่องเที่ยว
	6. ลานจอดรถอย่างเพียงพอ และเป็นระเบียบ ค่าเฉลี่ย 4.64	6. ควรมีการ ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มา เยือน ค่าเฉลี่ย 4.25	ห้องน้ำ/สุขา
	7. ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นัก ท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.64	7. จุดทิ้งขยะ ค่าเฉลี่ย 4.25	ป้ายบอกทางของแหล่ง ท่องเที่ยว
	8. ควรมีการจัดสถานที่ทำ กิจกรรมของผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.63	8. ควรมีการจัดสถานที่ทำ กิจกรรมของผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.22	ควรมีการจัดสถานที่ทำ กิจกรรมของผู้มาเยือน
	9. ร้านขายของที่ระลึก ค่าเฉลี่ย 4.63	9. ห้องน้ำ/สุขา ค่าเฉลี่ย 4.22	ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นัก ท่องเที่ยว
	10. ป้ายสื่อความหมายของ แหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.59	10. ศูนย์ให้บริการความรู้ แก่นักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.20	ลานจอดรถอย่างเพียงพอ และเป็นระเบียบ
	11. ป้ายบอกทางของแหล่ง ท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.59	11. ลานจอดรถอย่าง เพียงพอและเป็นระเบียบ ค่าเฉลี่ย 4.19	ร้านขายของที่ระลึก
	12. ร้านเช่าจักรยาน ค่าเฉลี่ย 4.58	12. ร้านขายของที่ระลึก ค่าเฉลี่ย 4.17	ร้านเช่าจักรยาน
	13. สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi ค่าเฉลี่ย 4.57	13. สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi ค่าเฉลี่ย 4.11	สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นการพัฒนา	สรุปความคิดเห็นของชุมชน ท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาทางการ การท่องเที่ยว หนองเล็งทราย	สรุปความคิดเห็นของผู้มา เยือน ที่มีต่อการพัฒนาทางการ การท่องเที่ยวหนองเล็ง ทราย	วางแผนทางในการพัฒนา ทางการการท่องเที่ยวหนอง เล็งทราย(ก่อนการ ประชาคม)
5. ที่พักที่ใกล้เคียงใน พื้นที่ชุมน้ำหนองเล็ง ทราย (Accommodation)	1. ควรมีการพัฒนาการ จัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ใน พื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.67 2. ควรมีการพัฒนาการ ให้บริการลานกางเต็นท์ใน พื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.63	1. ควรมีการพัฒนาการ จัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.45 2. ควรมีการพัฒนาการ ให้บริการลานกางเต็นท์ใน พื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.43	ควรมีการพัฒนาการจัดการ โฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่ หนองเล็งทราย ควรมีการพัฒนาการ ให้บริการลานกางเต็นท์
6 การบริหารจัดการใน พื้นที่ ชุมน้ำหนองเล็ง ทราย(Administration)	1. ควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.73 2. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในด้านการ ตระหนักถึงความสำคัญของ พื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.73 3. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในด้านการกำจัด ของเสีย ค่าเฉลี่ย 4.71 4. ควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใน ด้านการประหยัดพลังงาน ค่าเฉลี่ย 4.71 5. ควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใน ด้านผลกระทบที่เกิดกับชุมชน โดยรวม ค่าเฉลี่ย 4.70		ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรทางการ ท่องเที่ยว ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในด้านการ ตระหนักถึงความสำคัญของ พื้นที่หนองเล็งทราย ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในด้านการ กำจัดของเสีย ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในด้านการ ประหยัดพลังงาน ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในด้าน ผลกระทบที่เกิดกับชุมชน โดยรวม

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นการ พัฒนา	สรุปความคิดเห็นของชุมชน ท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาทางการ การท่องเที่ยว หนองเล็งทราย	สรุปความคิดเห็นของผู้ มาเยือน ที่มีต่อการพัฒนา ทางการการท่องเที่ยว หนองเล็งทราย	ร่างแนวทางการพัฒนา ทางการท่องเที่ยวหนอง เล็งทราย (ก่อนการประชุม)
	6. ควรมีการควรจัดตั้งกลุ่ม คณะกรรมการในการบริหาร จัดการพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.70		ควรมีการควรจัดตั้งกลุ่ม คณะกรรมการในการบริหาร จัดการพื้นที่หนองเล็งทราย
	7. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวด้านการใช้ ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.69		ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวด้านการใช้ ประโยชน์ของทรัพยากรธรรม ชาติและสิ่งแวดล้อม
	8. หน่วยงานต่าง ๆ ควรเข้ามา บทบาทหน้าที่ในการวางแผนการ ท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.68		หน่วยงานต่างๆ ควรเข้ามา บทบาทหน้าที่ในการวางแผน การท่องเที่ยวในพื้นที่หนอง เล็งทราย
	9. ควรมีการพัฒนานโยบายใน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.67		ควรมีการพัฒนานโยบายในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ หนองเล็งทราย
	10. ควรมีการพัฒนาการบริหาร จัดการแหล่ง / พื้นที่หนองเล็ง ทราย ค่าเฉลี่ย 4.66		ควรมีการพัฒนาการบริหาร จัดการแหล่ง / พื้นที่หนองเล็ง ทราย
	11. ควรมีการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับองค์กร หรือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกัน ค่าเฉลี่ย 4.59		ควรมีการสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือกับองค์กร หรือแหล่ง ท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียง กันค่าเฉลี่ย

ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลแบบประเมินที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ในร่างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตาราง 16 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการพัฒนา

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1) ชาย	15	75.00
2) หญิง	5	25.00
รวม	20	100.00
2. อายุ		
1) 31-40 ปี	2	10.00
2) 41-50 ปี	9	45.00
3) มากกว่า 50 ปี ขึ้นไป	8	40.00
4) ไม่ระบุ	1	5.00
อายุเฉลี่ย 49.68 ปี		
รวม	20	100.00
3. การศึกษา		
1) ประถมศึกษา	2	10.00
2) มัธยมศึกษาตอนต้น	4	20.00
3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	7	35.00
4) ปริญญาตรี	4	20.00
5) ปริญญาโท	2	10.00
6) ปริญญาเอก	1	5.00
รวม	20	100.00
4. ที่อยู่ปัจจุบัน		
1) เจริญราษฎร์	13	65.00
2) แม่ใจ	1	5.00
3) ไม่ระบุ	6	30.00
รวม	20	100.00

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อาชีพ		
1) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	3	15.00
2) เกษตรกร	14	70.00
3) รับจ้างทั่วไป	2	10.00
4) อื่นๆ	1	5.00
รวม	20	100.00
6. รายได้ต่อเดือน		
1) น้อยกว่า 5,000 บาท	1	5.00
2) 5,000 – 10,000 บาท	3	15.00
3) 10,001 – 15,000 บาท	2	10.00
4) 30,000 บาทขึ้นไป	4	20.00
5) ไม่ระบุ	10	50.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน คือ 21,050 บาท		
รวม	20	100.00
7. บทบาทในชุมชน		
1) ผู้บริหารภาครัฐ หรือ ผู้แทน	1	5.00
2) ผู้นำชุมชน	8	40.00
3) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	5	25.00
4) ตัวแทนผู้ประกอบการ / เจ้าของกิจการด้านการบริการและการท่องเที่ยว	1	5.00
5) ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการพัฒนาหนองเล็งทราย	3	15.00
6) ประชาชนในพื้นที่ที่อยู่รอบหนองเล็งทราย	2	10.00
รวม	20	100.00

จากตาราง 16 แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลด้านเพศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 25 ด้านอายุ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุ 41-50 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาคือ อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 40 สุกท้ายคืออายุ 31-40 ปี ร้อยละ 10.00 อายุเฉลี่ยคือ 49.68 ปี

ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น ปริญญาตรี ร้อยละ 20.00 ถัดมาคือ ประถมศึกษาและปริญญาโท ร้อยละ 10.00 และสุดท้ายคือ ปริญญาเอก ร้อยละ 5.00

ที่อยู่ในปัจจุบัน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ในตำบลเจริญราษฎร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมาคือ ตำบลแม่ใจ ร้อยละ 5.00

ด้านอาชีพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 15.00 สุดท้ายคือ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 10.00

รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.00 รองลงมาคือ 5,000–10,000 บาท ร้อยละ 15.00 ถัดมาคือ 10,001–15,000 บาท ร้อยละ 10.00 สุดท้ายคือ น้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 5.00

บทบาทในชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีเป็นผู้นำชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00

ส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี
จากแบบประเมิน พบว่าความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน สรุปได้ดังตาราง ดังต่อไปนี้โดยเรียงจากมากไปหาน้อย

ตาราง 17 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน ในร่างแนวทางการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี	ความถี่ (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)									
1. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่ตนเองให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไทรพันปี ดูนกหายาก ตกาวงไข่ ฯลฯ	17 (85.00)	2 (10.00)	1 (5.00)			4.80	0.52	มากที่สุด	
2. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชน พื้นที่ตนเองให้หลาย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี	15 (75.00)	3 (15.00)	2 (10.00)			4.65	0.67	มากที่สุด	
3. ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสันทนาการและที่พักในลักษณะ หลาย เช่น การละเล่นตาโตงเตง	13 (65.00)	5 (25.00)	1 (5.00)			4.63	0.59	มากที่สุด	
4. ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนพื้นที่ตนเอง หลาย	13 (65.00)	4 (20.00)	3 (15.00)			4.50	0.76	มากที่สุด	
5. ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตนเองหลาย	11 (55.00)	7 (35.00)	2 (10.00)			4.46	0.68	มากที่สุด	
6. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมี ความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน	12 (60.00)	5 (25.00)	3 (15.00)			4.45	0.75	มากที่สุด	

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย	ความถี่ (ร้อยละ)							ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	1				
	5	4	3	2	1					
7. ครอบคลุมเฉพาะทางชีว วัฒนธรรมทางเดินสุขภาพวิถีชุมชนของจังหวัดเชียงราย	11 (55.00)	6 (30.00)	2 (10.00)	1 (5.00)			4.30	1.03	มากที่สุด	
8. ครอบคลุมการพัฒนาพื้นที่สามเหลี่ยมให้มีโอกาสกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า	6 (30.00)	11 (55.00)	3 (15.00)				4.15	0.67	มาก	
9. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีที่มีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว	7 (35.00)	9 (45.00)	4 (20.00)				4.15	0.74	มาก	
10. ควรส่งเสริมการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่ของตนเองจังหวัดเชียงราย	9 (45.00)	6 (30.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	2 (10.00)		4.00	1.33	มาก	
11. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอลำหุ่นโศกพื้นบ้าน	6 (31.60)	8 (42.10)	3 (15.80)	1 (5.30)	1 (5.30)		3.89	1.10	มาก	
2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity)										
1. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน	14 (70.00)	4 (20.00)	2 (10.00)				4.60	0.68	มากที่สุด	
2. การพัฒนาการจัดสถานที่ถ้ำยุบ	10 (50.00)	7 (35.00)	3 (15.00)				4.35	0.74	มากที่สุด	

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย	ความถี่ (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
3. การตกปลา หรือหาปลาใกล้กับชาวประมง	11 (55.00)	5 (25.00)	4 (20.00)				4.35	0.81	มากที่สุด
4. หอดูดาวทัศนียภาพ	8 (40.00)	9 (45.00)	3 (15.00)				4.25	0.71	มากที่สุด
5. กิจกรรมเรือปั่น	7 (35.00)	10 (50.00)	3 (15.00)				4.20	0.69	มาก
6. จักรยานน้ำ	10 (52.60)	3 (15.80)	5 (26.30)	1 (5.30)			4.16	1.01	มาก
7. กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองแสงทราย	8 (42.10)	6 (31.60)	5 (26.30)				4.16	0.83	มาก
8. การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองแสงทราย	9 (45.00)	5 (25.00)	6 (30.00)				4.15	0.87	มาก
9. การเรียนรู้วิถีเลี้ยงค่างพันตัวของชุมชนรอบหนองแสงทราย	8 (42.10)	5 (26.30)	5 (26.30)	6 (31.60)			4.11	0.87	มาก
10. ล่องเรือไปป่าเมฆซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ	4 (20.00)	14 (70.00)	2 (10.00)				4.10	0.55	มาก

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย	ความถี่ (ร้อยละ)							ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1					
11. จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก	6 (30.00)	7 (35.00)	7 (35.00)	6 (30.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	3.95	0.82	มาก	
12. การเรียยก่ออาคารพำนักกับชุมชนริมหนองเส็งทราย	5 (26.30)	8 (42.10)	6 (31.60)	6 (30.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	3.95	0.78	มาก	
13. พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง	5 (25.00)	8 (40.00)	6 (30.00)	6 (30.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	3.85	0.87	มาก	
14. การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก	6 (30.00)	5 (25.00)	9 (45.00)	9 (45.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	3.85	0.87	มาก	
15. การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว	5 (25.00)	6 (30.00)	9 (45.00)	9 (45.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	3.80	0.83	มาก	
16. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เช่น ส่งเสริมเมนูท้องถิ่นมาบริการผู้มาเยือน	6 (31.60)	5 (26.30)	6 (31.60)	6 (31.60)	1 (5.30)	1 (5.30)	3.74	1.14	มาก	
17. กิจกรรมปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเส็งทราย	4 (21.10)	6 (31.60)	7 (36.80)	7 (36.80)	2 (10.50)	2 (10.50)	3.63	0.95	มาก	
18. การลงนก	2 (10.00)	10 (50.00)	6 (30.00)	6 (30.00)	2 (10.00)	2 (10.00)	3.60	0.82	มาก	

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
19. กิจกรรมเรือถีบสักกะป่าฝั่งตตขงกในชุมชนของจังหวัดเชียงราย	3 (15.80)	7 (36.80)	8 (42.10)	1 (5.30)	1 (5.30)	3.58	0.96	มาก
20. น้บอถลฐนขมทศนยภพทงจังหวัดเชียงราย	2 (10.00)	8 (40.00)	9 (45.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	3.50	0.88	มาก
21. พยเรือแถนุ และเรือคยัด	1 (5.00)	9 (45.00)	8 (40.00)	2 (10)	2 (10)	3.45	0.75	มาก
22. กิจกรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น มากจกคอก เลนวากจุกฟ้า ริ่งขกโลกเถก	4 (22.20)	3 (16.70)	8 (44.40)	2 (11.10)	1 (5.60)	3.39	1.14	ปานกลาง
23. การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมกยลส หมกรุก	5 (27.80)	2 (11.10)	7 (38.90)	2 (11.10)	2 (11.10)	3.33	1.32	ปานกลาง
24. มีจุดลำหรับสงการตหรือโปสเตอร์ริมถนนของจังหวัดเชียงราย	3 (16.70)	4 (22.20)	7 (38.90)	2 (11.10)	2 (11.10)	3.22	1.21	ปานกลาง
3 การเข้าถึง (Accessibility)								
1. ควบคุมการพัฒนาเส้นทาง เชก-ออก ให้ว้างขึ้น	10 (52.60)	4 (20.00)	5 (25.00)			4.26	0.87	มากที่สุด

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี	ความถี่ (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
2. ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเต็งทราย	10 (52.60)	3 (15.00)	6 (31.60)				4.21	0.91	มากที่สุด
3. ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเต็งทราย”	8 (42.10)	7 (36.80)	4 (21.10)				4.21	0.78	มากที่สุด
4. ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง	9 (47.40)	4 (21.10)	6 (31.60)				4.16	0.89	มาก
4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)									
1. ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน	15 (75.00)	4 (20.00)	1 (5.00)				4.70	0.57	มากที่สุด
2. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	15 (75.00)	4 (20.00)	1 (5.00)				4.70	0.57	มากที่สุด
3. ห้องน้ำ/สุขา	10 (50.00)	9 (45.00)	1 (5.00)				4.45	0.60	มากที่สุด
4. ระบายขยะที่ระลอก	11 (55.00)	7 (35.00)	2 (10.00)				4.45	0.68	มากที่สุด

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดทวาย	ความถี่ (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1				
5. ป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยว	11 (57.90)	5 (26.30)	3 (15.80)				4.42	0.76	มากที่สุด
6. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน	11 (55.00)	5 (25.00)	4 (20.00)				4.35	0.81	มากที่สุด
7. สัญญาณอินเตอร์เน็ต wifi	10 (50.00)	6 (30.00)	4 (20.00)				4.30	0.80	มากที่สุด
8. ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว	8 (42.10)	8 (42.10)	3 (15.80)				4.26	0.73	มากที่สุด
9. ราน้ำชาบริการ	9 (47.40)	6 (31.60)	4 (21.10)				4.26	0.80	มากที่สุด
10. ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ	9 (45.00)	6 (30.00)	5 (25.00)				4.20	0.83	มาก
11. ศูนย์บริการความปลอดภัย	10 (52.60)	2 (10.50)	6 (31.60)	1 (5.30)			4.05	1.17	มาก
12. จุดทิ้งขยะ	6 (31.60)	8 (42.10)	4 (21.10)	1 (5.30)			4.00	0.88	มาก

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดทวาย	ความถี่ (ร้อยละ)					SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
13. ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว	5	4	3	2	1	1.07	มาก
5 สถานที่พัก (Accommodation)	4	6	7	1	1	3.58	มาก
	(21.10)	(31.60)	(36.80)	(5.30)	(5.30)		
1. ควรมีการพัฒนาการให้บริการรถจักรยานยนต์ในพื้นที่ท่องเที่ยว	7	7	5	1		4.00	มาก
	(35.00)	(35.00)	(25.00)	(5.00)		0.91	มาก
2. ควรมีการพัฒนาการจัดทำเส้นทางของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว	4	8	6	2		3.70	มาก
	(20.00)	(40.00)	(30.00)	(10.00)		0.92	มาก
6 ด่านการบริหารจัดการ							
1. ควรมีการพัฒนาป้ายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเต็งทราย	11	6	3			4.40	มากที่สุด
	(55.00)	(30.00)	(15.00)			0.75	มากที่สุด
2. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวตามการตีประโคนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	11	4	5			4.30	มากที่สุด
	(55.00)	(20.00)	(25.00)			0.86	มากที่สุด
3. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการกำจัดของเสีย	9	6	4			4.26	มากที่สุด
	(47.40)	(31.60)	(20.00)			0.80	มากที่สุด

ตาราง 17 (ต่อ)

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดทวาย	ความถี่ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	5	4	3	2	1			
4. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในตามผลกระทบที่เกิดขึ้นชุมชนโดยรอบ	9 (47.40)	6 (31.60)	4 (21.10)			4.26	0.80	มากที่สุด
5. ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่ง / พื้นที่ของแหล่งทวาย	9 (45.00)	7 (35.00)	4 (20.00)			4.25	0.78	มากที่สุด
6. ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กร หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน	8 (40.00)	9 (45.00)	3 (15.00)			4.25	0.71	มากที่สุด
7. หน่วยงานต่างๆ ควรเข้ามาสนับสนุนที่ในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่ของแหล่งทวาย	9 (45.00)	6 (30.00)	5 (25.00)			4.20	0.83	มาก
8. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการประมงพื้นบ้าน	8 (40.00)	7 (35.00)	5 (25.00)			4.15	0.81	มาก
9. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว	8 (40.00)	7 (35.00)	5 (25.00)			4.15	0.81	มาก
10. ควรมีการตรวจจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่ของแหล่งทวาย	8 (42.10)	4 (21.10)	7 (36.80)			4.05	0.91	มาก
11. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการตระหนักรู้ถึงความสำคัญในพื้นที่ของแหล่งทวาย	6 (30.00)	8 (40.00)	5 (25.00)	1 (5.00)		3.95	0.88	มาก

จากตาราง พบว่า แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหนองเล็งทรายทั้ง 6 ด้านสรุปได้ดังตาราง ดังต่อไปนี้โดยเรียงจากมากไปหาน้อย

สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ ค่าเฉลี่ย 4.80

2. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี ค่าเฉลี่ย 4.65

3. ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสันทนาการเล่นพื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น การเล่นตาโตงเตง ค่าเฉลี่ย 4.63

4. ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.50

5. ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.46

6. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.45

7. ควรพัฒนาสะพาน/ขั้ว เป็นเส้นทางเดินรูปหัวใจในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.30

8. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไข่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า ค่าเฉลี่ย 4.15

9. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.15

10. ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.00

11. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอสมุนไพรพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 3.89

12. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็น เกาะรูปหัวใจ กลางหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.79
กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.60

2. พายเรือเก็บผักตบชวา ค่าเฉลี่ย 4.55

3. การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป ค่าเฉลี่ย 4.35

4. การตกปลา หรือหาปลากับชาวประมง ค่าเฉลี่ย 4.35

5. หอคอยชมทัศนียภาพ ค่าเฉลี่ย 4.25

6. กิจกรรมเรือปั่น ค่าเฉลี่ย 4.20
 7. จักรยานน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.16
 8. อควาเรียมใต้น้ำในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.16
 9. กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.16
 10. การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.15
 11. การเรียนรู้วิถีสีเขียวควายพันตัวของชุมชนรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.11
 12. ล่องเรือในป่าอเมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 4.10
 13. ชันโตก ในการล่องเรือ ค่าเฉลี่ย 4.00
 14. จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก ค่าเฉลี่ย 3.95
 15. การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.95
 16. พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง ค่าเฉลี่ย 3.85
 17. การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก ค่าเฉลี่ย 3.85
 18. ล่องแพไม้ไผ่ ค่าเฉลี่ย 3.84
 19. การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.80
 20. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เช่น ส่งเสริมเมนูท้องถิ่นมาบริการผู้มาเยือน
ค่าเฉลี่ย 3.74
 21. กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.63
 22. การส่องนก ค่าเฉลี่ย 3.60
 23. กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.58
 24. เล่นบานาน่าโบ๊ท ค่าเฉลี่ย 3.55
 25. นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.50
 26. พายเรือแคนู และเรือคายัค ค่าเฉลี่ย 3.45
 27. กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ม้าจากคอก เล่นว้าวจุฬา ริงขาโยกเถก ค่าเฉลี่ย 3.39
 28. การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมากฮอส หมากรูก ค่าเฉลี่ย 3.33
 29. มีจุดสำหรับส่งการ์ดหรือโปสการ์ดริมหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.22
 30. กิจกรรมทำเป็นของที่ระลึก เช่น การระบายสี “แฟนท์” เสื้อ ก้าว ค่าเฉลี่ย 2.89
- การเข้าถึง (Accessibility) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้
1. ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.26
 2. ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.21

3. ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็งทราย” ค่าเฉลี่ย 4.21

4. ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงयोगแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ใกล้เคียง
ค่าเฉลี่ย 4.16

สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจาก
มากไปหาน้อยดังนี้

1. ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.70
2. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.70
3. ห้องน้ำ/สุขา ค่าเฉลี่ย 4.45
4. ร้านขายของที่ระลึก ค่าเฉลี่ย 4.45
5. ป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.42
6. ควรมีการประชุมสัมมนา ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน ค่าเฉลี่ย 4.35
7. สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi ค่าเฉลี่ย 4.30
8. ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.26
9. ร้านเช่าจักรยาน ค่าเฉลี่ย 4.26
10. ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ ค่าเฉลี่ย 4.20
11. ศูนย์บริการความปลอดภัย ค่าเฉลี่ย 4.05
12. จุดทิ้งขยะ ค่าเฉลี่ย 4.00
13. ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 3.58

ด้านที่พัก (Accommodation) พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหา
น้อยดังนี้

1. ควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.00
2. ควรมีการพัฒนาการจัดการที่พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.00
3. ควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.70

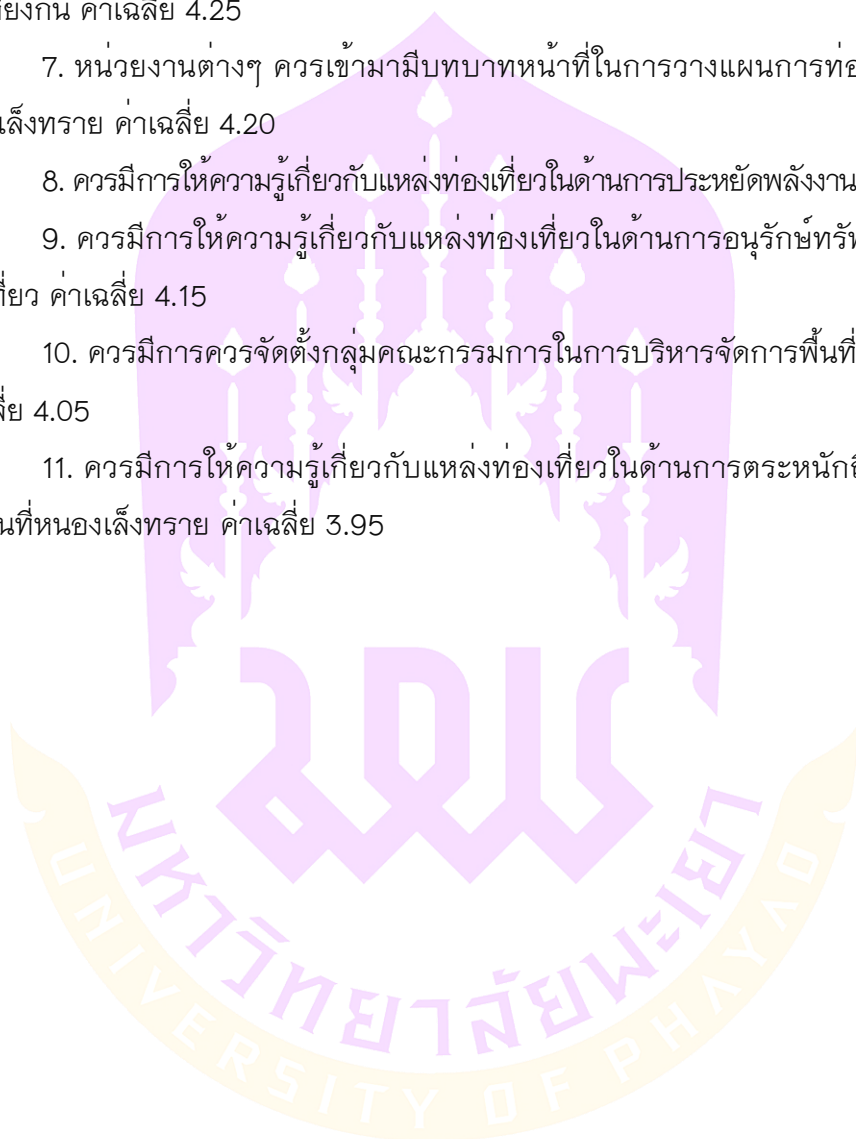
ด้านการบริหารจัดการ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. ควรมีการพัฒนานโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย
ค่าเฉลี่ย 4.40

2. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.30

3. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการกำจัดของเสีย ค่าเฉลี่ย 4.26

4. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านผลกระทบที่เกิดกับชุมชน โดยรอบ ค่าเฉลี่ย 4.26
5. ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่ง / พื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.25
6. ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กร หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ค่าเฉลี่ย 4.25
7. หน่วยงานต่างๆ ควรเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.20
8. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงาน ค่าเฉลี่ย 4.15
9. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.15
10. ควรมีการควรจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 4.05
11. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่หนองเล็งทราย ค่าเฉลี่ย 3.95

บทที่ 5

บทสรุป

บทสรุปการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา มีบทสรุปตามหัวข้อ ดังนี้

1. บริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
2. แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

บริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

จากการศึกษาสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลวิจัยบริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย ผลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนของหน่วยงาน 5 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทน หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่หนองเล็งทราย ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้ประกอบการ/ร้านค้า/ร้านอาหาร/ร้านของที่ระลึกในพื้นที่หนองเล็งทราย และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ที่อยู่รอบหนองเล็งทราย รวมทั้งการศึกษาความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวผู้นำภาครัฐ เอกชน และชุมชนในพื้นที่ สรุปได้ว่า ผู้ที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีอาศัยอยู่ในตำบลศรีถ้อยมากที่สุด ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือน 10,001–15,000 บาท มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยว ตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1.สิ่งดึงดูดใจ Attraction ได้แก่ การสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ค) ในพื้นที่หนองเล็งทราย 2.กิจกรรมทางการท่องเที่ยว Activity ได้แก่ ล่องเรือในป่าอเมซอน 3.การเข้าถึง Accessibility ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย 4.สิ่งอำนวยความสะดวก Amenities ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน 5.ด้านที่พัก Accommodation ได้แก่ การพัฒนาการจัดการที่

พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย และ 6.ด้านการบริหารจัดการ Administration ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนในพื้นที่หนองเล็งทราย ผู้วิจัยแรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนพื้นที่หนองเล็งทราย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีสุ่มขนาดตัวอย่างแบบง่าย และทำการเก็บข้อมูลของผู้มาเยือนจำนวนทั้งสิ้น 175 คน ผู้มาเยือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21-30 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุดอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพะเยาประกอบอาชีพนักเรียนนักศึกษา รายได้ต่อเดือน ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท เป็นส่วนใหญ่ ในการเดินทางท่องเที่ยวผู้มาเยือนให้ความสำคัญในการเดินทางครั้งนี้มากที่สุด ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนที่หนองเล็งทรายมีผู้ร่วมเดินทาง จำนวน 1-5 คน เป็นคนในครอบครัว และเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว รับทราบข้อมูล จากเพื่อน/ญาติ ใช้เวลาในการเดินทางท่องเที่ยว 1-3 ชั่วโมง และไม่นอนพักค้างคืนที่บริเวณหนองเล็งทราย

เหตุผลที่ผู้มาเยือนเดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย(ปัจจัยผลัก) ระดับมากที่สุด ได้แก่ มาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ($\bar{X}=4.51$) และสิ่งที่ดึงดูดให้เดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยดึง) ได้แก่ การมารับประทานอาหารริมหนองเล็งทราย เช่น ปลาเผา กุ้งเผา ($\bar{X}=4.34$) ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ($\bar{X}=4.50$) 2) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) ได้แก่ การพัฒนาการจัดสถานที่ถ้ำรูป ($\bar{X}=4.49$) 3) การเข้าถึง (Accessibility) ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง ($\bar{X}=4.56$) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ($\bar{X}=4.31$) และ 5) ด้านที่พัก (Accommodation) ได้แก่ การพัฒนาการจัดการที่พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย ($\bar{X}=4.50$)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบประเมิน จาก ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ผลการศึกษา สรุปได้ว่า ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล ด้านเพศ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. โดยผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ในตำบลเจริญราษฎร์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 30,000 บาท และผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สำหรับแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหนองเล็งทราย ในด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่าควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}=4.80$) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) พบว่า ควรมีกิจกรรมการเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชนมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออกให้กว้างขึ้น ($\bar{X}=4.26$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน ($\bar{X}=4.70$) ในด้านที่พัก (Accommodation) พบว่า ควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย ($\bar{X}=4.00$) และในด้านการบริหารจัดการ (Administration) พบว่าควรมีการพัฒนานโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ($\bar{X}=4.40$)

อภิปรายผลการศึกษา

1. บริบท สภาพพื้นที่ทางธรรมชาติและศักยภาพภาคทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ พบว่า พัฒนาศักยภาพตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจ Attraction ได้แก่ การสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) 2) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว Activity ได้แก่ ล่องเรือในป่าอเมซอน 3) การเข้าถึง Accessibility ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย 4) สิ่งอำนวยความสะดวก Amenities ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน 5) ด้านที่พัก Accommodation

ได้แก่ พัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย และ 6.ด้านการบริหารจัดการ Administration ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ทางการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้อง กับ ศุภลักษณ์ วิรัชพันธ์, ธนวัฒน์ ขวัญบุญ และวราพรชัย โย เหลลา (2557) ทำการศึกษาสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านดูนกและสัตว์ป่า ดำเนินการวิจัยในตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2556-2557 ผลการวิจัยพบนก จำนวน 117 ชนิด 12 อันดับ 41 วงศ์ และสัตว์ป่า 51 ชนิด จึงทำการคัดเลือกนกและสัตว์ป่าที่น่าสนใจ ได้ 56 ชนิด 2 ไฟลัม 15 อันดับ 33 วงศ์ และแสดงไว้ในคู่มือ “ชมนกตกธรรมชาติ ณ บ้านชมพู” เส้นทางหาของป่าต้นแบบนี้มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) สำหรับชุมชน ต.ชมพูซึ่งมีส่วนร่วมในการสำรวจสัตว์ป่าพิสูจน์แล้วว่า พื้นที่แห่งนี้มีศักยภาพสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูนก ชุมชนนี้ จะได้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นภายใต้เงื่อนไขของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ถ้าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านการให้การศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อมและการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสิ่งแวดล้อมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

จากการศึกษาแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา โดยผู้วิจัยได้ทำสอบถามความคิดเห็นของผู้มาเยือนโดยผ่านการรับรองจากการตรวจสอบ จริยธรรมมนุษย์เรียบร้อยแล้ว พบว่าด้านแรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนพื้นที่หนองเล็งทราย (ปัจจัยหลัก) ได้แก่ 1.เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ 2.เพื่อใช้เวลาพักผ่อนกับครอบครัว 3.เพื่อผ่อนคลาย จากการทำงาน 4.เพื่อร่วมสังสรรค์กับเพื่อนฝูง/หมู่คณะ 5.เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ และ สิ่งดึงดูดให้เดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยดึง) ได้แก่ 1.การรับประทานอาหารริม หนองเล็งทราย เช่น ปลาเผา กุ้งเผา 2.หนองเล็งทรายเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงของจังหวัด พะเยา 3.หนองเล็งทรายมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ 4.หนองเล็งทรายมีความสวยงาม ทางธรรมชาติ ซึ่งมีความแตกต่างจาก นาวรัตน์ พลายน้อย (2538) เรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยว ภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย” สิ่งจูงใจในการเลือกไปท่องเที่ยว ได้แก่ คำชวนของ เพื่อนหรือญาติ แต่มีความสอดคล้องกับ การวิเคราะห์แรงจูงใจในการท่องเที่ยวแบบพักและ แบบดึงของนักท่องเที่ยวชาวนานาชาติ กรณีศึกษาของไทยและไต้หวัน An Analysis Push and

Pull Travel Motivation for International Youth Travelers: A Case Study of Thailand and Taiwan เมื่อปี พ.ศ. 2558 จากการรายงานของ ลีซ่งสูง เจา (Sheng-Hsiung Tsaur) กัลยรัตน์ แสนจันทร์ (Kanyarat Saenchan) วงศ์ลัดดา วีระไพบุลย์ (Wongladda Weerapaiboon) ที่มีแรงจูงใจแบบหลักของนักท่องเที่ยว เยาวชนนานาชาติคือด้านความรู้ การผจญภัยและด้านการพักผ่อน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ยังตัดสินใจเดินทางมาไทย หรือได้วันหยุดด้วยปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแบบหลักในด้านความรู้ ด้านกีฬา ด้านการผจญภัยและด้านการพักผ่อนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญ ส่วนปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแบบดิ่งที่สำคัญคือด้านวิวทิวทัศน์ และยังสอดคล้องกับ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของเยาวชนไทยหลังยุคโควิด 19 Factors Affect to Tourist Behavior of Thai Teenagers after Invasion of Covid - 19 ของชนพัฒน์ ช่วยครุฑ อมรฤทัย ภูสุนาม และอรอนงค์ เดชมณี ได้สรุปผลของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของเยาวชนไทยหลังโควิด-19 เริ่มจากการหาข้อมูลการท่องเที่ยวโดยเยาวชนไทยนิยมหาข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต รองลงมาเป็นข้อมูลที่ได้มาจากญาติและเพื่อน การท่องเที่ยวนิยมไปรับประทานอาหารนอกบ้าน ชมวิวและถ่ายรูปลงโซเชียล ลักษณะการเดินทางนิยมไปกับเพื่อน รองลงมาเป็นครอบครัวและนิยมเดินทางโดยรถส่วนตัวมากกว่ารถสาธารณะ ด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของเยาวชนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญไปที่ปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายสำหรับห้องพักนั้นค่าใช้จ่ายสำหรับห้องพักนั้นเยาวชนให้ความสำคัญกับความคุ้มค่ามาก และนิยมให้ค่าใช้จ่ายส่วนนี้เฉลี่ยประมาณ 1,435 บาท

ในด้านความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา พบว่า ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามประกอบด้วย องค์ประกอบหลักทางการท่องเที่ยว 5A ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) คือ การพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) คือ การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป การเข้าถึง (Accessibility) คือ ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใกล้เคียง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย และด้านที่พัก (Accommodation) คือ ควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย ซึ่งสอดคล้องกับ Dickman (1996) เสนอว่า สถานที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจำเป็นต้อง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือ องค์ประกอบ 5A คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) ความสะดวกในการเดินทาง (Access) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

4) การบริการที่พัก (Accommodation) และ 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) โดยสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็น องค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ส่วนประกอบอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน อาทิ การคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเดินทางมายัง แหล่งท่องเที่ยว (Access) ถึงแม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวอาจมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แต่สิ่งเหล่านั้นอาจไร้ประโยชน์ หากนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางไปยังสถานที่นั้นได้ นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Amenities) ซึ่งหมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้นักท่องเที่ยว อาทิ สาธารณูปโภคน้ำ ไฟ โทรศัพท์ ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น ร้านอาหาร โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงานไปรษณีย์ การบริการในกรณีฉุกเฉิน ก็มีความสำคัญ เช่นกัน และในส่วนของการบริการที่พัก (Accommodation) ควรจะมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมี ความหลากหลายด้านราคาและบริการที่เหมาะสม นอกเหนือจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มี กิจกรรมต่าง ๆ (Activities) ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามแบบประเมินและสรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจ Attraction ได้แก่ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บั้วพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวงไข ฯ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว Activity ได้แก่ กิจกรรมการเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน 3) การเข้าถึง Accessibility ได้แก่ พัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น 4) สิ่งอำนวยความสะดวก Amenities ได้แก่ มีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน 5) ด้านที่พัก Accommodation ได้แก่ พัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย และ 6) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ พัฒนานโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย ซึ่งสอดคล้อง กับ ศรีณัฐ ไทรชมภู และบุญเกียรติ ไทรชมภู (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่คุ้งบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยพบว่า พื้นที่คุ้งบางกะเจ้ามีทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมสมบูรณ์ รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม ได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่ง

ธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรม และสิ่งที่น่าสนใจพิเศษ มีศักยภาพและความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทางจักรยาน และในพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนนักท่องเที่ยวหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนมาตรการแผนงานและแนวทางปฏิบัติ มีกลยุทธ์เชิงอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมการส่งเสริมการตลาด ส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ในครั้งนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมที่จะสามารถเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชนแบบยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนา “เศรษฐกิจฐานราก” ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ฐานอันมั่นคง ที่จะทำให้ชาวบ้านองค์กรชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2563) โดยการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ ได้มีการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมผ่านภาคีเครือข่ายสำคัญ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฮักหนองเล็งทราย เป็นแกนกลางหลักในการเชื่อมโยงเครือข่ายที่สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาหนองเล็งทราย อาทิ เทศบาลตำบลแม่ใจ มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย ผู้นำชุมชน ที่ร่วมกันพัฒนาพื้นที่อันเป็น พื้นที่ป่าพรุน้ำจืดแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง จากคุณค่า สุ่มูลค่าทางเศรษฐกิจอันมาจาก ฐานทรัพยากร ที่มีในพื้นที่ และขับเคลื่อนการพัฒนาจากกลุ่มองค์กรชุมชนฐานราก ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา 7 (1) ว่าด้วยการพัฒนาองค์กรชุมชนเศรษฐกิจฐานราก ว่า “สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการ และหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม” (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2563) อันจะนำไปสู่ “ชุมชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่มั่นคงสามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน” โดยรูปธรรมของการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่ผ่านมา ตั้งอยู่บนฐานคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถแยกหมวด

ของฐานงานที่นำไปสู่ หรือสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงกับฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา สำนักงานเทศบาลตำบลแม่ใจ สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้กับการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา

1.2 ชุมชนในพื้นที่ และส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนองเล็งทราย สามารถมีส่วนร่วม และมีบทบาท ในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลในการวางแผน และกำหนดแนวทางการในการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อไป

1.3 นักวิชาการหรือนักวิจัยสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นองค์ความรู้ในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาในด้านการสื่อสารทางการตลาด ประชาสัมพันธ์ เครือข่ายทางสังคม

2.2 ควรมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาด้านผลกระทบทางการการท่องเที่ยว และนำไปสู่การอนุรักษ์ในพื้นที่หนองเล็งทรายได้

บรรณานุกรม

กฤษฎา ยะการ. (2543). **ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ**

ประชาชน ตำบลแม่ทราย อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563,
จาก <http://www.old.deqp.go.th/>.

กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **รางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (ครั้งที่ 4)**

ประจำปี 2545. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืน.** สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564, จาก [https://mots.go.th/
ewtdllink.php?nid=12288](https://mots.go.th/ewtdllink.php?nid=12288).

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). **ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว**

(Green Tourism) พ.ศ. 2560 – 2564. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2563 จาก [https://www.
mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11582](https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11582)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). **แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561–2564**

ของกรมการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2563 จาก [https:// www.
dot.go.th/
storage/%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0
B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99/5V7JtvCF7hvNiXPU7MOdt7giHIF1ZbRokN8nBVx.pdf](https://www.dot.go.th/storage/%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99/5V7JtvCF7hvNiXPU7MOdt7giHIF1ZbRokN8nBVx.pdf)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). **สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2561.** สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม
2564, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=497.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). **ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากร**

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579). สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม
2564, จาก <http://phayao.mnre.go.th/th/about/content/2368>

กัญญาณัฐ สุนทรประสิทธิ์ และลลิตา ชวงบุญ (2559). **ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณคลอโรฟิลล์เอ**

**และคุณภาพน้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา. การประชุมทางวิชาการ
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 55, 713–720.**

กัญญาณัฐ สุนทรประสิทธิ์ กรทิพย์ กัณนิการ์ และลลิตา ชวงบุญ. (2560). **การประเมินระดับ**

ของมลพิษทางน้ำจากผลกระทบของการใช้ประโยชน์ของชุมชนต่อระบบนิเวศทางน้ำ
ของหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา. **แก่นเกษตร**, 45(4), 703-710.

กัญญาณัฐ สุนทรประสิทธิ์. (2561). ประสิทธิภาพของเครื่องมือประมงและทัศนคติของชาวประมงต่อ
การอนุรักษ์สัตว์น้ำในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา. **การประชุมวิชาการ
พะเยาวิจัย**, 8, 90-112.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **คู่มือแนวทางการจัดการที่พักสัมพัทธ์วัฒนธรรม
ชนบท**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักโฆษก. (2563). **นายกรัฐมนตรีติดตามการบริหารจัดการน้ำ
และการพัฒนาหนองเล็งทราย แหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ของจังหวัดพะเยา**.
สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.ryt9.com/s/govh/3094506>.

กัทร ธรรมพิทักษ์ และอัศรพงศ์ อันทอง. (2554). การประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการของ
พื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย. **วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, 2, 70-89.

จอมจันทร์ นทีวัฒนา และวิชัย เทียนถาวร. (2558). ความรู้และทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดขยะ
ชุมชนแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. **วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**, 25(2), 316-330.

จอมจันทร์ นทีวัฒนา, ไมตรี สุทธิจิตต์, วิชัย เทียนถาวร, แสง ดอน ดิม, และดวง ภู ดิม (2558).
ความเข้มข้นของธาตุหลัก จุลธาตุ และโลหะหนัก และความเสี่ยงของคุณภาพน้ำ เพื่อการ
บริโภคและการเกษตร ของอ่างเก็บน้ำหนองเล็งทราย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา.
วารสารวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 43(4), 749-760.

จิรพร สุเมธีประดิษฐ์. (2554). **กลุ่มคำที่มีคำว่า Generation**. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564.
จาก <http://ininterfin.com>.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภค = Consumer behavior**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2537). **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

ชวลันช อุทยาน. (2552). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2563. จาก
<https://touristbehaviour.wordpress.com>

ชัยพงษ์ โชติวรรณ. (2541). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของสถานี**

ตำรวจภูธร อำเภอเมืองบุรีรัมย์. ภาคนิพนธ์ ปร.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ณัฐริการ์ ปานมาศ (2561) **การศึกษาปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคลในเรื่องความพึงพอใจและพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำ ในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี.**

การศึกษาค้นคว้าอิสระ นศ.ม., มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.

ดวงอุมา ไสภา. (2551). **ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักทะเบียน**

อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปร.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ดวงแข สิทธิเจริญชัย, อุ่น ลีววานิช และนราธิป จันทรสวัสดิ์. (2558). **ความหลากหลายทางชนิดของหิ้งห้อย นิเวศวิทยา การอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** รายงานผลการดำเนินงาน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทานตะวัน อินทร์จันทร์. (2546). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน.** การค้นคว้าอิสระ ปร.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (พิมพ์ครั้งที่ 1).** นนทบุรี: สถาบันพรปกเกล้า.

นพมาศ ชีระเวดิน.(2539). **จิตวิทยาสังคมชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์. (2549). **ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.** วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 1, 194–204.

นิวัติ เรืองพานิช. (2546). **เขตห้ามล่าสัตว์ป่า. คลังความรู้ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง.**

สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564. จาก https://km.dmcr.go.th/c_61/s_65/d_573.

นิตา ชัชกุล. (2550). **Tourism industry.** ใน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว = Tourism industry กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิลุบล พ่องศรี. (2550). **ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในจังหวัดสมุทรสงคราม.** วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- เนาวรัตน์ พลายน้อย. (2538). **พฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย**. งานวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล .
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนดดีไซน์.
- ประชุม สุวัดี. (2551). **การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์. (2551). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). **ทริประยะสั้น-เที่ยวธรรมชาติ” เทรนด์ท่องเที่ยวมาแรงของคนไทยปี 64**. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564. จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9640000027449>.
- พงษ์ ชัยชนะวิจิตร, พรชนก วรศักดิ์โยธิน, สุพัตรา สมศักดิ์, ศุภมา อำนวยมงคลพร, วนันธร กิจวานิชเสถียร, ศุภกาญจน์ แพรปราณีต และคณะ. (2552). **กรณีศึกษา Baby Boom ต่อดัง Lifestyle**. กรุงเทพฯ: ประชาชาติธุรกิจ.
- มณฑล จันทร์แจ่มใส. (2551). **ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว**
กรณีศึกษา: เกาะมุก จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ สด.บ., สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์ จำกัด.
- วิสุทธิ ไบไม้. (2538). **สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศิริวรรณ ไฉลกดี. (2560). **การประเมินมลพิษทางน้ำจากการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการเกษตร บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา**.
สารนิพนธ์ ว.บ., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- ศรีณัฐ ไทรชมภู และบุญเกียรติ ไทรชมภู. (2559). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่คุ้งบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**. 6(2), 9-19.
- ศรีประภา ชัยวรวัฒน์. (2545). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ**

- นักท่องเที่ยวนักชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง.** สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศรีสมบูรณ์ แยมกมล. (2538). **ความคิดเห็นของข้าราชการต่อศักยภาพในการบริหารงานของสภาตำบลภายใต้พระราชบัญญัติสภาตำบล พ.ศ. 2537: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดฉะเชิงเทรา.** ภาคนิพนธ์ พบ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศุภลักษณ์ วิรัชพันธ์, ธนวัฒน์ ขวัญบุญ และวราพรชัย โยเหลา (ผู้บรรยาย). (15-17 มิถุนายน 2557). ความหลากหลายทางชีวภาพประเภทนกและสัตว์ป่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. ใน การประชุมวิชาการการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3. (หน้า 23-39). นาน: ดี อิมเพรส นาน.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. (2538). **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ:กรณีภาคใต้.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมปอง ประเสริฐผล. (2538). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าดงใหญ่ ตำบลสร้างก่อ อำเภอนำตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ.** ภาคนิพนธ์ พบ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมคิด จุฑา, รุ่ง วงศ์วัฒน์ และอนุกุล มะโนทน. (2562). การประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพจากการบริโภคพืชผักของประชาชนที่อาศัยรอบหนองเล็งทราย อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา. **วารสารวิชาการ, 38(1), 53-64.**
- สมชาติ อุ๋อัน. (2552). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผน.** กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (255). **การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม.** ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2563). **เศรษฐกิจฐานราก.** สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564, จาก <https://web.codi.or.th/faq/20190503-989/>
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติไทย. (2542). **รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติไทย.

สิริพร บุญนันท์. (2539). **ความคิดเห็นต่อการฝึกอบรมของข้าราชการกรมสรรพสามิต.**

ภาคนิพนธ์ พบ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุทธภา อมรวิวัฒน์, วิชาน เจริญผล, ปวีร์ พุศราษ, ชันยาพร เล้าโสภากิรมย์, ฐิพัฒน์โสภณศิริ

รัตน์ และภัส อัครพันธุ์. (2560). **3 กระแสแรงแห่งยุคปรับลู่ธุรกิจท่องเที่ยว.** สืบค้น

เมื่อ 30 มีนาคม 2563 จาก [https://www.sbeic.com/th/detail/file/product/](https://www.sbeic.com/th/detail/file/product/3369/eol70mpcpl/EIC_Insight_Tourism_2017_TH.pdf)

3369/eol70mpcpl/EIC_Insight_Tourism_2017_TH.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **ยุทธศาสตร์ชาติ**

ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2548). **ภัยคุกคามและการ**

สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในเมือง. กลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความ

หลากหลายทางชีวภาพ. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564 จาก [http://chm-](http://chm-thai.onep.go.th/chm/city/threat%20and%20loss.html)

[thai.onep.go.th/chm/city/threat%20and%20loss.html](http://chm-thai.onep.go.th/chm/city/threat%20and%20loss.html)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). **พื้นที่ชุ่มน้ำของ**

ประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564. จาก [https://www.onep.go.th/](https://www.onep.go.th/%E0%B8%9E%E0%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%8A%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B3%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97/)

[%E0%B8%9E%E0%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%8A%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B3%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97/](https://www.onep.go.th/%E0%B8%9E%E0%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%8A%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B3%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97/)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). **ความหลากหลายทาง**

ชีวภาพ. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564, จาก [https://www.onep.go.th/](https://www.onep.go.th/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E/)

[%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E/](https://www.onep.go.th/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E/)

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2542). **ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับ**

นานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพะเยา. (2562). **การแถลงข่าวกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสุขภาพโครงการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม สุขภาพ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 จังหวัดพะเยา.** สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564. จาก https://thainews.prd.go.th/news/print_news/TCATG190912104052425.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). **ความหมายของการท่องเที่ยว ความรู้เบื้องต้นของการท่องเที่ยว.** สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก <https://tourismatbuu.wordpress.com/>

สำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตรัง. (2553). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม.** สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564, จาก <http://trang.nfe.go.th/alltis16/UserFiles/Pdf/wijaiman.pdf>.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). **เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อธุรกิจบริการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง.** สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2563 จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20181005082111.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564.** สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564. จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (16) ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ.2561-2580).** สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564, จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/16-%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81.pdf>

สุวิมล ตีรกานันท์. (2555). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. (2548). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงเดือน รติณธร. (2555). **ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย.** วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดม

ศึกษาเอกชน แห่งประเทศไทย, 18(2), 84-104.

แสงเดือน รตินธร. (2555). ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวในประเทศไทย. **วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย**, 3(2), 23-25.

อภิชาติ ขาวสะอาด, อัมมาร สยามวาลา และกอบกุล ราชะนาคร. (2538). **ความหลากหลายของพันธุ์พืช**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2543). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Buhals, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. **Tourism Management**. 21(1), 97-116.

Cohen, E. (1979). A Phenomenology of Tourist Experience, **Sociology**, 13(1), 179-201.

Foster, C. R. (1952). **Psychology for Life Adjustment**. Chicago: American Technical Society.

Dickman, C. R. (1996). **Overview of the Impacts of Feral Cats on Australian Native Fauna**. Canberra: Australian Nature Conservation Agency.

Dowling, Ross K. (1995). **Ecotourism: Concept, Design and Strategy**. Bangkok: Institute of Eco-Tourism, Srinakharinwirot University.

Goeldner, C., and Ritchie, J. R. B. (2006). **Tourism: principles, practices, philosophies** (10th ed.). Hoboken: Wiley.

Maslow, Abraham M. (1954). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row.

McIntosh, R., Goeldner, C., and Ritchie, J. (1995). **Pleasure travel motivation**. Tourism: principles, practices, philosophies.

Oskamp, S. (1977). **Attitudes and Opinions**. New Jersey: Prentice hall Inc.

Pelasol, J. (2012). Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo, Philippines. International Peer Reviewed **Journal JPAIR Multidisciplinary Research is being certified for QMS**. Retrieved April 5, 2020, from http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2562-5-13_1599637611.pdf

Perreault, W. D., Dorden, D.K. and Dorden, W.R. (1979). A Psychological Classification of

Vacation Life-styles. *Journal of Leisure Research*, 9(1), 208-224.

Peter O'Connor. (2554ก). **อนาคตของเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (ตอนที่ 1).**

(สยามล วิทยานรรัตน์, ผู้แปล). Retrieved April 5, 2020, from <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-web-etatjournal/menu-2011/menu-2011-oct-dec/362-42554-technology-tourism>.

Peter O'Connor. (2554ข). **อนาคตของเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (ตอนที่ 2).**

(สยามล วิทยานรรัตน์, ผู้แปล). Retrieved April 5, 2020, from <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-web-etatjournal/menu-2012/menu-2012-jan-mar/383-12555-futute-technology2>.

Scott, J. (2006). **Documentary research**. London: Sage.

Swarbrook, J. (2001). **Consumer Behaviour in Tourism**. England: Butterworth Heinemann.

UNWTO. (1997). **Tourism 2020 Vision**. Madrid: UNWTO.

United Nation Organization. (1981). **United Nation Department of Internation Economic and Social Affair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development**. (Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert.) New York: United Nation.

Yamane, Taro. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis** (2nd Ed). New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา

UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความ
หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ฉบับนี้เป็นส่วนสำคัญของการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในฐานะเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้ข้อมูลต่าง ๆ โดยคำตอบของท่านนั้นจะไม่มีผลกระทบต่อในแง่ลบ หรือเกิดความเสียหายแก่ท่านแต่ประการใดผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบทุกข้อในแบบประเมินซึ่งมีทั้งสิ้น 3 ประเด็นหลัก คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

2. ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความร่วมมือในการตอบแบบประเมินเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย: นางสาววิสสุตา หมั่นดี้อ เบอร์โทรศัพท์ 0882338814

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยพะเยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ..... ปี

3. ระดับการศึกษา

() 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษาตอนต้น () 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

() 4.ปริญญาตรี () 5.ปริญญาโท () 6.ปริญญาเอก () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. ที่อยู่ปัจจุบัน อาศัยอยู่ในอำเภอแม่ใจ ได้แก่ ตำบล.....

5. อาชีพ

- () 1. นักเรียน/นักศึกษา () 2. ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 () 3. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ () 4. พนักงานบริษัทเอกชน
 () 5. เกษตรกรรม () 6. รับจ้างทั่วไป
 () 7. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. รายได้ต่อเดือน.....บาท

7. บทบาทของท่านในการพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

- () 1. ผู้บริหารภาครัฐ หรือ ผู้แทนภาครัฐ
 () 2. ผู้นำชุมชน
 () 3. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
 () 4. ตัวแทนผู้ประกอบการ / เจ้าของกิจการด้านการบริการและการท่องเที่ยว
 () 5. ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนองเล็งทราย
 () 6. ประชาชนในพื้นที่ที่อยู่รอบหนองเล็งทราย
 () 7. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ลำดับ	ร่างแนวทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1 สิ่งดึงดูดใจในพื้นที่หนองเล็งทราย (Attraction)						
1	ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ					
2	ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3	ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
4	ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว					
5	ควรมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็น เกาะรูปหัวใจ กลางหนองเล็งทราย					
6	ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี					
7	ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอสมุนไพรพื้นบ้าน					
8	ควรพัฒนาสะพานข้าม เป็นเส้นทางเดินรูปหัวใจในหนองเล็งทราย					
9	ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานโซ่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า					
10	ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย					
11	ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสอนการเล่นพื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น การเล่นตาโตงเตง					
12	ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน					

ลำดับ	ร่างแนวทางการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2 กิจกรรมในพื้นที่หนองเล็งทราย (Activity)						
1	การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป					
2	ลองเรือในป่าเมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ					
3	การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน					
4	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เช่น ส่งเสริมเมนูท้องถิ่นมาบริการผู้มาเยือน					
5	กิจกรรมเรือปั่น					
6	กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเล็งทราย					
7	กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย					
8	มีจุดสำหรับส่งการ์ดหรือโปสการ์ดริมหนองเล็งทราย					
9	กิจกรรมทำเป็นของที่ระลึก เช่น การระบายสี "เพนท์" เสื้อ ก้าว					
19	กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น มาจกดอก เล่นว่าวจุฬา วังชาโถกเถก					
11	พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง					
12	ลองแพไม้ไผ่					
13	หอคอยชมทัศนียภาพ					
14	กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าคัดปลาในชุมชนหนองเล็งทราย					
15	ขันโตก ในการลองเรือ					
16	จิบซา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก					
17	การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว					
18	การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันธุ์ของชุมชนรอบหนองเล็งทราย					
19	พายเรือเก็บผักตบชวา					
20	การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมากรอก หมากรุก					
21	การตกปลา หรือหาปลากับชาวประมง					
22	การเรียนรู้ทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริม					

ลำดับ	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
	หนองเล็งทราย					
23	การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย					
24	การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก					
25	จักรยานน้ำ					
26	การส่องนก					
27	พายเรือแคนู และเรือคายัค					
28	นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพหนองเล็งทราย					
29	อควาเรียมใต้น้ำในหนองเล็งทราย					
30	เล่นบานาน่าโบท					
3 ความสะดวกในการเข้าถึงในพื้นที่หนองเล็งทราย (Accessibility)						
1	ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอิงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ใกล้เคียง					
2	ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น					
3	ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย					
4	ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็งทราย”					
4 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Amenities)						
1	ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน					
2	ศูนย์บริการความปลอดภัยนักท่องเที่ยว					
3	จุดทิ้งขยะ					
4	ร้านอาหาร เครื่องดื่ม					
5	ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว					
6	ห้องน้ำ/สุขา					
7	ป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยว					
8	ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน					
9	ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว					
10	ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ					
11	ร้านขายของที่ระลึก					

ลำดับ	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
12	ร้านเช่าจักรยาน					
13	สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi					
5 ที่พักที่ใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย (Accommodation)						
1	ควรมีการพัฒนาการจัดการที่พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย					
2	ควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3	ควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์					
6 การบริหารจัดการในพื้นที่หนองเล็งทราย (Administration)						
1	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว					
2	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในด้านการตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่หนองเล็งทราย					
3	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในด้านการกำจัดของเสีย					
4	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในด้านการประหยัดพลังงาน					
5	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในด้านผลกระทบที่เกิดกับชุมชนโดยรอบ					
6	ควรมีการควรวจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่หนองเล็งทราย					
7	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ด้านการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
8	หน่วยงานต่างๆ ควรเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
9	ควรมีการพัฒนานโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
10	ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่ง/พื้นที่หนองเล็งทราย					
11	ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านนโยบายของหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ - นามสกุล

ตำแหน่ง / หน้าที่.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

.....

เบอร์โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 รายละเอียดการสัมภาษณ์ด้านนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1. หน่วยงานของท่านมีนโยบายหรือระเบียบด้านการบริหารจัดการในพื้นที่หนองเล็งทรายอย่างไรบ้าง

2. หน่วยงานของท่านมีนโยบายหรือระเบียบด้านการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทรายหรือไม่

3. ที่ผ่านมาจากหน่วยงานของท่านเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่หนองเล็งทรายมีอะไรบ้าง

4. ท่านมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาในพื้นที่หนองเล็งทรายอย่างไรบ้าง

5. ในอนาคตหน่วยงานของท่านมีนโยบายหรือทิศทางในพื้นที่หนองเล็งทรายอย่างไรบ้าง

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคเอกชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ - นามสกุล.....

ตำแหน่ง / หน้าที่.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

.....

เบอร์โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 รายละเอียดการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคเอกชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างต่อการพัฒนาที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่หนองเล็งทรายทั้งในอดีตและปัจจุบัน
2. ท่านคิดว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนในการพัฒนาในพื้นที่หนองเล็งทรายอย่างไรบ้าง
3. ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนในการพัฒนาในพื้นที่หนองเล็งทรายอย่างไรบ้าง
4. ท่านคิดว่าภาคเอกชนมีส่วนในการพัฒนาในพื้นที่หนองเล็งทรายอย่างไรบ้าง
5. รูปแบบทางการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่าเหมาะสมกับพื้นที่หนองเล็งทรายมีลักษณะเป็นอย่างไรรูปแบบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่าเหมาะสมกับหนองเล็งทรายควรมีลักษณะอย่างไรและได้แก่อะไรบ้าง

ภาคผนวก ง แบบสอบถามความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่

แบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการ
ทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและนิเทศ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ท่านในฐานะเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษา ซึ่งเป็นงานเชิง
วิชาการ และจะไม่มีผลกระทบในแง่ลบ หรือเกิดความเสียหายแก่ท่านผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใดผู้วิจัยใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านตอบทุกข้อในแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งสิ้น 3 ประเด็นหลัก คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
2. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย
จังหวัดพะเยา
3. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความร่วมมือในการตอบ
แบบสอบถามเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย: นางสาววิสสุตา หมั่นดี

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยพะเยา

เบอร์โทรศัพท์ 08 8233 8814

คำชี้แจง

กรุณาตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบ () ตรงกับคำตอบที่ท่านต้องการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ..... ปี

3. ระดับการศึกษา

- () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษาตอนต้น () 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 () 4. ปริญญาตรี () 5. ปริญญาโท () 6. ปริญญาเอก
 () 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ที่อยู่ปัจจุบัน อาศัยอยู่ในอำเภอแม่ใจ ได้แก่ ตำบล.....

5. อาชีพ

- () 1. นักเรียน/นักศึกษา () 2. ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 () 3. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ () 4. พนักงานบริษัทเอกชน
 () 5. เกษตรกรรม () 6. รับจ้างทั่วไป
 () 7. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. รายได้ต่อเดือน

- () 1. น้อยกว่า 5,000 บาท () 2. 5,000 – 10,000 บาท
 () 3. 10,001 – 15,000 บาท () 4. 15,001 – 20,000 บาท
 () 5. 20,001 – 25,000 บาท () 6. 25,001 – 30,000 บาท
 () 7. 30,000 บาทขึ้นไป

7. บทบาทของท่านในชุมชน

- () 1. ผู้นำชุมชน
 () 2. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 () 3. อื่น ๆ

8. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนาน.....ปี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

หัวข้อ	คะแนนความความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)					
1. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชน พื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพัน ไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ					
2. ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ใน ชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย					
3. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถี ชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น วิถี ประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี					
4. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้า บ้านที่ดีและมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน					
5. ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ใน พื้นที่หนองเล็งทราย					
6. ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดม สมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ หนองเล็งทราย					
7. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็น จุดเด่นทางการท่องเที่ยว					
8. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็น สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอสมุนไพรพื้นบ้าน					
9. ควรพัฒนาสะพานข้าม เป็นเส้นทางเดินรูปหัวใจใน หนองเล็งทราย					
10. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไผ่เต่าให้มีกิจกรรม เกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า					
11. ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสันทนาการเล่น พื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น การเล่นตา โดงแดง					
2 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity)					
1. การพัฒนาการจัดสถานที่ถายรูป					
2. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน					

หัวข้อ	คะแนนความความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
3. ล่องเรือในป่าอเมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ					
4. กิจกรรมเรือปั่น					
5. จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก					
6. จักรยานน้ำ					
7. การส่องนก					
8. พายเรือแคนู และเรือคายัค					
9. พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง					
10. การตกปลา หรือหาปลากับชาวประมง					
11. นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพหนองเล็งทราย					
12. การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว					
13. การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย					
14. หอคอยชมทัศนียภาพ					
15. การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก					
16. การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย					
17. การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันธุ์ของชุมชนรอบหนองเล็งทราย					
18. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เช่น ส่งเสริมเมนูท้องถิ่นมาบริการผู้มาเยือน					
19. กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเล็งทราย					
20. กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย					
21. กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย					
22. กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น มาจกดอก เล่น ว้าวจู่ฟ้า วิ่งซาโลกเถก					
23. การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมากฮอส หมากรุก					
24. มีจุดสำหรับส่งการ์ดหรือโปสเตอร์ริมหนองเล็งทราย					
3 การเข้าถึง (Accessibility)					
1. ท่านเห็นว่าควรมีรถรับส่งโดยสารในการ					

หัวข้อ	คะแนนความความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น จากตัวเมืองพะเยา ถึงหนองเล็งทราย					
2. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาเส้นทาง/ถนนของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในพื้นที่หนองเล็งทราย					
4. ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงโยงในจุดต่าง ๆ รอบหนองเล็งทราย					
4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)					
1. ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว					
2. ป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยว					
3. ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน					
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน					
5. ห้องน้ำ/สุขา					
6. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม					
7. ร้านเช่าจักรยาน					
8. สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi					
9. ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ					
10. จุดทิ้งขยะ					
11. ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว					
12. ศูนย์บริการความปลอดภัย					
5 ดานที่พัก (Accommodation)					
1. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
2. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
6 ด้านการบริหารจัดการ					
1. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาเกี่ยวกับนโยบายในการส่งเสริมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
2. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่ง/พื้นที่ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3. ท่านเห็นว่าควรมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีบทบาท					

หัวข้อ	คะแนนความความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
หน้าที่ในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
4. ท่านเห็นว่าควรมีการควรวจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่หนองเล็งทราย					
5. ท่านเห็นว่าควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กร หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน					
6. ท่านเห็นว่าควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
7. ท่านเห็นว่าควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานการกำจัดของเสีย					
8. ท่านเห็นว่าควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นชุมชนโดยรอบ					
9. ท่านเห็นว่าควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม					
10. ท่านเห็นว่าควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่หนองเล็งทราย					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ แบบสอบถามความคิดเห็นผู้มาเยือนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

แบบสอบถาม

แบบสอบถามแรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เรื่อง แรงจูงใจและความคิดเห็นของผู้มาเยือนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรมคณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ท่านในฐานะเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษา ซึ่งเป็นงานเชิงวิชาการ และจะไม่มีผลกระทบในแง่ลบ หรือเกิดความเสียหายแก่ท่านผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใดผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบทุกข้อในแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งสิ้น 5 ประเด็นหลัก คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
2. ข้อมูลการเดินทางและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว
3. แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนพื้นที่หนองเล็งทราย
4. ความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา
5. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทรายโปรดทำเครื่องหมาย ลงใน () ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย: นางสาววิสุตตา หมั่นดี้อ

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยพะเยา

เบอร์โทรศัพท์ 08 8233 8814

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางและประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว

1. หนองเล็งทรายเป็นแหล่งใดของท่านในครั้งนี
 - () 1. เป็นจุดหมายปลายทางหลัก
 - () 2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในการเดินทางครั้งนี้
 - () 3. เป็นจุดแวะพักระหว่างการเดินทาง โดยจุดหมายปลายทางหลัก คือ.....
2. ท่านเคยมาหนองเล็งทรายหรือไม่
 - () 1. เคย.....ครั้ง (โดยไม่รวมครั้งนี้)
 - () 2. ไม่เคย
3. ท่านเดินทางมาหนองเล็งทรายครั้งนี้จำนวน.....คน (ไม่รวมตัวท่าน)
4. ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้
 - () 1. มาคนเดียว
 - () 2. มากับครอบครัว
 - () 3. มากับเพื่อน
 - () 4. มากับคนรัก
 - () 5. มากับกลุ่มที่ทำงาน
 - () 6. อื่น (โปรดระบุ).....
5. ท่านเดินทางมาหนองเล็งทรายโดยวิธีการใด
 - () 1. รถจักรยานยนต์ส่วนตัว
 - () 2. รถยนต์ส่วนตัว
 - () 3. รถโดยสารประจำทาง
 - () 4. รถเช่า (รถตู้ รถยนต์ รถจักรยานยนต์)
 - () 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. ท่านรับทราบข้อมูลของหนองเล็งทรายจากแหล่งข้อมูลใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - () 1. เพื่อน /ญาติ
 - () 2. โทรศัพท์
 - () 3. อินเทอร์เน็ต/โซเชียลมีเดีย
 - () 4. นิตยสารการท่องเที่ยว
 - () 5. บริษัทนำเที่ยว
 - () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
7. ในการเดินทางมาเยือนครั้งนี้ท่านใช้เวลาท่องเที่ยวอยู่ที่หนองเล็งทรายโดยประมาณ.....ชั่วโมง
8. ในการเดินทางมาเยือนครั้งนี้ท่านพักค้างคืนหรือไม่
 - () 1. ไม่พักค้างคืน
 - () 2. พักค้างคืน จำนวน.....คืน
9. ในการเดินทางมาเยือนครั้งนี้ท่านมีค่าใช้จ่าย.....บาท

ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนพื้นที่หนองเล็งทราย

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการมาเยือน	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
เหตุผลที่เดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยหลัก)					
1. เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ					
2. เพื่อใช้เวลาพักผ่อนกับครอบครัว					
3. เพื่อรวมสังสรรค์กับเพื่อนฝูง/หมู่คณะ					
4. เพื่อได้เห็นสิ่งแปลกใหม่					
5. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวหนองเล็งทราย					
6. เพื่อติดต่อธุรกิจ / ประชุม					
7. เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร					
8. เพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ					
9. เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ					
10. เพื่อผ่อนคลายจากการทำงาน					
11. อื่น ๆ ได้แก่.....					
สิ่งที่ดึงดูดให้เดินทางมาเยือนหนองเล็งทราย (ปัจจัยดึง)					
1. หนองเล็งทรายเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงของจังหวัดพะเยา					
2. หนองเล็งทรายมีความสวยงามทางธรรมชาติ					
3. การรับประทานอาหารริมหนองเล็งทราย เช่น ปลาเผา กุ้งเผา					
4. หนองเล็งทรายมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ					
5. มีสิ่งน่าสนใจ ได้แก่ หนองบัว 1000 ไร่ ป่าไคร้ 1000 ปี					
6. มีกิจกรรม ล่องเรือชมทัศนียภาพ					
7. มีความสะดวกสบายในการเดินทางมาหนองเล็งทราย					
8. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเยือนถูก					
9. อัยยาศัยไมตรีและเป็นมิตรของชาวหนองเล็งทราย					
10. วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวหนองเล็งทราย เช่น ประมงพื้นบ้าน					
11. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของพื้นที่หนองเล็งทราย					
12. อื่น ๆ ได้แก่.....					

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของผู้มาเยือนต่อการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและบริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

หัวข้อ	คะแนนความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)					
1. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ					
2. ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย					
3. ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตร งานประเพณี					
4. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน					
5. ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
6. ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
7. ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว					
8. ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิม แล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอสมุนไพรพื้นบ้าน					
9. ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไข่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า					
10. ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสอนการละเล่นพื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น การละเล่นตาโตงเตง					
2 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity)					
1. การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป					
2. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน					
3. ล่องเรือในป่าเมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ					
4. กิจกรรมเรือปั่น					

หัวข้อ	คะแนนความความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
5. ชั้นโตก ในการล่องเรือ					
6. จิบชา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก					
7. จักรยานน้ำ					
8. ล่องแพไม้ไผ่					
9. การล่องนก					
10. พายเรือแคนู และเรือคายัค					
11. พายเรือเก็บผักตบชวา					
12. พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง					
13. การตกปลา หรือหาปลา กับชาวประมง					
14. นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพหนองเล็งทราย					
15. การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย					
16. การเรียนรู้วิถีประมงพื้นบ้าน					
17. การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก					
18. การเรียนทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริมหนองเล็งทราย					
19. การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันธุ์ของชุมชนรอบหนองเล็งทราย					
20. กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเล็งทราย					
21. การเรียนการถักกระเป่าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย					
22. กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย					
3 การเข้าถึง (Accessibility)					
1. ท่านเห็นว่าควรมีรถรับส่งโดยสารในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น จากตัวเมืองพะเยา ถึงหนองเล็งทราย					
2. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาเส้นทาง/ถนน ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าในพื้นที่หนองเล็งทราย					
4. ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงโยงในจุดต่าง ๆ รอบหนองเล็งทราย					

หัวข้อ	คะแนนความความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
5. ควรมีการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อท่องเที่ยวรอบหนองเล็งทราย					
4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)					
1. ป้ายสื่อความหมาย และป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
2. ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือนของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือนของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
4. ห้องน้ำ/สุขา					
5. ร้านอาหาร เครื่องดื่ม					
6. ร้านขายของที่ระลึก					
7. ร้านเช่าจักรยาน					
8. สัญญาณอินเทอร์เน็ต Wifi					
9. ลานจอดรถอย่างเพียงพอ เป็นระเบียบของผู้มาเยือนของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
10. ควรมีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
11. จุดทิ้งขยะ					
12. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการให้ความรู้และให้บริการความปลอดภัย					
1.5 ด้านที่พัก (Accommodation)					
1. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
2. ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์ในพื้นที่หนองเล็งทราย					

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความ
หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา ฉบับนี้เป็นส่วนสำคัญของการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในฐานะเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้ข้อมูลต่าง ๆ โดยคำตอบของท่านนั้นจะไม่มีผลกระทบในแง่ลบ หรือเกิดความเสียหายแก่ท่านแต่ประการใดผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบทุกข้อในแบบประเมินซึ่งมีทั้งสิ้น 3 ประเด็นหลัก คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
 2. ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย
 3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย
- โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความร่วมมือในการตอบแบบประเมินเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย: นางสาววิสุตตา หมื่นดี้อ เบอร์โทรศัพท์ 0882338814

นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยพะเยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ..... ปี
3. ระดับการศึกษา
 - () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษาตอนต้น () 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 - () 4.ปริญญาตรี () 5.ปริญญาโท () 6.ปริญญาเอก
 - () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. ที่อยู่ปัจจุบัน อาศัยอยู่ในอำเภอแม่ใจ ได้แก่ ตำบล.....
5. อาชีพ
 - () 1. นักเรียน/นักศึกษา () 2. ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 - () 3. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/ผู้ประกอบการ () 4. พนักงานบริษัทเอกชน
 - () 5. เกษตรกรรม () 6. รับจ้างทั่วไป.
 - () 7. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
6. รายได้ต่อเดือน.....บาท
7. บทบาทของท่านในการพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย
 - () 1. ผู้บริหารภาครัฐ หรือ ผู้แทนภาครัฐ
 - () 2. ผู้นำชุมชน
 - () 3. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
 - () 4. ตัวแทนผู้ประกอบการ / เจ้าของกิจการด้านการบริการและการท่องเที่ยว
 - () 5. ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการพัฒนาหนองเล็งทราย
 - () 6. ประชาชนในพื้นที่ที่อยู่รอบหนองเล็งทราย
 - () 7. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ลำดับ	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1 สิ่งดึงดูดใจในพื้นที่หนองเล็งทราย (Attraction)						
1	ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทรายให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น บัวพันไร่ ต้นไคร้พันปี ดูนกหายาก เต่าวางไข่ ฯลฯ					
2	ควรมีการสร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ (แลนด์มาร์ก) ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3	ควรมีการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
4	ควรส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว					
5	ควรมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็น เกาะรูปหัวใจ กลางหนองเล็งทราย					
6	ควรมีการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชุมชนในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย เช่น วิถีประมงพื้นบ้าน การเกษตรงานประเพณี					
7	ควรรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมแล้วนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น หมอสมุนไพรพื้นบ้าน					
8	ควรพัฒนาสะพานข้าม เป็นเส้นทางเดินรูปหัวใจในหนองเล็งทราย					
9	ควรมีการพัฒนาพื้นที่ลานไข่เต่าให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์สัตว์ป่า					
10	ควรมีส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในชุมชนพื้นที่หนองเล็งทราย					
11	ควรมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสอนการเล่นพื้นบ้านในลานหนองเล็งทราย เช่น การเล่นตาโตงเตง					
12	ควรมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีและมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือน					

ลำดับ	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2 กิจกรรมในพื้นที่หนองเล็งทราย (Activity)						
1	การพัฒนาการจัดสถานที่ถ่ายรูป					
2	ลองเรือในป่าเมซอน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ					
3	การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน					
4	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เช่น ส่งเสริมเมนูท้องถิ่นมาบริการผู้มาเยือน					
5	กิจกรรมเรือปั่น					
6	กิจกรรม ปั่นจักรยาน ชมวิถีชีวิตในหนองเล็งทราย					
7	กิจกรรม เดินชิว ชม บัวหลวง ในหนองเล็งทราย					
8	มีจุดสำหรับส่งการ์ดหรือโปสการ์ดริมหนองเล็งทราย					
9	กิจกรรมทำเป็นของที่ระลึก เช่น การระบายสี “เพ้นท์” เสื้อ แก้ว					
10	กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ม้ากอดอก เล่นว่าวจุฬา วิ่งขาถึกถึก					
11	พายเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง					
12	ลองแพไม้ไผ่					
13	หอคอยชมทัศนียภาพ					
14	กิจกรรมเรียนถักกระเป๋าผักตบชวาในชุมชนหนองเล็งทราย					
15	ขันโตก ในการลองเรือ					
16	จิบซา ชิมกาแฟ แลพระอาทิตย์ตก					
17	การจัดพื้นที่เล่นน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว					
18	การเรียนรู้วิถีเลี้ยงควายพันธุ์ของชุมชนรอบหนองเล็งทราย					
19	พายเรือเก็บผักตบชวา					
20	การจัดสถานที่นั่งพักผ่อน เช่น หมากรอกหมากรุก					
21	การตกปลา หรือหาปลากับชาวประมง					
22	การเรียนรู้ทำอาหารพื้นบ้านกับชุมชนริม					

ลำดับ	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
	หนองเล็งทราย					
23	การตั้งแคมป์ริมทะเลสาบหนองเล็งทราย					
24	การจัดพื้นที่เพื่อการปิกนิก					
25	จักรยานน้ำ					
26	การส่องนก					
27	พายเรือแคนู และเรือคายัค					
28	นั่งบอลลูนชมทัศนียภาพหนองเล็งทราย					
29	อควาเรียมใต้น้ำในหนองเล็งทราย					
30	เล่นบานานาโบท					
3 ความสะดวกในการเข้าถึงในพื้นที่หนองเล็งทราย (Accessibility)						
1	ควรมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ใกล้เคียง					
2	ควรมีการพัฒนาเส้นทาง เข้า-ออก ให้กว้างขึ้น					
3	ควรมีการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าโดยรอบหนองเล็งทราย					
4	ควรมีรถรับ-ส่งโดยสาร “เมืองพะเยา-หนองเล็งทราย”					
4 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองเล็งทราย (Amenities)						
1	ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล รวมถึงคำแนะนำแก่ผู้มาเยือน					
2	ศูนย์บริการความปลอดภัยนักท่องเที่ยว					
3	จุดทิ้งขยะ					
4	ร้านอาหาร เครื่องดื่ม					
5	ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว					
6	ห้องน้ำ/สุขา					
7	ป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยว					
8	ควรมีการจัดสถานที่ทำกิจกรรมของผู้มาเยือน					
9	ศูนย์ให้บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยว					
10	ลานจอดรถอย่างเพียงพอและเป็นระเบียบ					

ลำดับ	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
11	ร้านขายของที่ระลึก					
12	ร้านเช่าจักรยาน					
13	สัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi					
5 ที่พักที่ใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย (Accommodation)						
1	ควรมีการพัฒนาการจัดการที่พักบริเวณใกล้เคียงในพื้นที่หนองเล็งทราย					
2	ควรมีการพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ ของชุมชน ในพื้นที่หนองเล็งทราย					
3	ควรมีการพัฒนาการให้บริการลานกางเต็นท์					
6 การบริหารจัดการในพื้นที่หนองเล็งทราย (Administration)						
1	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว					
2	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่หนองเล็งทราย					
3	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการกำจัดของเสีย					
4	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงาน					
5	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านผลกระทบที่เกิดกับชุมชนโดยรอบ					
6	ควรมีการควรวจัดตั้งกลุ่มคณะกรรมการในการบริหารจัดการพื้นที่หนองเล็งทราย					
7	ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
8	หน่วยงานต่างๆ ควรเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					
9	9.ควรมีการพัฒนานโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่หนองเล็งทราย					

ลำดับ	ร่างแนวทางในการพัฒนาทางการ ท่องเที่ยวหนองเล็งทราย	คะแนนความสำคัญในการพัฒนา				
		น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
10	ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่ง/ พื้นที่หนองเล็งทราย					
11	ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ องค์กร หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกัน					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหนองเล็งทราย

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

นายวราฤทธิ์ ไชยสาร	หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองเล็งทราย
นายวิชา นรงค์ศรี	ประธานมูลนิธิพื้นที่ชุ่มน้ำไทย
สุรชิต ดวงจันทร์	ประธานวิสาหกิจชุมชน “ฮักหนองเล็งทราย”
นายสวิง ปัญสุวรรณ	ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ควายไทยสันสลี
นางสาวชฎาพัศฐ์ สุขกาย	ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว
นางณัฐมน สังวาล	ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว
นางนำขวัญ วงศ์ประชุม	ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว
นางสาวปริพวรรณ ภาพเนตร	ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว
นายคมเพชร เดชมนต์	สารวัตรกำนัน ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นายวุฒิชัย ใจเพย	กำนันตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นายสงกรานต์ ชัยญา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นายอินสม แสงสร้อย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
วิษรุต ปันสุวรรณ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นายรุ่ง ใจคำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นางใหม่แก้ว ปิงเมือง	คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฮักหนองเล็งทราย
นายเงิน ปัญสุวรรณ	คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฮักหนองเล็งทราย
นายสมถวิล ชัยญา	คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฮักหนองเล็งทราย
นายดวงแก้ว กำวิติยะ	คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฮักหนองเล็งทราย
นวนใจ มีศักดิ์	ประชาชนในหมู่ที่ 7 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นายกิ่งแก้ว ยอดคำ	ประชาชนในหมู่ที่ 7 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

นายอินทร์จันทร์ ไชยอ้าย	ประชาชนในหมู่ที่ 7 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นายอินทร์จันทร์ ใจมิรักดี	ประชาชนในหมู่ที่ 7 ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
นายสมเกียรติ คำจันทา	ประชาคม

ภาคผนวก ซ ภาพการจัดประชุมแบบกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลการวิจัย

ภาพ 7 การจัดประชุมแบบกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลการวิจัย
สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนความ
หลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่

ภาพ 8 แบบกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลการวิจัย สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	วิสสุตา หมิ่นดี้อ
วัน เดือน ปี เกิด	9 สิงหาคม 2538
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงราย
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2557 บธ.บ. (การจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม), มหาวิทยาลัยพะเยา, จังหวัดพะเยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	26 หมู่ 10 ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
ผลงานตีพิมพ์	วิสสุตา หมิ่นดี้อ (ผู้บรรยาย). (9 มิถุนายน 2564). การพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากจากความหลากหลายทางชีวภาพสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน พื้นที่หนองเล็งทราย จังหวัดพะเยา. ในการประชุมวิชาการและการ นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราช ภัฏภาคเหนือ (GNRU) ครั้งที่ 21. (หน้า 344 – 354). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

